Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

PORTRÆT AF CHRISTEN KØBKE.
(Efter en Tegning af *W. Marstrand*. Tilhører Frk. *J. Købke*).

MALEREN

CHRISTEN KØBKE

EN STUDIE I DANSK KUNSTHISTORIE

AF

EMIL HANNOVER

UDGIVEN AF KUNSTFORENINGEN I KØBENHAVN

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (M. A. HANNOVER)

1893

FORORD.

Det var en Gang min Tanke at begynde ad Aare en Skildring af den danske Malerkunsts Historie, og jeg modtog for ca. tre Aar siden en Understøttelse fra Carlsberg-Fondet for at gøre Forstudier til saadant et Arbejde, en Understøttelse, for hvilken jeg herved aflægger min skyldige Tak. Men jeg var ikke kommen langt med at udarbejde Planen for dette Foretagende, før det snart blev mig klart, at Tiden til at løse denne betydelige Opgave ikke er kommen endnu. Der er ganske vist i Afhandlinger af *Høyen* og *Lange*, i *Weilbachs* Kunstnerleksikon og paa enkelte andre Steder leveret fortjenstfulde Bidrag til vort hjemlige Maleris Historie; men Kilderne til denne er endnu saa langt fra alle at være fundne, end sige udtømte, at en samlet Oversigt over Malerkunstens Udvikling her i Landet vilde være forhastet, hvis den skulde skrives paa det forhaandenværende Materiale.

Jeg tror, at det, der foreløbigt tiltrænges af Litteratur om den danske Kunst, er en Række udførlige, paa Kildestudier og Selvsyn grundede Monografier over de betydeligste af dens Udøvere, og det er et Forsøg paa saadan en Monografi, jeg herved forelægger Læseverdenen.

For mange vil *Christen Købkes* Kunst være vel kendt fra den Udstilling af hans Værker, som Kunstforeningen i 1884 havde foranstaltet. Jeg selv var for ung den Gang, til at Mindet om hin Udstilling har kunnet være mig til synderlig Nytte. Men Katalogen fra 1884, forfattet af Hr. Museumsdirektør *P. Krohn* paa Grundlag af Optegnelser af hans Fader, har været mig en fortræffelig Vejleder under mine Bestræbelser for at genfinde de Billeder, som Kunstforeningen havde samlet. Da imidlertid adskillige af disse Billeder senere har skiftet Ejere, og da jeg har kunnet supplere Kunstforeningens Katalog med en Del Numre — Forøgelsen er omtrent en Tredjedel, — har jeg ikke anset det for unyttigt at ledsage dette Skrift med et nyt Forsøg paa en Fortegnelse over Købkes Værker og de nuværende Ejere af dem. Til denne Fortegnelse henviser de i Teksten anbragte Numre. —

Man skriver end ikke en Bog af saa beskedent et Omfang som denne uden at ulejlige en stor Mængde Mennesker med Anmodninger om at se deres Billeder, med Appeller til deres Hukommelse etc. Alle disse Mennesker, som jeg ikke enkeltvis kan nævne, skylder jeg Tak for velvillig Modtagelse og godhedsfulde Meddelelser. Men i særlig Taknemlighedsgæld staar jeg til et Par af Christen Købkes nære Slægtninge. Den ene er Kunstnerens Søstersøn, Hr. Museumsdirektør *Pietro Krohn*, af hvis indgaaende Kendskab til hans Onkels Arbejder jeg har høstet meget Udbytte. Den anden er Kunstnerens Søn, Hr. Fuldmægtig *Peter Købke*, der har vist mit Arbejde den mest levende Interesse, og som utrættelig har været beredt til at yde mig sin udmærkede Bistand.

EMIL. HANNOVER.

INDHOLD.

Side.

Forord IX

I.

Købkes Fødsel, Afstamning, Familieforhold og Opdragelse. — Hans kunstneriske Anlæg vaagner, han kommer paa Akademiet. — Kunstakademiet ved Aar 1822, LORENTZEN og Paavirkningen fra denne i Købkes første Portræter. — Lorentzens Død og Købkes Indtræden i Eckersbergs Atelier, dennes andre Elever og hans Forhold til disse, hans Kunstlære, hans Studieture med Eleverne. — Købkes første Billeder under Eckersbergsk Indflydelse. — Hans Rejse til Aarhus med EMMERIK GULDBERG, en Forlibelse og et Dameportræt, andre Portræter malede i Aarhus, GEBAUER og Købkes første Landskabsforsøg. — Hjemkomsten til København 1

II.

Fortsatte Øvelser paa Akademiet og i Eckersbergs Atelier, Kompositioner med Ordsprog til Motiver, nye Portrætforsøg. — Fire Smaabilleder paa Udstillingen 1831: Interiør fra Aarhus Domkirke, Interiør fra Afstøbningssamlingen, Torvet i Kastellet, Cigarsælgeren. — Sidstnævnte Billed som Scene af Hverdagslivet og i dets Forhold til lignende Scener af Eckersberg. —

Side.

Købkes begyndende Selvstændighed som Maler og Tegner, Sammenligning mellem hans og hans Lærers Tegninger. — Nogle Modelstudier og et Portræt. — Første Ophold i Frederiksborg og Betydningen af Mødet dér med Høyen 20

III.

Portrætet af Høyens Moder, et andet Dameportræt, Bondekonen. — Den gamle Sømand. — En Ytring om Købke i Anledning af dette Billed, Købkes Selvportræt fra 1833, Træk af hans Karakter, hans Familiefølelse, hans Forhold til Kammeraterne, hans Hjem og hans Modeller dér. — Et Portræt af hans Fader, to Portræter af hans Forældre, andre Familieportræter. Portræter af Venneme: SØDRING, LYNGBY, CONSTANTIN HANSEN, MARSTRAND. — Portrættegning af SIBBERN, Portræt af Fru PLØYEN 35

IV.

Købke som Landskabsmaler. — Hans Motivvalg og samtidige Landskabsmaleres Motivvalg, de snævre Grænser for hans Virkefelt, hans maleriske Iagttagelse i hans første Studier fra Kastelsvolden og i dens Forhold til Eckersbergs. — Andre Studier fra Kastelsvolden. — Datidens Opfattelse af Forskellen mellem Studier og Billeder. — Købkes første og senere Opfattelse af samme Sag. — Tidligste Landskabsbilleder og Købkes ændrede Stil: Kastelsbroen, Frederiksborg-Billederne. — Østerbrobilledet, Købkes egne Udtalelser herom, andet Vidnesbyrd om hans nye Arbejdsmaade. — Et Billed fra Dosseringen, et andet fra Kalkbrænderierne. — Nye Billeder fra Dosseringen, deres Stil 60

V.

Udtalelser af Købke selv om hans ændrede Stil. — Vaagnende Hang til Grublerier, hans Religiøsitet, hans Forelskelse, Forlovelse og Bryllup. — En Altertavle af Købke. — Hvor man skal søge Aarsagen til hans nye Forestillinger om Kunstens

Side.

Maal. — Paavirkningen fra H. E. FREUND. — Et Portræt af HILKER, Portrætet af FREUND, Portrætet af Amtmand GRAAH, et Portræt af Købkes Morbroder. — Nogle Kvindeportræter. — Den forestaaende Rejse til Italien, Afrejsen i Fællesskab med HILKER 81

VI.

Deres Rejserute, Ankomst til Rom og Møde dér med Landsmændene. — Danskerne og Tyskerne i Rom, Kunstnernes Knejpe, Café Greco, Livet dér og paa andre offentlige Steder i Rom, Sammenkomster og Fester. — De selskabelige og kammeratlige Former og Levemaaden i Rom. — Det italienske Folkeliv og Kunstnernes Betragtning af det. — De italienske Rejsers Betydning for den danske Malerkunst: et foreløbigt, delvis endeligt Brud med de Eckersbergske Traditioner. — ERNST MEYER og de egentlige Tyskere som Aarsag hertil, deres Modarbejdelse af Eckersbergs Lære, deres Arbejdsmaade og Forplantelsen heraf til den danske Kunst. — Halvhed i Naturalismen en Følge. — Købke i Rom og nogle Arbejder fra Opholdet dèr. — Rejse til Neapel, Studier efter Antiken og antike Malerier, Naturstudier fra Golfen, et Ophold paa Kapri. — Tilbagekomst til Neapel, Udflugt til Pompeji. — Hjemrejsen til Danmark 94

VII.

De forandrede Forhold i hans Hjem ved hans Tilbagekomst. — Nye Studier fra den nærmeste Omegn af hans Bopæl. — Billeder efter de hjembragte italienske Studier: Pompejis Forum, Parti af Capris Sydside, Morgenstund paa Capris Kyst, Pergolaen, Capridrengen. — Disse Billeders Karakter og Karakteren i nogle samtidige Portræter. — Hans Faders Død, hans Hustrus Sygdom, Fraflytningen fra Blegdamsvejen, Familiebekymringer. — Hans Medlemsstykkes Forkastelse i Akademiet. — Nedtrykthed over Krænkelsen, begyndende Sygelighed. — Arbejder i Thorvaldsens Museum; sidste Arbejder. — Købkes Sygdom, hans Død, hans Begravelse, Avk-

Side.

tionen over hans efterladte Arbejder. — Købke og den danske Malerkunst 113

Forsøg til en Fortegnelse over Købkes Værker:

A. Malerier og Studier i Olie. 127
B. Raderinger, Staalstik og Litografier 154
C. Tegninger 155
D. Malerier og Studier af Købke, hvis Ejere ikke kendes . . 156

BILLEDFORTEGNELSE.

Frontespice: Portræt af Christen Købke, tegnet af Marstrand.

Figur.		Side.
1	Portræt af Kunstnerens Mormoder	7
2	Eckersberg paa Studietur. Tegning	11
3	Parti af Garnisonspladsen	13
4	Købkes Selvportræt 1829. Tegning	15
5	Portræt af Jomfru Margrethe Hahn	17
6	Scene af et Bal. Tegning	23
7	Cigarsælgeren	27
8	Strikkende ung Pige. Tegning	31
9	Portræt af Enkemadam Høyen	37
10	En Bondekone	39
11	Den gamle Sømand	41
12	Købkes Selvportræt 1833	43
13	Portræt af Kunstnerens Fader	47
14	Portræt af Kunstnerens Moder	49
15	Portræt af Landskabsmaleren Sødring	51
16	Portræt af Maleren Marstrand	53
17	Portræt af Professor Sibbern	55
18	Portræt af Etatsraadinde Pløyen	57
19	Udsigt fra Kastelsvolden over Kastelsgraven og Langelinje	65
20	Udsigt over Langelinje og Sundet fra Kastelsvolden	67

Figur.		Side.
21	Parti udenfor den nordre Kastelsbro	69
22	Frederiksborg Slot set fra Jægerbakken	71
23	Parti af Østerbro i Morgenbelysning	73
24	Parti i Nærheden af Kalkbrænderiet	75
25	Udsigt fra Dosseringen ved Sortedamssøen mod Nørrebro	77
26	Udsigt fra Dosseringen ved Sortedamssøen mod Østerbro	79
27	Kristus og Nikodemus. Altertavle i Ramløse Kirke	83
28	Portræt af Dekorationsmaleren Hilker	87
29	Portræt af Kunstnerens Hustru	91
30	Danske Kunstnere i Rom. Efter Maleri af Const. Hansen	99
31	Portræt af Købke, malet i Rom af Marstrand	107
32	Søstudie fra Neapels Golf	109
33	Forum i Pompeji. Studie	111
34	En Pergola. Motiv fra Capri	117
35	Portræt af Kunstnerens Morbroder, Grosserer Petersen	119

I.

CHRISTEN SCHJELLERUP KØBKE blev født i København den 26 Maj 1810. Hans Fader hed Peter Berendt Købke og boede ved den Tid i den saakaldte »Bryggergaard« i Brolæggerstræde. Hans Moder var en Skipperdatter fra Maribo. Christen var det femte af elleve Børn*.

Peter Berendt Købke havde efter sin Fader arvet et indbringende Bageri paa Østerbro, men det brændte ved Bombardementet 1807, og han mistede ved Branden sin Formue. Allerede den Gang havde han flere Børn, og for at ernære dem maatte han forsøge sig i forskellige Livsstillinger, indtil han i 1817 fik overdraget den vellønnede Entreprise af det militære Bageri i Kastellet.

Sine første Aar henlevede Christen Købke saaledes i et af de mange københavnske Hjem, hvor Kampen for den skillingsøkonomiske Tilværelse i Aarhundredets Begyndelse følte haardt og ene optog Tankerne, og selv om Forholdene hurtig bedredes for hans Fader, blev han fra Barnsben vant til Nøjsomhed. Tonen i Bager Købkes Hjem

* Stamtavle over Bagermester Peter Berendt Købkes og Hustru Cecilie Margrethe, f. Petersens Efterkommere. Ved H. Vilh. Købke. Kbhn. 1888.

var en fuldkomment borgerlig; Købkernes Slægt var i hine Tider kendt som arbejdsom, energisk og ærlig, men ogsaa som nøgtern, prosaisk og fantasiløs. Familiefølelsen beherskede alle Medlemmer af denne Slægt; Familiesammenkomster var deres bedste Adspredelse og Glæde.

Christen blev ikke sat i Skole; thi da Skolegangstiden var kommen for ham, var hans Fader ude over Armoden og i Stand til at give Børnene Privatundervisning hjemme. Synderlig meget lærte Christen Købke dog ikke; han var som Barn utilbøjelig til Læsning, og ogsaa senere lagde han kun ringe Vægt derpaa. Han opnaaede aldrig at skrive fejlfrit Dansk, og det var vel i det hele smaat med den Forstandsopdragelse, han modtog. Men han lærte i sin Familie at skatte det milde og jævne, det brave og hjærtelige Sindelag, og gamle Mænd erindrer ham endnu som en ualmindelig god og kærlig Dreng.

I sit ellevte Aar laa han længe angreben af Gigtfeber, og i Sygdomstiden siges hans kunstneriske Anlæg at være vaagnede. Han blev af sine Forældre beundret for sine barnlige Forsøg, af hvilke et enkelt — iøvrigt lidet lovende — existerer endnu*, og det blev hurtig bestemt, han skulde være Maler. Saasnart han var bleven rask, blev han derfor indmeldt i Kunstakademiets Skole; det var i Foraaret 1822, og han var ikkun 12 Aar gammel**. Vanskelig-

* Det er en Tegning i Blyant. Til venstre et Hus, til højre en Gravsten mellem Graner; herimellem Udsigt til Baggrunden, hvor der ligger en Kirke paa en Høj. Underneden staar med store barnlige Bogstaver skrevet: »Tegnet af Din taknemlige Søn Christen Købke.« Tilh. Hr. Pastor emer. N. Feilberg.

** I en Almanak for 1831 har Købke selv noteret følgende: »I Maj 1822 kom jeg paa Academiet og tegnede der Mai og Juni og saa forsømte jeg hele Vinteren og tog fat igen Mai 1823.«

hederne ved at komme ind paa Akademiet var den Gang ikke store. Kunstnerisk Adkomst blev aldeles ikke krævet. Det hedder i Datidens Reglement for den indvortes Ordning*, at »Ingen tilstedes Adgang til Academiets Skoler, førend han for Secretairen har godtgjort, at han læser nogenlunde færdigen hvad som er trykt og skrevet, særdeles i det danske Sprog eller og i andet hans Modersmaal, samt at han skriver en læselig Haand og kan regne de 4 Species«. Som man ser, skulde de unge Mennesker kun »nogenlunde« kunne læse, og saa meget havde Købke lært. Akademiet den Gang var nok saa meget indrettet paa Haandværkeres som paa Kunstneres Opdragelse. Det overvejende Flertal af dets henimod 500 Elever var simple Læredrenge, og »Akademi-Drengene«, som de kaldtes i Hovedstaden, var berygtede over hele Byen for deres Optøjer i Gaderne og Genstande for Politiets særegne Opmærksomhed.

Som Lærere ved Akademiet virkede endnu nogle Veteraner fra det forrige Aarhundred, *Dajon*, *Lorentzen* og *Clemens*. De øvrige Professorer ved Modelskolen var den fraværende *Thorvaldsen*, *J. L. Lund* samt *Eckersberg*. Med sidstnævnte kom Købke dog ikke foreløbigt i Berøring. Han kom ind i den saakaldte »Første Frihaandstegneskole«, hvor der i Overensstemmelse med det attende Aarhundreds akademiske Metode tegnedes efter »forelagte Tegninger af enkelte Dele af Legemet eller andre Genstande«, og hvor han sandsynligvis blev informeret af en gammel Krigsassessor. Nogen Tid efter begyndte han at arbejde i Professor Lorentzens Værksted, og det var dér, han modtog sin første Indvielse til Kunstner. Lorentzen, der af Høyen beskrives som »en god, ja en ejegod Mand«, var

* Kundgjort fra Academiet, Kjøbenhavn 1817.

var en fuldkomment borgerlig; Købkernes Slægt var i hine Tider kendt som arbejdsom, energisk og ærlig, men ogsaa som nøgtern, prosaisk og fantasiløs. Familiefølelsen beherskede alle Medlemmer af denne Slægt; Familiesammenkomster var deres bedste Adspredelse og Glæde.

Christen blev ikke sat i Skole; thi da Skolegangstiden var kommen for ham, var hans Fader ude over Armoden og i Stand til at give Børnene Privatundervisning hjemme. Synderlig meget lærte Christen Købke dog ikke; han var som Barn utilbøjelig til Læsning, og ogsaa senere lagde han kun ringe Vægt derpaa. Han opnaaede aldrig at skrive fejlfrit Dansk, og det var vel i det hele smaat med den Forstandsopdragelse, han modtog. Men han lærte i sin Familie at skatte det milde og jævne, det brave og hjærtelige Sindelag, og gamle Mænd erindrer ham endnu som en ualmindelig god og kærlig Dreng.

I sit ellevte Aar laa han længe angreben af Gigtfeber, og i Sygdomstiden siges hans kunstneriske Anlæg at være vaagnede. Han blev af sine Forældre beundret for sine barnlige Forsøg, af hvilke et enkelt — iøvrigt lidet lovende — existerer endnu*, og det blev hurtig bestemt, han skulde være Maler. Saasnart han var bleven rask, blev han derfor indmeldt i Kunstakademiets Skole; det var i Foraaret 1822, og han var ikkun 12 Aar gammel**. Vanskelig-

* Det er en Tegning i Blyant. Til venstre et Hus, til højre en Gravsten mellem Graner; herimellem Udsigt til Baggrunden, hvor der ligger en Kirke paa en Høj. Underneden staar med store barnlige Bogstaver skrevet: »Tegnet af Din taknemlige Søn Christen Købke.« Tilh. Hr. Pastor emer. N. Feilberg.

** I en Almanak for 1831 har Købke selv noteret følgende: »I Maj 1822 kom jeg paa Academiet og tegnede der Mai og Juni og saa forsømte jeg hele Vinteren og tog fat igen Mai 1823.«

hederne ved at komme ind paa Akademiet var den Gang ikke store. Kunstnerisk Adkomst blev aldeles ikke krævet. Det hedder i Datidens Reglement for den indvortes Ordning*, at »Ingen tilstedes Adgang til Academiets Skoler, førend han for Secretairen har godtgjort, at han læser nogenlunde færdigen hvad som er trykt og skrevet, særdeles i det danske Sprog eller og i andet hans Modersmaal, samt at han skriver en læselig Haand og kan regne de 4 Species«. Som man ser, skulde de unge Mennesker kun »nogenlunde« kunne læse, og saa meget havde Købke lært. Akademiet den Gang var nok saa meget indrettet paa Haandværkeres som paa Kunstneres Opdragelse. Det overvejende Flertal af dets henimod 500 Elever var simple Læredrenge, og »Akademi-Drengene«, som de kaldtes i Hovedstaden, var berygtede over hele Byen for deres Optøjer i Gaderne og Genstande for Politiets særegne Opmærksomhed.

Som Lærere ved Akademiet virkede endnu nogle Veteraner fra det forrige Aarhundred, *Dajon*, *Lorentzen* og *Clemens*. De øvrige Professorer ved Modelskolen var den fraværende *Thorvaldsen*, *J. L. Lund* samt *Eckersberg*. Med sidstnævnte kom Købke dog ikke foreløbigt i Berøring. Han kom ind i den saakaldte »Første Frihaandstegneskole«, hvor der i Overensstemmelse med det attende Aarhundreds akademiske Metode tegnedes efter »forelagte Tegninger af enkelte Dele af Legemet eller andre Genstande«, og hvor han sandsynligvis blev informeret af en gammel Krigsassessor. Nogen Tid efter begyndte han at arbejde i Professor Lorentzens Værksted, og det var dér, han modtog sin første Indvielse til Kunstner. Lorentzen, der af Høyen beskrives som »en god, ja en ejegod Mand«, var

* Kundgjort fra Academiet, Kjøbenhavn 1817.

den Gang en højt beundret Maler, hvis livfulde og afvekslende Billedstof tilfredsstillede Samtidens nøjsomme Kunstsmag. Imidlertid var han bleven en helt affældig Olding, da Købke lærte ham at kende. Han kunde ikke mere male, uden at »en anden maatte give ham Penslen i Haanden og hjælpe ham med at faa Armen hævet, og han maatte samle al sin Kraft for at faa Lyspunktet paa rette Sted. Det at male var blevet ham en barnlig Leg; han kunde ikke undvære det, og ligesom han malede Holberg paa én Dag, saaledes malede han Tyrker og Græker og Hyrder af Tolosa den næste Dag, eller Kongen ved Fakkelskin, altsammen af én Potte, alt lige godt eller lige slet«. Høyen, hvem denne Beskrivelse skyldes, og som har kendt Lorentzen personlig, erklærer ogsaa at have hørt, hvorledes Eleverne frygtede den gamle Lærer, thi naar han rettede paa det øverste af en Tegning, kom han i sin Ubehjælpsomhed til at slette det nederste af den ud. Imidlertid havde han ikke alle Dage været saaledes. Han havde en Gang været en meget rutineret Portrætmaler, han havde ogsaa været en flittig Samler af Kunst, og der har nok i hans Værksted været et og andet, der kunde imponere en 13—14 Aars Dreng, som saa godt som intet havde set endnu. Malerkunsten den Gang kom jo lidet i Berøring med Offentligheden her i Landet. Først Aaret før Købkes Indtrædelse i Skolen paa Akademiet var det bleven dettes Professorer og Medlemmer tilladt at udstille paa aarlige Udstillinger. Før den Tid var de henviste til en »Academisk Salon«, der skulde afholdes hvert fjerde Aar, men som i dette Aarhundred kun er bleven afholdt en eneste Gang. De private Samlinger, saasom Wests og Moltkes, besøgtes saa godt som udelukkende af Tilrejsende, og den kongelige Malerisamling var ophængt i en smal Gang over det store konge-

lige Bibliotek sammen med udstoppede Dyr og allehaande Rariteter og Skrammel, i det saakaldte Kunstkammer, hvortil Adgangen betaltes med en Dukat.

Havde Købke da Trang til at lære, var han næsten helt og holdent henvist til Lorentzen, og uudviklet, som han var, gav han sig sit kummerligt afblegede Forbilled i Vold. Han lærte af Lorentzen at behandle Farverne, han kopierede nogle af hans Portræter, og han laante hans Palet til sine første Forsøg paa at male. Han begyndte med at øve sig paa sin Familie: han malede sin Broder som ung Kadet (Nr. 1)*, et Par af sine yngre Søstre (Nr. 2—3), sin Fader (Nr. 4) og en Svoger (Nr. 5). Fælles for disse Portræter er en vulgær, rød og gul Karnation med grønlige Mellemtoner og en voxduglignende Overflade, i hvilken intet Strøg af Penslen er at spore. Alt sligt er paa det nøjeste efter Lorentzens Recept.

Han var imidlertid i Juli 1825 avanceret fra 1ste til 2den Frihaandstegneskole, hvor der arbejdedes efter »Tegninger af hele Figurer«. Ved Nytaar 1827 avancerede han videre til 3die Frihaandstegneskole, hvor der arbejdedes efter Afstøbninger i Gibs og Metal, og endelig naaede han i Slutningen af samme Aar ind i Modelskolen, hvor han stiftede Eckersbergs Bekendtskab. Saa stærkt havde dog Lorentzens Maner slaaet Rod i ham, at han endnu i Marts Maaned 1828 malede et Portræt, der er en ren Pastiche efter hans gamle Lærer (Nr. 8), og fandtes der ikke mellem hine Aars Forsøg af Købke et langt fra ueffent Studiehoved af en Slavesergeant i Kastellet (Nr. 6), samt et i Karakteren forbavsende levende og skarpt Portræt af hans 84aarige

* Som allerede i Forordet bemærket, henviser Numrene til den Fortegnelse over Købkes Værker, som findes bag i Bogen.

Mormoder (Nr. 9), vilde det være vanskeligt at finde nogen Forjættelse for Fremtiden i hele denne første Del af hans Produktion. Skønt ogsaa sidstnævnte Portræt (Fig. 1) var malet med Lorentzens Kolorit, vandt det hans nye Lærers Opmærksomhed, og da Lorentzen døde, gik Købke over i i Eckersbergs Atelier. Under 2 Juni 1828 læser man i Eckersbergs Dagbog: »I Dag begyndte den unge Købke sin Undervisning hos mig«, og den begyndte dermed, at Læreren, som sandsynligvis rigtigt har indset Nødvendigheden af at aabne Elevens Øjne for en friskere og naturligere Farve end den Lorentzenske, lod Købke kopiere sit udmærkede Portræt af Thorvaldsen samt et af sine Portræter af Frederik VI (Nr. 10—11).

En Række stræbende og talentfulde unge Kunstnere flokkedes den Gang om den danske Malerkunsts Genføder. Flere af dem, saaledes *Rørbye, Küchler* og *Eddelien*, havde allerede gjort sig offentlig bemærkede; *Constantin Hansen* og *Roed* havde gjentagne Gange haft udstillet; *Petzholdt* udstillede samme Aar for første Gang. Mellem de endnu ukendte var *Marstrand* og *Adam Müller*. Til disse tvende, der var hans jævnaldrende, sluttede Købke sig med Varme, og ogsaa Roed og Constantin Hansen blev hans Venner paa Livstid. Tillige stiftede han ved den Tid Bekendtskab med *Høyen*, der uden endnu at være Professor ved Akademiet havde holdt en Række Forelæsninger for dets Elever, og som var en flittig Gæst i Eckersbergs Malerstue.

Der er desværre ingen Skildring levnet os af denne Malerstue, i hvilken den nationale danske Malerkunsts Vugge har staaet. Her arbejdede Eckersberg omgiven af sine Disciple, her talte han til dem om Kunsten, og mangen Gang tog den 45aarige Professor Del i deres Øvelser efter

Fig. 1. PORTRÆT AF KUNSTNERENS MORMODER.
(Tilhører Hr. Grosserer *Waidtløff*, Odense).

nøgen Model. For dem alle havde den Dag, da de betraadte hans Værksted, været grundlæggende for deres fremtidige Liv som Kunstnere. De mødte hos Eckersberg noget, de helt og holdent kunde fatte; der var ingen Fornemhed og ingen uforstaaelig Lærdom i hans Kunst. Hvad han lærte dem, var noget helt nyt, noget helt moderne for dem: Andagt overfor Naturen og Kærlighed til dens mindste Enkeltheder. Og hvad han indprændte dem som Malerkunstens første og eneste Bud, var ubrødelig Sandhed i Fremstillingen af det sete. Han havde selv en Søn, der vilde være Kunstner, og af Breve til ham kan man se, hvad det var, han lærte sine Elever. Det er Breve til en Søn fra en øm Fader, der spørger sin Dreng, om hans Sko er hele, men det er ogsaa Breve fra en erfaren Maler til en ung Begynder. Han minder ham om det Løfte, han gav ham, forinden han rejste: »at ville tegne noget efter Naturen, ligemeget hvad det er, Bøndergaarde, Kjerker, Slotte, Træer eller Planter eller Dyr, kort hvad der findes«*. Dette »Ligemeget, hvad det er«, var et Motto for Eckersberg, og i disse fire Ord indeholdes den Maade, paa hvilken han revolutionerede den danske Malerkunst. Før den Tid lagde den mere Vægt paa, hvad den malede, end hvorledes den malede. Den hentede sine Æmner fra de fjærneste Egne: den vilde male Olympen uden at kunne male en Bondegaard. Eckersberg var den første danske Maler, der vilde være sin Borgerlighed bekendt, og som ikke vilde give andet fra sig, end hvad der virkelig var hans eget Eje.

* Brevet, der er skrevet til Erling Eckersberg (Kobberstikker, f. 1808 † 1891) og dateret 28 Juli 1821, findes hos Frk.'nerne Eckersberg mellem deres Faders efterladte Papirer.

Han maatte ganske vist skaffe sin Familie det dyre Brød i Huset ved at tilfredsstille Tidens Krav til Allegorier og andre Maskiner, der laa langt ud over hans Ævne; thi det Arbejde, der var hans Lyst, gad ingen betale. Paa denne ene Mand, hvis Pligtfølelse havde faaet en unaturlig Vækst, og til hvis Pinsler det har hørt at maatte male henved tredive Altertavler, lige saa mange Historiebilleder og 14 — fjorten — Portræter af Frederik VI, — paa denne ene Mand var lagt den hele Byrde af Kunstnernes og Haandværkernes Opdragelse herhjemme. Han fornam det som en Ulykke at være Kunstens officielle Repræsentant i Landet, og han stillede sig over for sine Elever aldrig an som saadan. Den Eckersberg, de paa Malerstuen lærte bedst at kende, var den Kunstner, der malede de fine og lignende Portræter med den sunde røde Farve, den Kunstner, som malede de elskværdige Smaabilleder med den hjemlige Kolorit fra den danske Strand og Sø, og som først af alle havde faaet Øjet op for de Skatte af malerisk Skønhed, der laa løngemte paa alfar Vej i Landet. Det er hans Ære Dag efter Dag for sine Elever at have peget paa, hvad han saaledes selv havde fundet, og han, der som Lærer ikke var det mindste af en Tugtemester, fik dem alle begejstrede for sin Sag. De lærte desuden grundigt hos ham alt, hvad der af Kunsten kan læres; han var en sikker Tegner selv, en stiv Perspektiviker, og han havde Ævne til at lære fra sig uden at kvæle sine Elevers Personlighed. De tog alle Arv efter deres Mester, men de gjorde den hver paa sin Vis frugtbar. De beundrede ham uden at frygte ham; hans Aand var ikke større, end at disse unge Mennesker altid kunde følge den; hans Kunst var heller ikke større, end at de alle turde haabe at komme til at gøre dens

Lige. Han behandlede dem som jævnaldrende Venner, og de og han viste gjensidigt hverandre smaa Opmærksomheder og Tjenester. Naar Eckersberg og hans Familie vilde en Tur til Skoven, bad han Købke laane sig hans Faders Vogn. Den gamle Købke sendte jævnlig Foræringer til sin Søns Lærer, og man kan se af Eckersbergs Dagbøger, at han hver November Maaned blev honoreret for Købkes Undervisning med en Fjerding Smør og et Anker Vin. Naar Eckersberg havde Fødselsdag, samlede han om Aftenen sine Kolleger og Elever hos sig, og Købke bragte ham da sædvanligt en Kasse »deilige Sigarer«. Der taler en ægte Tilfredshed ud af de fattige Linier, som Eckersberg efter saadan en Aften skrev i sin Dagbog: »Vi var muntre, Børnene var glade og fornøiede og min gode Sanne befandt sig vel«. De allerlykkeligste Dage var dog sikkert de, paa hvilke Bager Købkes store Holstenskvogn tidlig om Morgenen rullede op foran Eckersbergs Vinduer paa Charlottenborg for at afhente Professoren og hans Elever, Rørbye, Marstrand, Roed, Købke, Sønnen Erling og andre til en Tur til Skoven. De kørte da til Frederiksdal eller Vedbæk, til Fortunen eller Fileværket, og naar de var komne derud, satte de sig Side om Side til at tegne paa deres lave, trebenede Stole. Købke har efterladt os en Skizze af saadan en Scene i Skoven (Fig. 2). Dér ser man Professoren sidde med sin Malerkasse paa Skødet og arbejde paa et lille Studie i Kassens Laag; bag ham staar den unge Marstrand, der andægtig følger sin Mesters fine Strøg paa Lærredet. Naar da Solen var ved at gaa ned, spiste de Middag i det grønne, og først sent paa Aftenen rullede Holstenskvognen med dens glade Besætning frem igjen paa Kongens Nytorv. Og naar Eckersberg var kommen op i sin Lejlighed, skrev

han i sin Dagbog, med sin sirlige Haand, sit jævne Sind, sin objektive Sans for Kendsgærninger, en omhyggelig Beretning om den Vej, ad hvilken man var kørt, den Tid, paa hvilken man havde spist, og de — ikke mange —

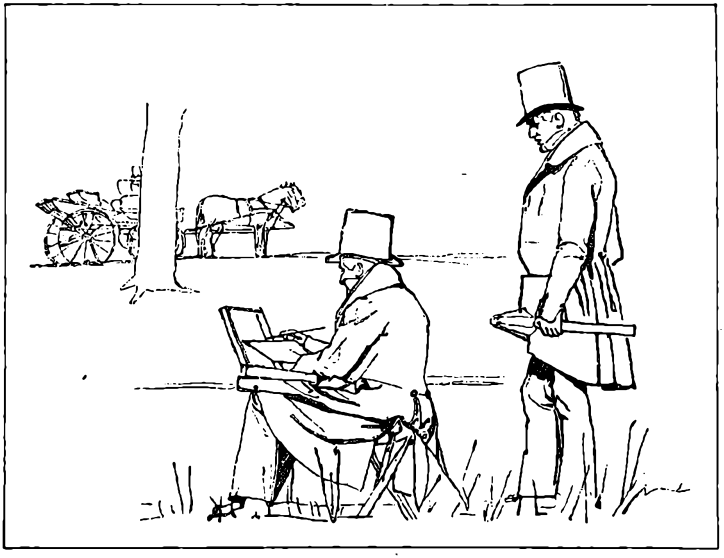

Fig. 2. ECKERSBERG PAA STUDIETUR.
(Originaltegningen i Kobberstiksaml.).

Penge, man havde givet ud, — medens Købke i ungdommelig Begejstring og i barnlig Form skrev disse Linier i sin Almanak: »Med den gode Prof. Eckersberg tilligemed alle vi hans Børn til Frederiksdal en Kjøretour og morede os særdeles. Give til Gud, jeg maa opleve mange slige kundskabsrige Dage og stedse gaa videre frem paa

Sandhedens Vej, at jeg maa blive et godt og nyttigt Menneske«.*

Eckersberg boede i den højre Fløj af Charlottenborg ud mod Kongens Nytorv, og fra Malerstuens Vindu ind mod Porten var der en smuk Udsigt til den anden Fløj af den ærværdige gamle, røde Bygning og desuden et malerisk Perspektiv ned ad Bredgade med det Thottske Palæ paa Hjørnet. Det var et Motiv, som han lod sine Elever forsøge sig paa; alle har de siddet ved dette Vindu og konstrueret Udsigten matematisk: Forkortningen i den monumentale Indgangsport, nogle aabentstaaende Vinduer i den venstre Fløj af Bygningen og de forsvindende Linier ned ad Bredgade var en udmærket Indøvelse af de perspektiviske Theorier, der var Eckersbergs Kæphest. Ogsaa Købke maatte forsøge sig paa dette Motiv, og hans Billed af det er endnu bevaret (Nr. 12). Det er et fattigt Arbejde, fattigt paa Farve og Stemning. Motivet er godt, men det har jo Eckersberg og ikke Købke fundet paa, og de Figurer, med hvilke denne har villet give det Liv, er kejtede og saare mislykkede. Af Kunstværdi er der da ikke meget i dette Arbejde, men det har den Interesse at vise Købke paa hans første Stadium som Eckersbergs lærvillige Elev.

Ogsaa uden for Malerstuen paa Kongens Nytorv lød hans Lærers Ord i hans Øren. Omtrent samtidigt med

* Der findes i Hr. Fuldmægtig P. Købkes Eje 3 Almanaker med Optegnelser af hans Fader:
i en Almanak for 1829 findes Optegn. fra 16 April—31 Decbr. med Afbrydelser
i do. do. 1831 do. do. do. 1 Jan.—31 Decbr. do. do.
i do. do. 1841 do. do. do. 1 Jan.—11 Oct., ialt dog kun for 14 Dage. Desuden ejer Frk. I. Købke en romersk Almanak for 1840, i hvilken hendes Fader har mærket Dagene for sin Hjemrejse fra de forskellige italienske Byer.

Billedet fra Charlottenborg malede han et Billede fra Garnisonspladsen med en derværende Slagterbod og en Amagerkone, der sad og falbød Grøntsager (Nr. 13). Sammenligner man denne Komposition (Fig. 3) med den foregaaende, vil man se, hvor nøje efterrettelig han holdt sig de Læresætninger, der mere end selvstændigt Studium udgør Ind-

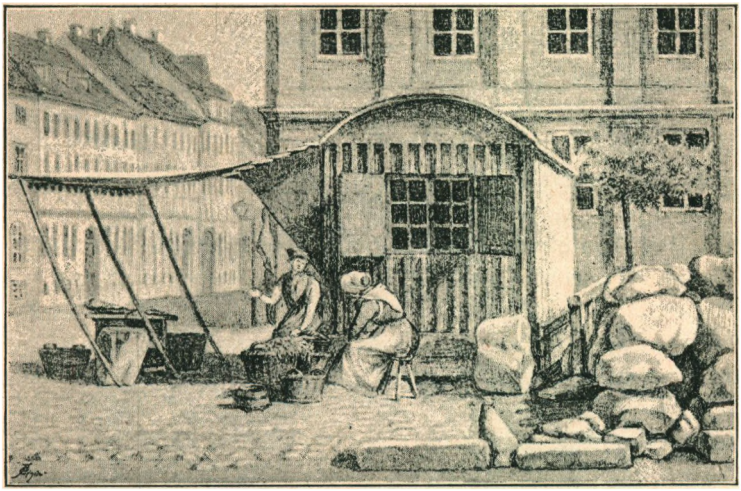

Fig. 3. PARTI AF GARNISONSPLADSEN.
(Tilhører Hr. Inspektør *Feilberg*).

holdet af Prospektet fra Charlottenborg. Thi i begge Billeder har man i Forgrunden et Hus i Skygge og til venstre for det en Udsigt til en solbelyst Gade. I dette som i hint Billed mærker man den perspektiviske Linje-Konstruktion af Skyggerne, der er tunge og uigennemsigtige, som hos alle Begyndere. I Billedet fra Garnisonspladsen mærker man endvidere Begynderen i Forgrundshjørnet til

højre, hvor de store Sten er lagte saa omhyggeligt til Rette, og i Huset, hvis Ruder er sorte og spejlløse. Det grønne Træ foran Huset er kummerligt behandlet, og heller ikke med Tegningen af Figurerne er det synderlig bevendt. Alligevel er det et Billed, man ved nøjere Bekendtskab kan faa kært; det er saa rørende flittigt malet, at man ikke alene kan tælle Straaene i Amagerkonens Kurv, men ogsaa de Brosten, paa hvilke den staar.

Dette lille Lærred er dateret 2 Maj 1829, og nogle Maaneder efter forlod Købke for første Gang sine Forældres Hus. Han var den Gang nitten Aar gammel, og et tegnet Selvportræt (Fig. 4) viser os ham som en lidt forover bøjet, men ellers sund og rund Knøs med lidet udformede Træk og rolige Bryn under et kunstnerisk bølgende Haar*. En Akademi-Kammerat af ham, den nogle Aar ældre *Emmerik Guldberg*, havde indbudt ham til at rejse med sig til Aarhus, hvor han havde sit Hjem. I Oberst Høegh Guldbergs, hans Faders, Hus levede Dyrmaleren *Gebauer*, og under denne vilde den unge Guldberg uddanne sig videre, da han manglede Midler til at blive i Hovedstaden. Der var sikkert ikke store kunstneriske Muligheder i ham**, men han havde fælles med Købke Kærligheden til Kunst, og Vennerne sluttede sig paa dette Grundlag inderligt sammen. De var umaadeligt unge begge; Guldberg gensaa efter lang

* Tegningen tilhører Enkefru Weis, Aarhus. Bag paa har Guldberg skrevet: »Min Ven Maleren Købkes Portræt, da han var 18 (skal være: 19) Aar, tegnet af ham selv i mit Hjem i Aarhus og givet mig«.

** Efter Gebauers Død overtog Guldberg Tilsynet med Arveprins Ferdinands Haandværks- og Tegneskole i Aarhus og levede sammesteds som Lærer i Tegning, samtidigt med, at han arbejdede som Dyrmaler. Fra 1855 holdt han op med at udstille (Weilbachs Kunstnerlexikon). Han døde 1881.

Fig. 4. KØBKES SELVPORTRÆT. 1829.

Adskillelse sine Forældre, Købke var for første Gang paa egen Haand, og man læser ud af nogle Linjer, han har skrevet i en Almanak for 1829, den lyseste og frejdigste Feriestemning. For hans lidet forvænte Sind var dette Ophold i Aarhus en uafbrudt Fest. Han gik paa Visiter hos Byens Borgere, han var paa Ride-, Køre- og Spasereture, han var paa Bal i »Salongen«, han drak Tevand i »Skogen«, og han plukkede »Kjissebær« i Selskab med unge Damer.

Hvad skulde vel en 19aarig ufordærvet Yngling i det Aar 1829 forlange mere! Ikke en Gang en Forlibelse manglede i hans unge, barnlige Lykke. Han var nogle Uger ude i Braband, han forelskede sig der i en ung Dame, og naar han under 20 Avgust skriver i sin Almanak: »Om Form. kjørte jeg med Pastor Hahn til Aarhus, og hermed slutter mit Ophold i Braband, som har været mig det behageligste i mit Liv, omendskjøndt det regnede fra Morgen til Aften, saa jeg var ikke udenfor en Dør —«, saa ligger hans unge Hjærtes dybe Hemmelighed skjult i den Tankestreg, hvormed han slutter disse snurrige Linjer. Et Portræt af den smukke Jomfru Margrete Hahn (Nr. 16) blev dog den hele Følge af denne Forlibelse, — et Portræt af en 19aarig blaaøjet, noget spinkel, rank og alvorlig Pige-Skønhed, indrammet i Tidens maleriske Kostyme med det korte Liv, de store Puf-Ærmer og den hvide, gjennemsigtige »Bertha« over de nøgne Skuldre (Fig. 5). Hans Følelser har beaandet hans Pensel og for første Gang skænket den Sjæl. Og mere end det: den unge Piges jomfruelig skære Lød har lysnet hans Palet, og han er i dette nydelige Billed af hende baade i Behandlingen og i Farven friskere end i et Par umiddelbart forud malede Portræter af de gamle Guldbergs og et umiddelbart efter malet Portræt af den unge Guldberg, — tre Portræter, i hvilke Lorentzens Paavirkning endnu tydelig er at spore (Nr. 14, 15 og 18). Ogsaa i andre Henseender fik hun ubevidst Indflydelse paa hans Kunst. Paa de lange Regnvejrsdage i Braband tegnede han hende gentagent*, naar hun sad ved Vindvet, tankefuldt bøjet

* Saadanne Tegninger ejes bl. a. af Hr. Fuldmægtig P. Købke og hans Søster, Frk. Købke. En Tegning forestillende Gebauer i Begreb med at portrætere Frk. Hahn tilhører Hr. Karl Madsen.

Fig. 5. PORTRÆT AF JOMFRU MARGRETHE HAHN,
senere Fru Stougaard.
(Originalen tilhører Hr. Museumsdirektør *P. Krohn*).

over sit Sytøj. Han blev ikke træt af at følge Linjerne i hendes skøntformede Nakke, og den vakte til Live i hans Blyant en Ynde, som fra da af var uadskillelig fra den, saa ofte den skulde skildre kvindelig Skønhed.

Man kan forfølge denne kvindelige Indflydelse i et Billed, han malede i de Dage, der fulgte det lykkelige Ophold i Braband. Ogsaa det er et Portræt af en ung Dame med en fin og indtagende, lidt sværmerisk Profil (Nr. 17). Det er noget tungt endnu i Kindens og den blottede Hals' Farve, men det lille Øre er allerkærest anbragt i Skyggen, og Behandlingen er utvungen og uden Maner. I Tegningen er det beundringsværdig følsomt, og man kan se af Blyantskizzer fra den Tid, hvor forbavsende hurtigt hans Formsans var bleven skærpet*.

Samtidigt begyndte han at beskæftige sig med Naturen, opmuntret dertil af Gebauer, der iøvrigt ikke selv havde sin Styrke i Naturiagttagelsen. Han havde rejst en Del og studeret i Gallerierne, og han raadspurgte nok saa meget sine Erindringer fra disse, som selve Naturen, naar han stod ved sit Staffeli for at male. Da Købke lærte ham at kjende, var den 52 aarige Kunstner en nedbrudt Mand med en Oldings Udseende**. Hans Hustru var nylig død under hans Fraværelse i Udlandet, selv kom han brystsyg hjem, blev tunghør og mistede flere af sine voksne Børn. Men den sørgmodige Kunstner levede op igen i Samlivet med sine unge Kolleger; han gik lange Ture med dem og ansporede dem til Arbejdet under aaben Himmel.

* Saaledes f. Ex. en udmærket Tegning forestillende Lægen Ditlev Hahn og Emmerik Guldberg i en Baad, dateret 3 Juli 1829. (Tilh. Hr. Boghandler Lynge).

** Et ufuldført Portræt, malet af Købke i Aarhus, har bevaret Gebauers Træk (Nr. 19).

Købke fik dog næppe malet noget Landskabsbilled i Jylland, men han tegnede meget ude, gjorde Skizzer af Planter, af Træer og Partier, — altsammen meget spidst, meget ubehjælpsomt, meget mere begynderagtigt end Portræterne og Figurtegningerne fra samme Tid*.

Endelig gjorde han inden sin Afrejse Studier til et Billed fra Domkirkens Indre, og den 18 Sept. 1829 var han atter i København.

»Hermed slutter jeg min Rejse for denne Gang«, skrev han samme Aften i sin Almanak.

* Daterede Landskabstegninger fra Omegnen af Aarhus findes i Etatsraad Schwartzkopfs Dødsbo, hos Hr. Fuldmægtig P. Købke og dennes Søster.

II.

Forfølger man videre disse Optegnelser i hans Almanak, faar man det Indtryk, at selv om han var ved at modnes som Kunstner, vedblev han som Menneske at være Barn endnu. Han fører denne Dagbog, som en ti-aars Dreng vilde ført den. Naar han har været paa et »voxent« Bal, karakteriserer han Graden af sin Morskab med »Ug«, naar han har været paa et Børnebal, noterer han et »Mg«. Dag for Dag betror han Almanaken sine Hændelser, men han har aldrig andet at skrive i den, end at han har været paa Komedie, at det har snet, at det har været hans Faders Fødselsdag, at han har været paa Familiebesøg, at han har spillet Kort, og forresten, at han har været »hjemme«, »hjemme«, »hjemme«. Sligt er hans Ungdoms Oplevelser. Fandt man ikke hist og her et Par Ord om, at han havde været paa Akademiet, vilde man ikke ane, at denne Dagbog og dette Liv var en vordende Kunstners. Der er ikke Glimt af en Iagttager i disse Optegnelser; han noterer kun nogle tørre og ubetydelige Kendsgærninger, der vilde være ret trivielle at ransage, skrev de sig ikke fra en udmærket Kunstner, til hvis aandelige Billed de kan bidrage.

Barn som han var, trods sine tyve Aar, lod han Skæbnen raade over sin kunstneriske Udvikling. Han havde ikke i Blodet den Uro, som vil tvinge Skæbnen; det faldt ham foreløbigt ikke ind at tage haardt og voldsomt paa sine Ævner for at forcere sin kunstneriske Produktion. Hans Talent beredte ham endnu ingensomhelst Skuffelse, han følte, han gik frem, og frem gik det, takket være hans lykkelige Anlæg, hans lykkelige Forhold og hans jævne og støtte Flid.

Hans Øvelsers Tid var langt fra omme; han besøgte stedse Akademiet, i hvis Antiksal eller, som den den Gang kaldtes, »Museum«, han gjorde Tegninger efter klassisk Skulptur, ypperlige Tegninger, gennemførte med den største Omhu*. Han tog ogsaa Del i en Række snurrige Øvelser, som Eckersberg foreskrev sine Elever, og som bestod deri, at de over opgivne gamle Ordsprog skulde komponere figurlige Kompositioner. En naivere Aand end den, der gaar igennem disse Kompositionsforsøg, kan vanskeligt tænkes. Naar Eckersberg f. Ex. havde givet Opgaven »Man skal smedde, medens Jærnet er varmt«, saa fremstiller Købke et Par Smedde, der er geraadet i ivrig Samtale, og som vækkes af denne derved, at en tredie Smed kommer farende med det glødende Jærn og hæftig afbryder de snakkende. Naar Opgaven lød paa »Æblet falder ikke langt fra Stammen«, saa fremstiller han et Ægtepar i Skænderi og dets Børn i Færd med at slaas. Vår Opgaven »Den er let at lokke, som gærne vil hoppe«, besvarer Købke den med en Scene mellem nogle Sviregaster,

* Et Par saadanne Tegninger, forestillende »Fægteren« og en af »Niobiderne«, tilhører Hr. Litograf Kittendorff. De er daterede henholdsvis 27 Juni og 2 Oktober 1830.

der rækker Glas og Flaske mod en Mand, hvis Kone forgæves søger at holde ham tilbage. Der findes fra Købkes Haand ialt otte af den Slags Kompositioner*, alle byggede over Ordsprog og alle lige barnlige i Besvarelsen af Opgaverne. Købke har aabenbart gjort sig stor Ulejlighed med dem; de endelige Tegninger er Kalkeringer over Udkast, og de er meget sirligt ridsede med en Pen eller en skarp Blyant. Man kan mærke, han har været vel kendt med sin Lærers Svaghed for Perspektiven; thi han har stræbt at gøre ham til Behag med rigtigt konstruerede Linjer i Flisegulve, aabne Døre, Stole o. l. Alligevel er det vel tvivlsomt, om Eckersberg har følt sig opbygget ved denne Skare af fortegnede Figurer, hvis eneste Interesse er den at vise en af Grænserne for Købkes Talent. Han kunde naturligvis ikke lave saadanne Kompositioner, alene af den Grund, at han var altfor ung og havde set og levet for lidt. Han havde endnu ingen Mappe med Studier, af hvilken han kunde øse, og det er betegnende, at det eneste gode, der er at finde i disse Blade, er en Række Variationer i en Balscene (Fig. 6) over hans Aarhus-Kærligheds smukke Nakke. Men en anden og dybere liggende Aarsag til, at disse Kompositioner maatte mislykkes, var den, at Købke af Naturen var ganske uden Ævne til at konstruere noget, han ikke selv havde set. Han var født uden skabende Fantasi, og han manglede Kløgt til at stille noget sindrigt sammen. Han blev tom og gold, saasnart han lukkede sine Øjne og vilde tænke sig et Billed uden at have Naturen for sig.

* Tilhører Hr. Fuldmægtig P. Købke og hans Søster. Det er Hr. Museumsdirektør Pietro Krohn, jeg skylder Oplysningen om disse Tegningers Oprindelse. Min Meddeler har sin Underretning fra Maleren Marstrand.

Saadan var han i sin Ungdom, og saadan blev han ved at være.

Havde han derimod blot en Stump Natur for Øje, var han Kunstner med Liv og Sjæl. Og man tør sige, at jo mindre det var, det, han vilde male af Naturen, des bedre lykkedes det for ham, og det mislykkedes næsten kun,

Fig. 6. »DEN ENE ABE FAAR DEN ANDEN TIL AT GABE«.
Scene af et Bal. Tegning.

naar det var noget, han ikke kendte; eller noget, der var hans Væsen imod. Men sligt forekommer overhovedet slet ikke i Arbejderne fra hans tidligste Ungdom. Ingen og intet tvang ham den Gang til at male andet end, hvad der lystede ham. Det Eckersbergske »Ligemeget hvad det er« var gaaet ham over i Blodet, og han valgte sine Æmner mellem sine daglige Omgivelser og paa sin daglige Vej. Han forsøgte at male sin Moder (Nr. 20), han tegnede et

fortrinligt Portræt af sin Mormoder* og et af den 32-aarige Høyen**; han malede et lille Billed af den unge Marstrand ved Staffeliet (Nr. 21) og et ret smukt Portræt af en anden Ven, Maleren Bendz***. Han malede et Interiør fra Akademiets Figursal, et Parti af Torvet i Kastellet, hvor han selv boede, samt en gammel Cigarsælger samme Steds fra, og den Tid, som blev ham levnet af disse nye Arbejder, benyttede han til at udarbejde sine Skizzer fra Aarhus Domkirke. Alt dette blev til i Slutningen af 1829 og i Løbet af 1830, og de sidste fire Billeder fik han antagne til det følgende Aars Udstilling. Paa Aabningsdagen modtog han den lille Sølvmedaille for sine Skolearbejder, og han noterede i sin Almanak, at han havde nydt den Ære at blive tiltalt af Prins Christian, Akademiets daværende Præses. Ogsaa paa anden Maade vandt hans Arbejder Paaskønnelse, idet Kunstforeningen, der den Gang nylig var bleven stiftet, erhvervede tvende af dem. Om hans Billeder iøvrigt har vakt Opsigt, er vel mere end tvivlsomt. Intet af dem var en Alen stort, og de havde i det hele ingen iøjnefaldende ydre Egenskaber. Udstillingen talte noget over et hundred Numre, hvorimellem saa mærkelige Sager som en »Hagelbøsse med Perkussionslaas« og en »Mekanisk Vogn, som drives ved Vinden«, og man tør dristigt antage, at sligt har interesseret Tredivernes lidet kunstforstandige Publikum nok saa meget som Købkes beskedne Smaabilleder.

* Dateret Febr. 1830. Tilh. Hr. Jærnstøber Brandt, Odense.

** Den originale Tegning kendes ikke, men den er litograferet anonymt. Et Exemplar af den vistnok sjældne Litografi ejes af Hr. Museumsdirektør P. Krohn.

*** Billedet (Nr. 25) er ikke dateret, men i Eckersbergs Dagbog læses under 21 Jan. 1830: »Købke bragte et af ham malet Portræt af Bendz«. Det blev først udstillet 1832.

Det modneste af disse turde være Interiøret fra Aarhus Domkirke (Nr. 24). Der er i dette Billed en overmaade fin Iagttagelse af Tonen i de kalkede Kirkemure. Navnlig overtræffer Gengivelsen af de kolde Reflekser paa Muren omkring det store Vindu alt, hvad man kunde vente at finde hos en af hine Dages Begyndere, og selv om nogle af Skyggerne i Hvælvingerne er en Smule tunge og tilfældige i Farven, har Billedet som Helhed en nobel, lidt kølig Tone. Ogsaa Interiøret fra et af Kabinetterne ved Siden af Antiksalen paa Charlottenborg (Nr. 28) har en nydelig graa Tone og bærer Vidne om, hvor lidt der allerede da behøvedes for Købkes Pensel, for at den skulde frembringe noget af den fineste maleriske Skønhed. Billedet forestiller ikke andet end en Væg med nogle Gibsafstøbninger, derimellem Parthenons Flodgud, som en Mandsperson (Rørbye?) staar og betragter; men det er stemt saa fint i sølvagtige graa Toner, at Øjet med Velbehag dvæler derved.

De to andre Billeder fra Udstillingen 1831 er koloristisk ringere, mindre harmoniske i Farvevirkningen. Det ene af dem forestiller Torvet i Kastellet en Solskins-Sommermiddag (Nr. 27). I Forgrunden er der en Gruppe af tre Figurer, forestillende den gamle Bager Købke og den kontrolhavende i hans Bageri, Major Krohn, der med en Haandbevægelse tildeler »Slavesergeanten« Spørch en Ordre*. Mellem Husrækkerne paa begge Sider Torvet ser man ud til Volden med dens høje Træer. I Mellemgrunden staar en Mand og pumper Vand af en Træpost. Hvor tyndt og lidet pastost end Billedet er i Farven, hvor diskret det end er i Lyset, er der megen Solskinsvirkning i det. Huset tilhøjre med

* Købke har i 1831 raderet denne Gruppe.

det halvt affaldne Puds over de røde Mursten er nydeligt malet, og Skyggen fra dette Hus tværs over Torvet og op ad Genbohuset med det solbeskinnede røde Teglstenstag er særdeles godt iagttaget. Mindre heldig er Luften, mindst heldig Løvmasserne paa Træerne, der — ligesom Staffagefigurerne — gør Indtryk af at være malede hjemme. Friluftsmaleriet var jo den Gang i sin første Vorden her i Landet. Det kendtes og skattedes af Eckersbergs Skole, men det gennemførtes ikke konsekvent. Man malede noget ude, men mere inde, — en naturlig Følge af, at man lagde større Vægt paa en nøje Udformning af Tingene i Naturen end paa Iagttagelsen af dennes atmosfæriske Fænomener. Det var i denne Iagttagelse, at Købke senere blev Mester, men han modnedes meget langsommere som Landskabsend som Figurmaler, og der er f. Ex. intet i Landskabet paa det fjerde Billed, han i 1831 udstillede, der røber nogen fremragende Begavelse for landskabelig Skildring. Det forestiller som sagt en Cigarsælger, der sad ved Kastellets Udgang (Nr. 26), og Købke har fremstillet ham i de Omgivelser, hvor han hørte hjemme (Fig. 7). Han sidder ved et faldefærdigt Bord og falbyder nogle mærkelig formede Rygepinde med Spidser af hvidt Papir; paa Vejen bagved tænder en Matros sin Cigar hos en Herre. Cigarsælgeren selv er ypperligt karakteriseret og meget bedre malet end Landskabet, i hvilket Penslen er miniaturagtig, spids og tegnende.

Det er ikke svært at finde Paavirkning fra Eckersberg i et Billed som dette, men der er dog ogsaa noget i det, som ikke er jævnstrøgs med Eckersberg. I dennes Scener af Hverdagslivet paa Gader og Stræder er der gærne Forsøg paa at bruge Malerkunsten til at fortælle noget, og hyppigst til at fortælle noget komisk. Da Eckersberg

imidlertid var uden synderlig ægte Lune, og da han yderligere næsten ganske manglede Ævnen til at gribe et dramatisk Udtryk, en dramatisk Bevægelse i Flugten, kom

Fig. 7. CIGARSÆLGEREN.
(Originalen tilhører Hr. Etatsraad *Petersen*, Odense).

der som oftest noget grimaceret i hans Fremstillinger af denne Art, og hans meget udpinende Behandlingsmaade gav dem et eget forstenet Præg. Fortællingen i saadanne af hans Billeder fik derved en grov Anskuelighed, der i vore Dage fornemmes som en Imødekommen af hans Sam-

tids barnlige Smag og maaske ogsaa delvis er det. Man mindes, naar man betragter Folkelivsbillederne fra hin Tid, — saa langt op, at Marstrands Ungdomsarbejder (Flyttedagsscenen f. Ex.) kan medregnes —, at, Kunsten kunde den Gang ikke øves her i Landet alene for Kunstens Skyld. Da den ved Aarhundredskiftet gik ud af sin fornemt tilbagetrukne Tilværelse i Hoffets og Adelens og nogle Rigmænds Saloner, bejlede den til Publikums Gunst ved Forsøg paa at underholde og more. Det begyndte med, at *Lorentzen* — ret en Maler efter Datidens Smag —, *Senn*, *Eckersberg* og flere i Forening gav sig til at tegne folkelige Billeder af Bombardementet paa København og Billeder af Typer og Scener fra Gaden. Noget senere lavede Eckersberg de moralske Historier om Skomagersvenden og den faldne Pige, Kompositioner, der blev stukne i Kobber og falbødes billigt til Menigmand. Og længe efter at Eckersberg var kommen forædlet hjem fra Udlandet, ja endog i Arbejder fra hans høje Alderdom, kunde han imødekomme Menigmands Smag for de grove Virkemidler, naar han gik i Lag med det, han selv kaldte »Scener af Hverdagslivet«.

Som Motiv betragtet er Købkes Cigarsælger en Eckersbergsk Scene af Hverdagslivet, men Billedet fortjener Benævnelsen som saadan med fuldere Ret, end hans Lærers tilsvarende Arbejder. Ganske vist er der i Baggrundens Gruppe med Sømanden, der tænder sin Cigar, en Eckersbergsk Tilbøjelighed til at chargere Udtrykket, men selve Hovedfiguren er i Aanden væsentligt forskellig fra hans Lærers Skikkelser af Hverdagslivet. Den agerer intet andet end det, den er; den indeholder hverken Satire eller Medlidenhed fra Kunstnerens Side, men kun hans indtrængende Ævne til at forstaa; den er kun et Forsøg paa troligt og

sobert og ganske paa det jævne at afbilde et Menneske, et enkelt og særligt Individ, i hans daglige Dont og med hans hverdagslige Udtryk. Figuren her gør ikke, som Eckersbergs og hans samtidiges Figurer af Hverdagslivet, Krav paa at underholde og more; den er uden anden Fordring end den, at være en trofast og omhyggelig Studie efter Naturen: et Stykke Kunst for Kunstens Skyld.

Allerede i dette Billed er der saaledes en Afstand mellem Lærer og Elev, og Købke var overhovedet godt paa Veje til at udvikle sig til en selvstændig Kunstner. I hans Debutarbejder paa Udstillingen 1831 var der ikke alene i Henseende til Opfattelse, men ogsaa i Henseende til malerisk Behandling Enkeltheder at finde, der ikke lignede hans Lærer. Eckersberg, der vistnok allerede den Gang brugte Kikkert ved sit Arbejde ude, havde nogen Tilbøjelighed til at blive hængende ved Tingenes Lokalfarve, og denne Tilbøjelighed kan give mange af Genstandene i hans Billeder et altfor materielt og haandgribeligt Præg. Han gik saa grundigt og rationelt til Værks, at det umiddelbare Indtryk af Farvevirkningen i dette eller hint Motiv forlængst var næsten glemt, naar han endelig skulde til at udarbejde sit Billed. Rigtig Glæde over Farven som saadan forekommer næsten aldrig i hans Kunst. Farven var ham mere et Middel end et Maal; kun sjældent faldt det ham ind at dyppe sine fine, paalidelige Omrids i et blødt og malerisk Clair-Obscur. Deraf mange Gange det haarde i Eckersbergs Malerier. Købke havde naturligvis ikke sin mere end dobbelt saa gamle Lærers Herredømme over Midlerne, men han aabenbarede allerede saa tidlig som i sine Debutarbejder en Eckersberg overlegen vagtsom Sansning af Naturens maleriske Særsyn. Han forfølger i Billedet fra Kastelstorvet

Solens Virkning paa de gamle Mure; han forfølger i Billedet fra Aarhus Domkirke Lysets Reflekser i Hvælvingernes Skygger. Og Gengivelsen af saadanne Iagttagelser lykkes ham paa sine Steder godt, hvor ung og uerfaren end hans Pensel er, og hvor vanskeligt den end kan have ved at skildre Solens og Luftens Mysterier i Kastelsvoldens høje Elmetræer. I al sin Ubehjælpsomhed er hans Pensel blødere end Eckersbergs, hans Farver mere harmoniske end dennes, og der forekommer maaske ikke i hans Lærers umaadelig store Produktion saa fint stemt et Billed, som Købkes fra Akademiets Afstøbningssamling.

I endnu en Henseende, nemlig som Tegner, begyndte han saa smaat at gaa sine egne Veje. Tegningen — der tænkes her selvfølgeligt ikke paa Illustrationstegningen — spillede jo den Gang en selvstændig Rolle, den forlængst har mistet mellem vore Malere, og Eckersberg havde ganske særligt drevet den til en overordentlig Grad af Fuldkommenhed. Han kunde sin Anatomi og sin Perspektivlære paa Fingrene; han kunde tegne saa solidt og fast, som maaske ingen før eller efter ham har kunnet tegne her i Landet. Men han tog forunderlig haardt og vidtløftigt paa alt; han kendte intet til den geniale Antydnings udtømmende Egenskaber; Formens fornuftmæssige og grundige Gennemførelse til det alleryderste var ham næsten altfor hellig. Der er os efterladt en Række Modeltegninger af Købke*, af hvilke man kan se, hvor strængt efterrettelig han som Tegner har holdt sig sin Lærers Anvisninger, saalænge han var under Opsyn af ham. Men det hændte ham allerede tidlig, naar han paa egen Haand var ude med sin Skizzebog, at han

* Tilhører Hr. Litograf Ad. Kittendorff.

Fig. 8. Tegning af Købke, forest. en af hans Søstre.
(Originalen tilhører Hr. Kemiker *Dalefaen*).

lod sin Blyant løbe, som den i Øjeblikket fandt for godt, og det hændte da ogsaa, at den ad kortere Veje naaede lige saa langt, som ad de lange Veje, Eckersberg havde anvist ham som de rette. Der er fra hin Tid bevaret et Par fortrinlige Tegninger af Købke, og mellem disse udmærker sig frem for alle et Udkast til den ovenfor omtalte Cigarsælger*. Den er tegnet med Blyant og lagt over med to eller tre Toner af svag Tusch; Landskabet er kun flygtigt skizzeret. Der er i denne Blyant kun ringe Lighed med Elegancen i Eckersbergs lange, blanke Streg, der kan være saa kunstfærdig, og som dog ikke er den rigtig hjærtegrebne Iagttagelses nærmeste og umiddelbareste Udtryksmiddel. Den Streg, hvoraf Købke betjener sig, er sandelig heller ikke fyrig, men den er mere rent artistisk, mindre afskrivende, mindre

* Dateret 25 Maj 1830. Tilh. Hr. Fuldmægtig P. Købke. En anden Tegning til Cigarsælgeren findes hos Hr. Museumsdirektør P. Krohn.

kalligraferende. Den karakteriserer hurtigere, kortere, mindre nøgternt og koldblodigt end Eckersbergs adstadige og sirlige Blyant. — —

Som allerede nævnt var han saa heldig at afhænde tvende af sine første Udstillingsbilleder til Kunstforeningen for de beskedne Summer af 35 Rigsdaler for Interiøret fra Aarhus Domkirke og 25 for Billedet fra Afstøbningssamlingen, og det var formodentlig for denne hans første Fortjeneste, han sammen med Landskabsmaleren Sødring lejede sig et Atelier i Nærheden af Forældrenes Bolig, nemlig paa Toldbodvejen. Muligvis er nogle lidet værdifulde Modelstudier blevne udførte der; de er haarde og umaleriske, smaat og tegnende behandlede med Penslen, konventionelle i Farven og har de i Eckersbergs Malerskole velkendte rosarøde Pletter paa Knæer, Albuer og Kinder (Nr. 29, 30, 31). De staar langt tilbage for, hvad Købke paa hint Tidspunkt ellers formaaede at gøre, og det kan siges her med det samme, at han, hvis plastiske Sans var meget ringere end hans maleriske, blev aldrig nogen betydelig Fremstiller af det nøgne. — En Følge af det ham fremmede, skarpe Lys i hans nye Atelier er vistnok de bratte Overgange til Skyggerne i det Dameportræt, han nu tog fat paa at male, et Portræt, hvis bedste Parti er en udmærket behandlet Haand (Nr. 32). Iøvrigt fik han i Begyndelsen kun liden Brug for sit Atelier; han malede længe inde paa Charlottenborg paa et Portræt af Eckersbergs lille Søn Julius (Nr. 33), elskværdigt i Opfattelsen, men fortegnet i Forholdene og af ringe malerisk Interesse; og han malede fra Loftet paa Kornmagasinet ved hans Faders Bageri et lille, i Motivet nydeligt, men i Perspektivet noget forfejlet

Billed med en Udsigt til Volden bag Kastellet (Nr. 34)*. En Del af Sommeren tilbragte han hos en Svoger i Frederiksborg, men denne Tid gik næsten ganske tabt for hans Kunst; thi han maatte pleje sin Søster under hendes Sygdom. Paa anden Maade blev dog Opholdet i Frederiksborg af utvivlsom Betydning for ham, idet han dernede traf sammen med Høyen, der af Regeringen var udsendt for at ordne Portrætsamlingen paa Slottet. Den 19. Juli 1831 kom Høyen til Frederiksborg, og nogle Dage efter indtraf Købke. De kendte hinanden godt paa Forhaand, og Høyen, der var tolv Aar ældre end Købke, saa ikke som Kunstakademiets Professor ned paa sin meget yngre Ven, der endnu var Kunstakademiets Elev. Skønt Høyen fra tidlig Morgen til Mørkets Frembrud maatte slide med det kolossale Arbejde, man havde læsset paa ham, fandt han dog Tid om Aftenen til lange Samtaler og Spasereture med Købke. Han elskede Frederiksborg Slot som »den skønneste Borg, det nordlige Europa ejer«**, og da han som bekendt i sjælden Grad besad den Ævne at kunne meddele sin Begejstring til andre, er det maaske ham, man skylder, at Købke sidenhen i Slottet og dets nærmeste Omgivelser har fundet nogle af sine bedste Motiver***. Der kan i hvert Fald ingen Tvivl være om den vækkende Indflydelse, den lærde og aandfulde Kunsthistorikers Samtaler med den purunge og uud-

* En smuk Tegning til dette Billed, dateret 3 Juli 1831, ejes af Hr. Prof. Freund.

** N. L. Høyens Levned. Ved J. L. Ussing. Første Afd. Kbhvn. 1872. p. 201.

*** Allerede fra 1832 findes en Tegning af Købke fra Frederiksborg Slot (tilh. Hr. Prof. Freund).

viklede Maler har øvet paa denne. Det er efter saadan en Samtale, i hvilken Høyen har sat Fart i hans træge Tanker, at Købke taknemlig skriver i sin Dagbog: »Om Aftenen hos Prof. Høyen. Gud! lad mig altid tænke saaledes og give mig Kraft til at sætte det igjennem«.

III.

Hjemkommen til København blev han greben af en uimodstaaelig Arbejdslyst, tilsyneladende uden ydre Aarsag. Allermindst maa man søge en saadan i hans økonomiske Stilling; thi han tog atter Ophold hos sine Forældre i Kastellet og havde saaledes ingen Sorger for Udkommet. Der var ingen Smaalighed til Huse i den gamle Bagers Hjem; alle Udtalelser fra Købke tyder paa, at ingen indblandede sig i hans Færd som Kunstner. Den eneste Bekymring, hans Forældre havde for ham, var hans Helbred, som allerede tidlig var ham til Besvær, og som led under dette Anfald af Arbejdsiver. Han skriver ved den Tid til en af sine Søstre: »Min Aand har været dygtig trykket, mest ved Byrden af Arbejdet og det slette Vejr, og saa har ogsaa, som altid er Tilfældet med mig, mit Legeme lidt derunder«. »Men«, fortsætter han, »jeg maa mande mig rigtig op og samle alle mine Tanker og hele min Kraft til mit Arbejde, det er den Vej, som fører til Tilfredshed for mig her paa Jorden, da alt andet i det mindste for nærværende har tabt for mig«.

Fra det Tidsrum, hvorom der her er Tale, nemlig fra hans Hjemkomst fra Frederiksborg til Aabningen af Udstillingen 1833, et Tidsrum af omtrentlig halvandet Aar,

kan tælles ikke mindre end 13 Portræter og en meget stor Mængde Tegninger. Og endda er her kun medregnet, hvad der med fuld Bestemthed lader sig datere, og hvad der i egentlig Forstand kan regnes for selvstændigt kunstnerisk Arbejde; thi samtidigt med denne store Virksomhed paa egen Haand fik han Tid til at fortsætte sine Øvelser: han vandt den store Sølvmedaille ved Akademiet, og han tog Del i Eckersbergs Studieture ud paa Landet. Sommeren var iøvrigt lidet egnet til Arbejde under aaben Himmel, det var koldt og regnede næsten dagligt, og deri maa sandsynligvis Grunden søges til den Lidenskab, med hvilken han udelukkende hengav sig til Portrætkunsten.

Et af hans første Arbejder, efter at han var kommen tilbage fra Frederiksborg, blev et Portræt af Høyens gamle Moder (Nr. 41, Fig. 9). Enkemadam Høyen var en født Schrøder, en Podemesters Datter fra Jylland. Hun var en tarvelig Kone, der havde tjent som ung, forinden hun blev Brændevinsbrænder Anders Larsen Høyens Hustru. Selv efter den Tid bevarede hun sin Tarvelighed, pyntede sig ikke og vedblev at være en praktisk Husholderske for sit Hjem. Saadan ser hun da ogsaa ud paa Købkes Billed. Om Hovedet bærer hun en simpel, hvid Pibekappe, der lidet ligner de mægtige Kniplingskapper, som bares af Tidens Fruer. Hun har ikke Fruernes Silke-Salop, men Madammernes uldne Kjole, og i Stedet for en broderet »Bertha« bærer hun et mønstret Halstørklæde, som i Mangel af et Smykke er sammenholdt med en Naal. Hun ser fortræffelig ud: paa en Gang mild og bestemt, venlig og myndig, en rigtig Husmoder i den gamle Stil, en af den Slags, der hjemmesyede deres Husbonds Kalvekrøs og selv gik paa Torvet for at gøre Indkøb. Købke har aabenbart truffet hendes Karakter; maaske har den været noget

Fig. 9. Portræt af Enkemadam Høyen.
(Tilhører Hr. Maler *Joakim Skovgaard*).

i Slægt med hans egen gamle Moders, og Borgerligheden over denne Skikkelse har været ham selv i høj Grad sympatetisk. Billedet er bredt, fyndigt og karakterfuldt malet. Der kan indvendes mod det, at det hist og her mangler nogen plastisk Form. Hovedet staar noget haardt, noget fladt og udklippet — men rigtignok samtidigt meget effektfuldt — mod den næsten sorte Baggrund. Stofferne i det fintstemte, drapfarvede Halstørklæde og i den hvide Pibekappe er ogsaa lidt tynde og ikke rigtig haandgribelige. Men selve Ansigtet, fornemmelig den store, kødfulde Næse, er udmærket og røber hos den ikkun 22-aarige Kunstner en forbavsende tidlig Udvikling som Maler.

Man kan følge denne Udvikling videre gennem et Par andre af Portræterne fra 1832, saaledes i et lille Billed af en ung Dame (Nr. 43) og i det bekendte Billed af en gammel Bondekone, som Kunstforeningen erhvervede paa Jerichaus Avktion (Nr. 47). I Dameportrætet beundrer man i Særdeleshed de store, mørke Øjnes livfulde Virkning i den unge, skære Lød og dennes maleriske Forhold til den rønnebærfarvede Kjole. I Portrætet af den gamle Bondekone (Fig. 10) er Karakteren fuldendt gennemført. Enkeltheder som den tørre Mund og Smaarynkerne omkring den er ypperligt behandlede, og Halstørklædet med de graagule Buketter paa gulbrun Grund er af stor Skønhed i Farven.

Umiddelbart efter at dette Studiehoved var færdigt, tog Købke fat paa at skildre en anden Skikkelse af den lavere Befolkning. Det var i de første Maaneder af Aaret 1833, og Billedet var »Den gamle Sømand« (Nr. 53, Fig. 11), som efter Købkes Død fik Plads i Nationalgalleriet, til hvis dyrebareste Klenodier det maa regnes.

Om det just er en Type paa en rigtig dansk Sømand, er vel tvivlsomt. Der er jo nok en Tradition om, at Manden

Fig. 10. En Bondekone.
(Tilhører Kunstforeningen).

har været Sømand, og som saadan blev han af Købke selv benævnet, da Billedet blev indsendt til Udstillingen. Men det var i hvert Fald kun en forhenværende Sømand, da Købke malede ham; thi han sad den Gang ved Kastellets nordre Udgang, hvor han solgte Cigarer, og han er identisk med den »Cigarsælger«, hvis Billed ovenfor er omtalt, og som Købke malede i 1830. Det kan nu i og for sig være ligegyldigt, hvad Manden var; det er hans Billed, som interesserer os, og det interesserer os lige meget, hvad enten det er en Sømand eller en Smaahandler fra Gaden, som har laant det sine Træk. Alligevel vilde det være uskønsomt, om vi ikke holdt af Billedet en Smule for Mandens egen Skyld. Der er i hans Blik en Bravhed og en Troskyldighed, der paa Forhaand vilde sikre en hvilkensomhelst nogenlunde lignende og duelig Skildring af ham Sympati. Skulde man indvende noget mod Købkes Opfattelse af denne Mand, vilde det være dette, at han i lidt for høj Grad har ladet hans troskyldige Øjne finde Vej til Beskuerens Hjærte, at han i lidt for høj Grad har ladet disse Øjne være ene om at anskueliggøre denne brave Sjæls Bravhed, saa den sikkert meget mod sit Vidende er kommen til at figurere en Smule for det ærede Publikum. Det er muligt, at en umiddelbar Betragtning af Billedet ikke fører denne Opfattelse med sig. Men med Kendskab til Cigarsælgeren føres man uvilkaarligt til den. Tydeligt nok har i hvert Fald et af Billederne ikke lignet den Person, de begge fremstille; thi Ligheden mellem de tvende Hoveder er ikke særligt slaaende. Men der er en Sandsynlighed for, at det fordringsløse lille Billed af Cigarsælgeren giver en bedre Lighed end Sømanden. Hist sidder den gamle Hædersmand som et Tilbehør til Landskabet, ved sin daglige Gærning, i sine daglige Klæder, tilsyneladende uiagttaget og overladt til sig selv. Her er han

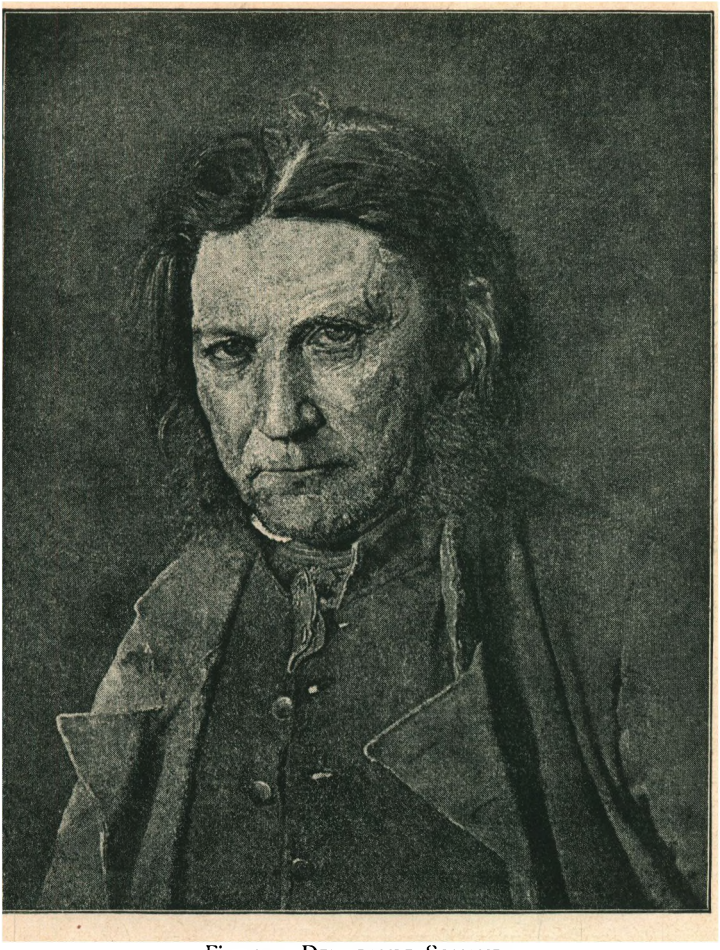

Fig. 11. DEN GAMLE SØMAND.
(Tilhører Nationalgalleriet).

bleven hentet op i »Kunstmalerens« Atelier, har hængt sin store, latterlige Hat fra sig paa en Knage, har faaet de vildt voksende Lokker redte ud og glattede foran et Spejl, har faaet Ordre paa en Stilling og Ordre til at sidde rolig, véd sig iagttaget og »føler« sig maaske en Smule i den vigtige Rolle, han skal spille. Sagt med Ord kommer det nemt til at tage sig ud, som om den ene Skildring skulde være sand, den anden usand. Men saaledes forholder det sig dog langtfra. Der er blot Tale om en Nuance mellem Dybden af to Karakteristiker, og med Frygt for at begaa en Helligbrøde maa den, der nøje er fortrolig med begge Billeder, tilstaa for sig selv, at der i Cigarsælgeren er en endnu dybere og ægtere Følelse end i Sømanden.

I malerisk Henseende derimod staar naturligvis den sidste himmelhøjt over Købkes første Ungdomsforsøg paa at haandtere Pensler og Farver. En Malers Øje maa kunne frydes ved at se, hvor mageløst saadant noget som Underansigtet med den stubbede Hage er gjort, eller de røde Blodkar i det hvide af de fugtige Øjne, eller den fine Form i den tætlukkede Mund, eller den lette Rødme i Kinderne. Alt sligt er mønsterværdigt. Der er paa en og samme Tid her en Udformning af Enkelthederne, der vanskeligt kunde tænkes større, og en Helhed i Virkningen, der ikke kunde tænkes bedre. Farven i Hovedet har en egen mild Skønhed og er udmærket stemt sammen med den grønlig graa Baggrund og den graablaa Frakke med de forgyldte Knapper. Selv om Penslen endnu er lidt klejnmodig og forsigtig, har den udviklet sig raskt i Frihed, og der er paa dette Lærred Strøg, i hvilke man fornemmer Tilløb til den overlegne Penselføring, der ikkun kort Tid efter gjorde Købke til en af de største Virtuoser, der har været mellem danske Portrætmalere. — —

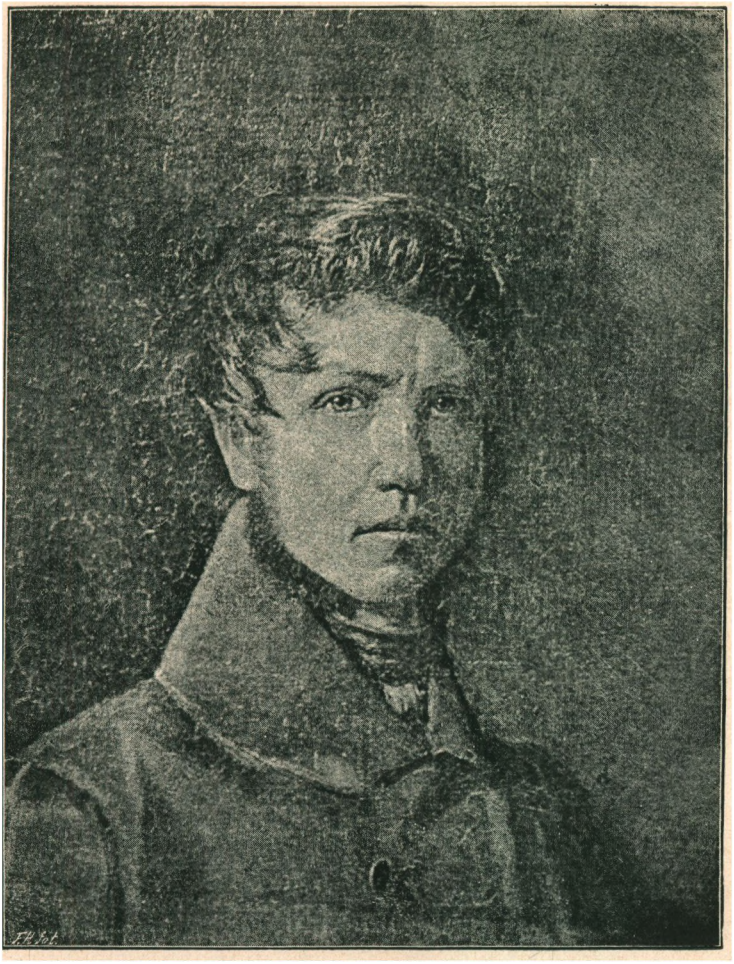

Fig. 12. KØBKES SELVPORTRÆT.
(Tilhører Hr. Etatsraad *Petersen*, Odense).

Ved Synet af »Sømanden« skal den gamle Blomstermaler Fritzsch have udbrudt: »Til den, som har malet dette Billed, vilde jeg betro alle mine Penge«. Havde Købkes Ansigt været ham bekendt, kunde han ogsaa trygt have gjort det, thi der lyste ud af dettes Øjne den samme ærlige Sjæl, som var skildret i Portrætet af Sømanden. Fra 1833, det Aar, da dette blev til, stammer et af Købkes Selvportræter (Nr. 55), og det svarer ganske til den Beskrivelse, en samtidig har efterladt os af ham. »Han var«, siger Vedkommende, »af de Mennesker, i hvis hele Ydre Naturen har aftrykket det umiskjendeligste Præg af Sjælen. Hans Ansigt var aabent og hans Væsen troskyldigt og Tillid indgydende. Retskaffenhed og Velvillie udtalte sig gennem hvert Træk, hver Bevægelse«*.

Den, der skrev disse Linier, havde Ret. Saadan som Købke saa ud, saadan var han. Der var ingen uudgrundelig Dybde og endnu mindre nogen Gaade bag dette Menneskes Pande. Finder man paa det desværre meget ødelagte Selvportræt fra 1833 (Fig. 12) et Par Rynker trukne mellem hans Bryn, kan man være sikker paa, at det er smaa og lette Sorger, der har furet hans alt andet end haarde Hud. Han var ikke anlagt paa Ufred, og blot en Modsigelse i det daglige Liv syntes ham et Brud paa Tilværelsens Harmoni. Han kan f. Ex. som nogle og tyveaarig Mand sætte sig hen og skrive helt fortvivlet til en Søster paa Landet, at han trænger til at udøse sig for et medfølende Hjærte, »da de herhjemme hver har deres Kreds, hvori de bevæger dem, og saa mangler dem Taalmodigheden til at sætte dem ind i mit Synspunkt«. Og

* H. P. Selmer, nekrologiske Samlinger. Første Aarg. 1848—49. Kbhvn. 1849. Artiklen om Købke formenes at være skreven af Medaillør Krohn.

hvad tror man saa, denne Fortvivlelse gjaldt? Den gjaldt, at han paa ingen mulig Maade vilde modtage en Indbydelse til et Middagsselskab hos sin Onkel paa Frederiksberg, af den ret prosaiske Grund, at han ikke kunde taale det for sin Mave. Man kan tænke sig, at smaa Skærmydsler af denne Art har næppe længe forrykket Ligevægten i hans Sind. Han levede stedse i sin Families Skød, og der var mellem ham, Kunstneren, og hans ganske borgerlige Slægtninge ingen større Uoverensstemmelse. Han tilhørte sin Familie inderligt, og han vedblev sit Liv igennem at blive den tro. Navnlig sin Fader elskede han over alt i Verden, og man kunde se ham Aften efter Aften være hans Ledsager paa lange Ture til Fods. Naar Fader og Søn var inviterede ud sammen, og Faderen gjorde Mine til Opbrud, gjorde Sønnen ufravigeligt det samme. Af hans Breve kan man erfare, med hvilken Interesse han vaagede over sin Families Ve og Vel. De handler om hans Broders Kartofler, om hans Søster Christianes Øjne, om Tante Milles Hals, om hans Faders »Anfald af hans gamle for Brystet« og hans Moders »gamle voldsomme Hovedpine«. Han passer paa, at hans Fader ikke spiser for meget, og han formaner sine Svogre, naar de skænker hans Søstre for mange Børn. Nøjsom, som han var i Omgang, var han nøjsom i Levemaade: »Du ved nok«, skriver han i Oktober 1837 til en af sine Søskende, »at mine Fornødenheder i Verden just ej er store. En net lille Bopæl, hvor man ret har det hyggeligt og net, og det veed altid Malerne at forskaffe sig, og dertil en tarvelig Levemaade baade i Klæder og Mad; naar saa blot Verden vil lade een i Ro, at man ej bliver forstyrret i Arbejdet, saa er det alt, hvad jeg forlanger«. Ved den Tid havde hans Fader opgivet sin Stilling som Entreprenør for Bageriet i Kastellet. Han havde

tjent sig op til at blive en velhavende Mand og havde købt sig en Ejendom paa Blegdamsvejen. Af de rolige og landlige Omgivelser derude følte Købke sig saa fængslet, at han kun sjældent kom ind i Byen. »Du ved nok«, skriver han ved en anden Lejlighed, »at jeg ikke godt kan fordøje Kjøbenhavnsluften . . . . jeg bliver altid som forstyrret i Hovedet derinde«. Derimod satte han Pris paa at se gode Venner hjemme hos sig, og sine Kammerater blandt de unge Malere havde han hyppigt til Gæster. Naar de var sammen, røg de i fredelig Samstemning deres Piber, talte ikke meget om Kunsten og filosoferede endnu mindre over den. De drøftede et Skymotivs Plads i et Billed, en Skygge paa en Kind i et Portræt, en Farves Brugbarhed, en Rammes Virkning e. l. Om Kunstens Maal var de i det væsentlige enige; de opfattede sig alle som Eckersbergs Elever, og i Fortsættelsen af hans Gærning saa de alle deres Kald. Om den Partispaltning mellem dem, som Høyen senere foraarsagede, var der i Tredivernes Begyndelse endnu ikke Tale. De stod hinanden bi med Raad og Daad; de var ikke flere og ikke mere fordringsfulde i Henseende til Levemaade, end at der nogenlunde kunde være Plads for dem alle; Misundelsen kendte de derfor ikke. De holdt af hinanden og havde Kælenavne indbyrdes: »Den Lille« kaldte de Købke.

I denne klare og rene Atmosfære gaar da hans videre Udvikling som Kunstner for sig, og i den bevarer han sit barnlige Sind og sit hjærtensgode Blik paa Menneskene. Ligesom Familien i hans Hjem og de Slægtninge og Venner, der træder over dets Tærskel, er hele hans Verden som Menneske, saaledes bliver de næsten hele hans Verden som Kunstner. Han har som saadan intet højere Ønske end at samle sig Billeder af disse Mennesker, der er ham kære som

Fig. 13. PORTRÆT AF KUNSTNERENS FADER.
(Tilhører Hr. forhv. Toldassistent V. *Køhke*).

Dele af ham selv. Han kender dem ud og ind i alle deres Vaner og Manerer, og der er ingen, han forstaar som dem. Naar hans Broder Teologen sover til Middag paa en Sofa, har han en egen karakteristisk Maade, paa hvilken han vender sin fyldige Bagdel udad, og Gang efter Gang forsøger Købke omhyggeligt at beskrive den med sin Blyant. Der er i hans Faders Hus en ældgammel, lidt fjantet Faster til ham; hun sidder hele Dagen ene med sig selv og lader sit urolige Blik søge rundt i Stuen, medens hun folder Hænderne over Bordet. Ogsaa hende tegner han stadigt. Der er videre hans Moders gamle Veninde, Madam Erlandsen, med den mægtige Kappe paa Hovedet; hun hører ogsaa med til hans Hjem, hvor hun næsten dagligt kommer for at strikke en ledig Time bort. Disse er nogle af de morsomme Figurer. Men der er fremdeles hans nydelige unge Søstre, der stilfærdigt og husligt sysler omkring i Stuerne, og som har slanke Tailler og smukke Nakker. Og fremfor alt er der selve hans gamle Forældre, som giver hele hans Hjem dets særlige Kolorit, og som for en hvilkensomhelst Maler vilde være ypperlige Modeller. Der er Faderen med den ranke Holdning, det smukke Hoved med de kloge, blaa Øjne og det energiske Udtryk om Munden, med krøllet, graasprængt Haar og vældige Fadermordere om den barberede, dobbelte Hage og i den morsomme, gammeldags kulørte Kjole med blanke Knapper. Der er Moderen, hans Faders »kjære Grethe«, en lille, fyldig Person, lidt bornert maaske i sine Anskuelser, men snarraadig i sin Huslighed. Tilsammen et Par udmærkede Borgerfolk, agtværdige over al Ros, stræbsomme, støtte, ordholdende til det alleryderste, stolte over deres store, velforsynede Spisebord, deres rene Dug, deres velholdte Ejendom paa Blegdammen, hvor alt var godt og solidt.

Fig. 14. PORTRÆT AF KUNSTNERENS MODER.
(Tilhører Hr. Museumsdirektør *P. Krohn*).

Der staar endnu hos en Slægtning af Købkerne, en gammel Præst et Sted i Jylland, en tung og mægtig Kobberspand til Brænde. »Ser De«, sagde dens Ejer, »De finder maaske ikke i hele Landet saa massivt et Stykke som denne; den er fra Bager Købkes Hus og betegnende for det«.

Naar det brave Ægtepar om Aftenen sad i Dagligstuen ved Olielampens Lys og havde faaet Brillerne frem for at læse i det sidste Nummer af »Dagen« eller »Kjøbenhavnsposten«, saa satte Christen Købke sig i deres Nærhed med Blyant og Skizzebog for at bevare for sin Hukommelse Billedet af dem. Og den lune, hyggelige Stemning i Stuen gled over i hans Tegninger, og der findes mellem alt fra hans Blyant intet mere hjærtevindende end de talrige Skizzer, i hvilke han har efterladt os Billeder af sine »Gamle«. Han nøjedes dog ikke med Skizzerne. Af Faderen, som aabenbart har holdt af at blive portræteret, og af hvem Constantin Hansen har malet et Billed, der kan bekræfte den gode Lighed i Købkes, gjorde han i Tredivernes Begyndelse et Knæbilled i halv naturlig Størrelse (Nr. 70, Fig. 13). Den gamle Bager sidder her stram og strunk, bred og sikker, skrævende paa en Stol, veltilpas i sin sirlige Kjole og elegante brune Vest, fra hvis Lomme hænger et Knippe af de den Gang obligate Berloquer. Den ene Haand hviler paa Laaret, den anden holder fast om en Stok, og hele Skikkelsens Holdning illustrerer ypperligt den *Self-made* Mands Type, den gamle Bager var. I Foredraget er Billedet bredere end hidtidige Portræter af Købke; det er modelleret uden Anvendelse af stærke Skyggetoner, rent, sundt, friskt i Farven, kun lidt for glinsende i dennes højeste Lys.

Et Par Aar senere malede han paany et Portræt af Faderen, denne Gang et lille Brystbilled, der skulde være Pendant til et af hans Moder. Begge Billederne (Nr. 83—84)

Fig. 15. PORTRÆT AF LANDSKABSMALER SØDRING.
(Tilhører Hr. Jagtjunker *Gyldenfeldt*).

var en Bryllupsgave til en Søster, som i 1835 blev gift med Medaillør Krohn, og er da sandsynligvis malede ved den Tid. I malerisk Henseende kan dette Brystbilled af Faderen ikke maale sig med Knæbilledet: det er mindre frit i Behandlingen og i Skyggesiden mere prikket end malet med en brun Farve, som senere skulde blive herskende i Købkes Portræter, og til hvilken man altsaa her kan finde det første Spor. Til Gengæld er Billedet af Moderen (Fig. 14) mesterligt, maaske endog det mesterligste af alle hans Portræter. Hun sidder og ser ud mod Beskueren med Haanden under Hagen — en Bevægelse, der øjensynligt har været hende egen — og med Albuen støttet til et Bord, hvor hendes hvide Strikkenøgle ligger. Medens der i Brystbilledet af Faderen er en ganske lille Smule arrangeret ved Udtrykket, er dette i Moderens Portræt grebet lige ud af Dagliglivet: hun synes opmærksomt at høre efter noget, der bliver hende sagt. Man kan næppe tænke sig et i Opfattelsen mere elskværdigt Billed end dette, og det rangerer højt, maaske højst mellem de Portræter af Kunstnermødre, paa hvilke vor Malerkunst er saa rig. Det er malet med en aldeles bedaarende Ynde og Lethed, og med en Virtuositet, til hvilken man kun vanskeligt finder Sidestykker herhjemme. Penslen sprudler af Kvikhed og Talent og synes juble over den Opgave, den har faaet. Som den hvide Kappe med de grønne Hagebaand er malet! Eller det gulbrune Shawl, hun bærer over Skuldrene! Eller den lille, buttede Haand, hvis kølige Toner staar saa ubeskrivelig fint mod de varme Toner i Hovedet! Og som dette tegner sig mod den graa Baggrund! Og endelig det hvide Strikkenøgle, der er saa raffineret anbragt og fuldender den maleriske Virkning som Prikken over et i.

Fig. 16. PORTRÆT AF MALEREN MARSTRAND.
(Tilhører Nationalgalleriet).

Nogle Skildringer af hans Søskende kan ikke maale sig med disse Portræter af hans Forældre. Allerede i 1832 havde han malet et Portræt i hel Figur af en af sine Søstre, halvt et Interiørbilled, idet den unge Dame ses staaende inde i en Stue, støttet mod Karmen af et Vindu (Nr. 46). At dømme efter en Farveskizze (Nr. 45) til dette ret store Billed er det i malerisk Henseende ikke betydeligt, men Kompositionen i det er smuk. Et Brystbilled af en anden Søster, malet 1834—35 (Nr. 75), hører til hans mindre gode Arbejder. Derimod er der fra 1836 et ganske levende og stort behandlet Portræt af en af hans Brødre (Nr. 90). Interessantere end disse Billeder og nogle andre, der forestiller fjærnere Slægtninge af Købke, er et Par Portræter af enkelte blandt hans nærmeste Venner. Der er saaledes et allerede i 1832 malet, overordentlig livfuldt og malerisk virkningsfuldt Portræt af hans Atelierfælle *Sødring* (Nr. 38), siddende i Skjorteærmer, med Paletten paa den ene Haand og Spatelen i den anden. Saavel i Anordningen som i Behandlingen, er dette udmærkede Billed (Fig. 15) tydeligt paavirket af *Bendz*. Der er fremdeles et i 1833 malet, særdeles sympatetisk lille Brystbilled af Landskabsmaleren *Lyngby* (Nr. 57), en fint udseende ung, men tidligt ældet, sørgmodig Mand med Rynker i Panden og foroverbøjet Holdning, et Billed, som i malerisk Stil staar »Sømanden« nært. Der er endvidere fra de følgende Aar et Portræt af *Constantin Hansen*, et Knæbilled i fuld naturlig Størrelse (Nr. 74). Han indtager en noget uskønt skæv Stilling med Skuldrene, idet han sætter den ene Haand i Siden og læner sig i den modsatte Hofte, — en Stilling, der øjensynligt har været Constantin Hansen egen, thi man genfinder den paa det Selvportræt, han har givet i det bekendte »Danske Kunstnere i Rom«. Da den imidlertid er formløst gennem-

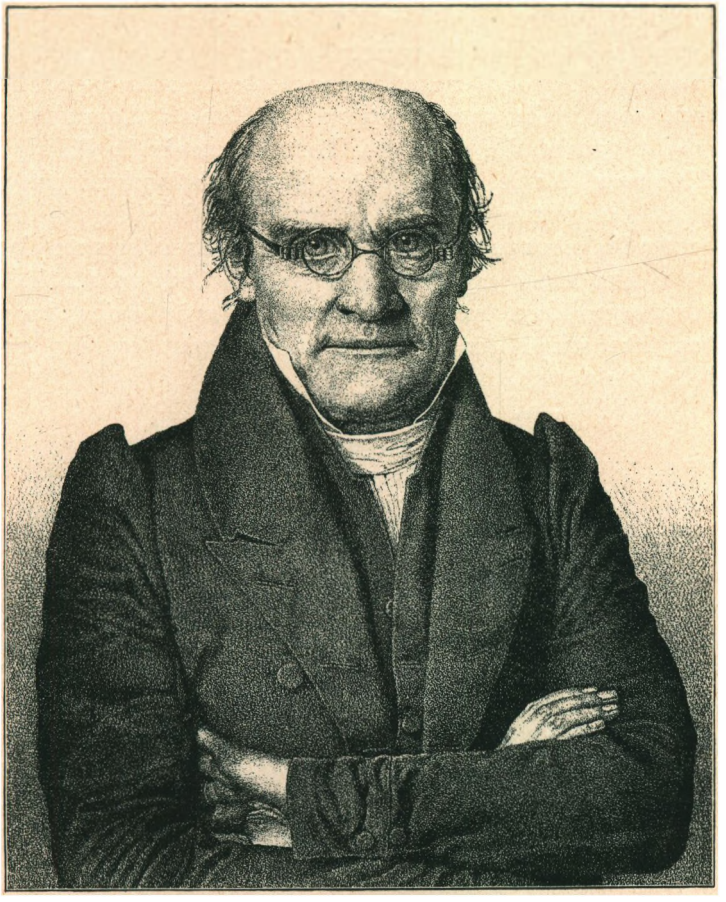

Fig. 17. PORTRÆT AF PROFESSOR SIBBERN.
(Efter Gemæes Litografi; Originaltegningen tilhører Hr. cand. mag. *Gabr. Sibbern*).

ført paa Købkes Billed, og da der samtidigt er nogle Misforhold i Figurens Proportioner, virker hele Skikkelsen lidt vanskabt. Penslen er helt igennem bred, men ogsaa lidt tom, som i alle større Portræter af Købke. Langt bedre er det ganske lille, kun faa Tommer maalende Billed af *Marstrand* (Nr. 86, Fig. 16), der tilhører Nationalgalleriet og giver saa indtagende lys og smuk en Skildring af den danske Malerkunsts største Mester midt i hans fagreste Ungdom. Der kunde siges passende poetiske Ord om den halvt udsprungne Rose, han paa Portrætet holder i Munden, havde han ikke selv i den Anledning taget Ordet og bag paa Billedet skrevet:

I Piben min Mund er saa vant til at bide,
Men da min elskte Mø den ei kan lide,
Jeg syntes at Rosen var ene tilpas
At indtage Pibens værdige Plads.

Til Held for Købke gjorde disse mange Billeder, om hvis Lighed med Originalerne man næppe kan tvivle, ham ikke til nogen søgt Portrætmaler i Hovedstaden. Han attraaede aabenbart heller ikke Stillingen som saadan; thi det var kun en meget ringe Del af hans Portræter, han indsendte til Udstillingerne. En Gang imellem naaede dog gennem Bekendtskaber en Portrætbestilling til ham. I 1833 henvendte Alumnerne paa Borchs Kollegium sig til ham med den Anmodning, at han vilde tegne et Portræt af deres Efor, Professor *Sibbern* (Fig. 17), en Tegning, der er velkendt af Gemzøes litografiske Gengivelse. Litografien er god, men Originalen, som endnu eksisterer, er bedre. Den er lagt under med Tusch og derpaa gennemført med en overordentlig delikat behandlet Blyant. Den forestiller den den Gang omtrent halvhundredaarige Tænker siddende med korslagte Arme, og med den skarpeste Karaktersans har

Fig. 18. Portræt af Etatsraadinde Pløyen.
(Tilhører Frk. *Pløyen*).

Købke, der var en varm Beundrer af Sibbern, gengivet det kloge, hvasse Blik fra de dybt liggende Øjne bag Brillerne. En anden Bestilling naaede ham gennem Høyen, hvis Veninde, den gamle Etatsraadinde *Pløyen*, ønskede sit Portræt malet (Nr. 69, Fig. 18). Det fremstiller den aldrende Dame siddende paa en Stol, med Blikket rettet mod Beskueren og Hovedet lidt paa Siden, — et ikke videre skønt, men meget karakterfuldt Hoved, som et Smil gør elskværdigt og vindende. Det er vel det af Købkes Portræter, der kommer Billedet af hans Moder nærmest, baade i Udtrykkets Liv og i Penslens Lethed, men det er i Farven mindre fuldkomment end hint. Karnationen har ganske vist en smuk Tone, det er, som var der køligt Solskin over den; men den altfor kridtede Farve i den store hvide Kappe, der i en Snip lægger sig ned over Panden og kaster Slagskygger over den, bryder Koloritens Enhed. Ganske udmærket er Karakteristiken af de indskrumpede, gigtbøjede Hænder. De er her, som i alle Købkes Portræter fra disse Aar, individualiserede med den største Omhu. —

Portrætet af Etatsraadinde Pløyen og Brystbillederne af Købkes Forældre vil være adskillige i friskt Minde fra den Udstilling af Kunst og Gènstande fra Frederik VI's Tid, som for et Par Aar siden var foranstaltet her i Byen. De saa fortræffelige ud der i tidssvarende Omgivelser. Men det er dog ikke fra Udstillinger af nogensomhelst Art, man medtager de fyldigste Indtryk af Købkes smaa Portræter. Han malede dem ikke for Udstillinger, han malede dem for Hjemmene, og det er i et af de faa tiloversblevne Hjem fra hine Dage, man helst skal se et Portræt af Købke hænge. I saadan en Stue, hvor der er en Skabssofa og et Chatol, et Klapbord og en Garnvinde, Vinduesforhøjninger og Sirtsgardiner for de dybe Karme og Duft fra Gyldenlakker

og Levkøjer blandet med Duft fra Lavendel og Krusemynte hengemt mellem Dækketøjet i et Hjørneskab, — i saadan en Stue vil et Portræt af Købke, malet med dennes hele Troskab og dybe Forstaaelse, fuldende Stemningsbilledet af hin forunderlige Tid, der historisk ligger os saa nær, men personligt saa fjærn: Nøjsomhedens, Borgerlighedens, Hverdagslivets Tid i Danmark under sjette Frederiks Fadervælde.

IV.

Det er først i 1834, altsaa Aaret efter »Sømandens« Fremkomst, at man atter finder Købke repræsenteret med et Landskab paa Udstillingen, hvor intet saadant fra hans Haand var set, efter at han i 1831 havde udstillet Partiet fra Kastelstorvet. I de mellemliggende Aar havde han dyrket Portrætmaleriet med langt større Iver end Landskabsmaleriet; men da han først alvorligt havde givet sig i Lag med dette, blev det hurtigt i lige saa høj en Grad som hint hans særlige Fag som Kunstner, saa at det næppe er Halvdelen af hans samlede Arbejder, der er Portræter.

Har man skaffet sig en Oversigt over alle de Landskaber, han i Løbet af Trediverne fik malet, ordner de sig hurtig for Ens Bevidsthed i tre Kategorier. Den første bestaar af de Billeder, han malede i og ved Kastellet, medens hans Fader var Bager dér. Den anden bestaar i Billeder fra Omegnen af Blegdamsvejen, hvor, som ovenfor omtalt, hans Fader tog Ophold fra 1834. Til den tredie Kategori hører en lille Række Billeder — iøvrigt mere Arkitektur- end Landskabsbilleder — fra Frederiksborg, hvor

Købke gentagende tilbragte sine Somre hos en Svoger, hos hvilken ogsaa hans Forældre jævnlig boede i længere Tid.

Som man vil se: et usædvanlig snævert Arbejdsfelt, og navnlig for hin Tid sjældent ved sin Snæverhed. Vil man vide, hvad andre Landskabskunstnere den Gang malede, kan man betragte nogle af dem. Der var *Dahl* f. Ex., hvem Samtiden regnede mere som dansk end som norsk. Han hentede sin Motiver i allehaande forskellige Egne af Danmark og Norge, Tyskland og Italien. Der var *I. P. Møller*, den første egentlig professionelle Landskabsmaler, vi havde her i Landet. Han hentede sine Motiver paa Sjælland, paa Møen, paa Fyen, i Jylland, Slesvig og Holsten, endvidere i Norge og Sverrig, Holland og Frankrig, endvidere i Harzen, Tyrol og Schweiz. Hans Elev, den førnævnte Ven og Jævnaldrende af Købke, Landskabsmaleren *Sødring*, fulgte sin Lærers Eksempel; han malede i sin Ungdom Billeder fra forskellige Steder i Danmark, Norge og Sverrig, senere gik han til Tyrol og Egnen ved Rhinen. Fælles for disse Kunstnere er dette, at deres Arbejder, trods deres indbyrdes forskellige Art og endnu mere forskellige Værd, er en Slags *voyages pittoresques* i Billeder, og navnlig hos Møller og Sødring faar man meget mere at vide om visse Kendsgærninger ved Motiverne end om Malernes personlige Opfattelse af dem.

I Sammenligning med disse Kunstnere, ja selv i Sammenligning med deres Modsætning, Eckersberg, spillede for Købke Motiverne en overmaade underordnet Rolle. Saa snævert drog han Grænserne for sin Virksomhed som Landskabsmaler, at de overhovedet umuligt kunde drages snævrere, hvis noget virkelig landskabeligt skulde falde indenfor dem. Han malede Kastelsvolden landværts og

søværts fra, og han gik op paa Volden og malede Udsigten ud over Langelinie. Eller han malede Billeder fra Kastellets Broer. Eller han gik ind i Kastellet og malede derinde sin Faders Gaard. Saa flytter Faderen ud paa Blegdamsvejen i en Ejendom med en stor, skyggefuld Have, der gaar helt ned til Gangstien ved Sortedamssøen. Der sætter han sig udenfor det høje Plankeværk under ludende Hyld og Syringer og maler Udsigten over Søen, hegnet af Dosseringens græsklædte Skrænter, snart op mod Rosendal og snart mod Nørrebro. Eller han gaar over paa den anden Side Søen og maler et Parti fra Kærlighedsstien. Eller han gaar med sin Malerkasse gennem Classens Have ud til Stranden ved Kalkbrænderiet. Med andre Ord: paa det smalle Skel, hvor Landet møder med Byen og indfatter de yderste, spredte Udløbere af dens røde Tage i sin grønne Ring af Haver og Marker, dér er det, han søger sine Motiver. Udenfor dette Skel ligger »Kløvermarkens«, »Havremarkens«, »Vognmandsvangens« og de andre Vængers Vildnis, men Vildnisset ligger ikke for hans Pensel. Ude fra de fjærnere Vænger har han mangen Aften set Kammen af Skoven belyst af den synkende Sol, men heller ikke dette Syn har lokket ham bort fra hans Enemærker. Det Græs, der gror mellem Brosten, er ham nok saa kært som Græsset paa de aabne Marker. En Busk i hans Faders Have drager ham mere til sig end Dyrehavens kongelige Træer. Og hellere end Øresundets stærke, salte Bølger maler han Sortedamssøens stille, ferske Vand.

Det er indlysende, at der er noget smaat og trangsynet i dette Valg af Motiver, men det er typisk for Købke som Menneske og Kunstner. Han bryder sig kun lidet om at være langt ude i Naturen paa egen Haand. Han har ingen vild romantisk Trang til at husvales af Naturens vilde

Romantik. Desuden er han jo Familiemedlem lige saa meget som Kunstner, og han maa sandelig passe at være hjemme, naar Suppen bliver øst op til Middagen, og naar Maskinen snurrer til Aftentheen. Kun en Gang eller to har han sværmet lidt i Maaneskinnet paa Dosseringen og forsømt sin Whist med sine Gamle. Det er ingen Disciplin, der saaledes paalægges ham. Han har tværtimod, af et Familiemedlem at være, i usædvanlig Grad sin Frihed. Men han skøtter ikke det mindste om at bruge den. Han holder af den hverdagslige Tilværelse med Dagen inddelt og Tiden beregnet, med saa meget til Arbejdet og saa meget til Familien. Han hænger med sin hele Sjæl ved sit Hjems idylliske Omgivelser, hvor han er stedkendt, og fra hvilke han har lutter gode Barndoms- og Ungdomsminder, og han vil gærne opbevare Billeder deraf, ligesom han gærne vil opbevare Billeder af sine Forældre, sine Søskende, sine Slægtninge og Venner.

Den Kærlighed til Æmnet, der betinger al god Kunst, var da i fuldeste Maal til Stede hos Købke. Var han uden Fantasi, og var han ogsaa uden Bredde i Følelsen, saa var han til Gengæld dybere i Følelsen, end de fleste. Han havde den, ogsaa for en Kunstner uvurderlige, borgerlige Egenskab at have et Hjærte af Guld, og i en af de borgerlige Hjærters ædleste Fornemmelser, i Kærligheden til Hjemmet og hvad der hører Hjemmet til, har hans Kunst sin dybeste Rod.

Men er han saaledes borgerlig i Valget af sine landskabelige Æmner, er han helt ud Kunstner i Behandlingen af dem. Langtfra var det ene Affektionsinteresse, han nærede for sine Motiver: han følte fra første Færd som Maler for dem.

Han blev jo Maler, endnu medens han var Barn, og han havde kultiveret Ævnen til at se paa alle andre Ævners Bekostning. »Det gaar smaat med Læsningen«, skriver han en Gang til Roed, »og jeg lægger heller ikke saa megen Vægt derpaa, da jeg anser den for noget, der ligger uden for vor Sag, da vi vistnok maa se Naturen paa en anden Maade end Digteren«. For ham var Kunsten den Gang egentlig slet intet andet end den Kunst at se. Han havde tidlig skærpet sin Formsans til næsten at blive Eckersbergs jævnbyrdig, og han havde tidlig forud for sin Mester en udpræget malerisk Iagttagelse. I hans Egenskab af Landskabsmaler giver denne sidste Ævne sig Udslag i en ualmindelig følsom Modtagelighed for Indtryk af den Finhed og Skønhed, Farven antager under Lysets og Luftens Paavirkning. Det var en Ævne, der var ny den Gang i vor Kunst; ingen har kunnet bibringe ham den, og at den virkelig var ham medfødt, kan man se af det Landskab, han allerede i 1834 udstillede*. Det er en Udsigt fra Kastelsvolden over Kastelsgraven og Langelinie ud mod Kalkbrænderiet (Nr. 58). Billedet (Fig. 19) er ganske lille, knap en halv Alen bredt og ca. otte Tommer højt, og da Motivet er et stort Prospekt, er Behandlingen saa miniaturagtig, at Kalkbrænderibygningerne i den fjærne Horizont næsten synes malede gjennem en Loupe. Men trods denne ængstelige og forsigtige Pensel rummes der i dette Billeds kølige blaa Toner en betydelig malerisk Kraft og en stærkt anslaaet Stemning. Det har en kraftig Smag af Morgenens kolde Dug, en kraftig Duft af Morgenluftens forfriskende

* I Reitzels Katalog staar det fejlagtigt opført under Udstillingen 1833. Artiklen Købke i samme Katalog er i det hele særdeles rig paa Fejl.

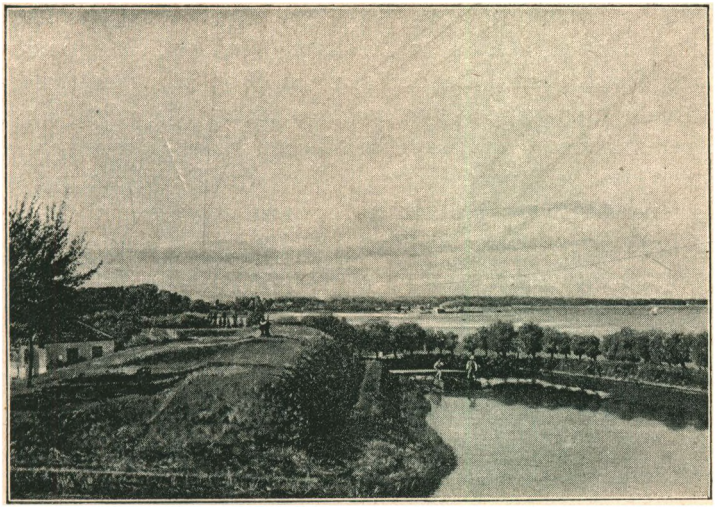

Fig. 19. Udsigt fra Kastelsvolden over Kastelsgraven og Langelinje.
(Tilhører Hr. Dr. *Ortmann*).

Renhed og staar i det hele i et mere umiddelbart Forhold til Naturen, end tidligere danske Landskaber, derunder Eckersbergs indbefattede. Umiddelbarheden var ikke egentlig Eckersbergs Styrke. Træffende er det blevet sagt, at selv naar Eckersberg fulgte sit Hjærtes Lyst og malede Billeder fra Land og Sø, »følte han sin store Missions Ansvar saa tungt, at han ikke ret kunde nyde det, han malede«*. Han fornam sig aldrig frigjort nok af sin byrdefulde Tilværelse til helt at give sig hen til en Stemning i Naturen, at indsuge den med sine Sansers fulde Kraft i stærke, dybe

* Karl Madsen: Christen Købke. Artikel i »Ude og Hjemme«, 7. Aarg. Nr. 337, Marts, 1884.

Drag og inspireret give den igen med Førsteindtrykkets hele Friskhed. Ordet »at granske« hørte til de hyppige i hans Mund; han følte det som en Pligt at undersøge og forske alt og gøre Prøve paa sine Indtryks Rigtighed ved Hjælp af sine teoretiske Kundskaber. Han bruger selv et Sted* de betegnende Udtryk, at »fra Skyggelærens og Linieperspektivens Theorie leder man sig frem til Farver og Lufttoner«. Deraf kommer det, at Skyggelæren og Linearperspektiven gennem mange af hans Billeder føles altfor meget som et Skelet, der træder frem, og det er jævnligt deri, man maa søge Aarsagen til hans Kunsts lidt magre Ydre. Købke, der var mere ulærd, mere af en født Maler, har i Udsigten fra Kastelsvolden i højere Grad givet sig Stemningen i Vold og givet den igen med en Friskhed, en Fylde og Glans, man ingensinde vil finde hos hans Lærer.

Udsigten fra Kastelsvolden er et Snit lige ud af Naturen, uden dekorativ Anordning og uden den Silhuetvirkning af Motivet, der kan gøre de gamle hollandske Landskaber i saa høj en Grad til Billeder. Købkes Arbejde hører i egentligste Forstand til det, man kalder Studier, og alle hans tidligste Landskaber fortjener Benævnelse heraf. Det, der i disse Studier særligt har fanget hans Interesse, er Luftperspektiven med dens Uendelighed af Toner, fra de kraftige i Forgrunden til de svage og svindende i Baggrunden. Han er en Mester i det, man nuomstunder kalder »Valørerne«, de indbyrdes Forhold mellem Farvetonernes Styrke, og han er i saa Henseende ikke alene den første, men maaske den største Mester, der har været i vor Kunst. Mere end noget andet har vistnok disse tidlige Smaastudier,

* C. W. Eckersberg, Forsøg til en Veiledning i Anvendelsen af Perspektivlæren for unge Malere. Kbhvn. 1833. in 4°.

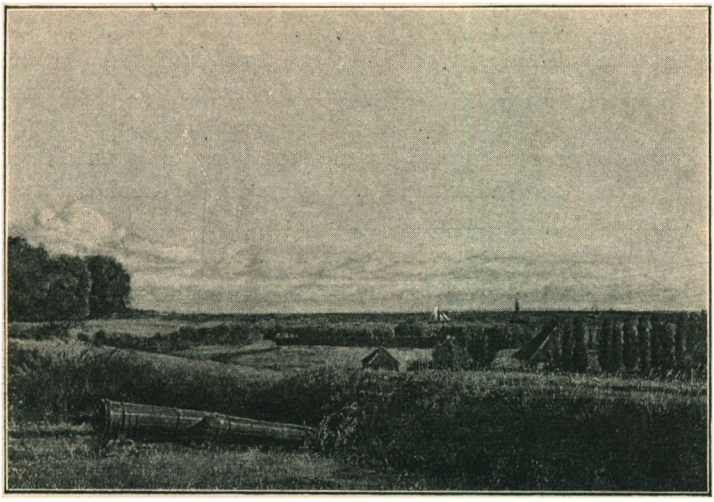

Fig. 20. Udsigt over Langelinje og Sundet fra Kastelsvolden. (Tilhører Billedhuggeren, Hr. Prof. *Freund*).

hvoraf de fleste først kom for Dagen efter hans Død, gjort Købke elsket af den Generation, som i vore Dage har sat den umiddelbare maleriske Naturiagttagelse øverst paa sin Kunsts Program. Med Rette skattes disse Studier som noget, der er udmærket ikke alene for sin Tid, men mønsterværdigt endnu i vor. Det er Friluftsmaleri i den fineste og yndefuldeste Form, af en forunderlig sart, jomfruelig Skikkelse. Ofte har de en egen kølig Farveholdning, der virker indtagende paa Øjet, men det bedste ved dem er dog Enkelthedernes Behandling. Der er f. Ex. en lille Studie (Nr. 59, Fig. 20) med en Udsigt over Langelinje og Sundet; Forgrunden dannes af et Stykke af Kastelsvolden, hvor der ligger en af de gamle rødrustne Kanoner. Som denne Kanon er malet, som Spejlet af den blaa Luft

brydes paa dens halvt blanke Overflade, er den et lille Mesterværk af Malerkunst. Der er en anden Studie (Nr. 60), tagen oppe fra Kastelsvolden paa den mod Byen vendende Side. I Mellemgrunden er der en stor Gruppe Træer, i Baggrunden rager Byens Taarne op i svage, graa Toner. Der er her en Valørskala, som ikke kunde tænkes finere. I andre Studier beundrer man Farvens Sarthed i nogle fjærne, røde Tage; i Motiverne fra Sortedamssøen er det Luftens Spejl i Vandet, som har fanget hans Opmærksomhed, eller det er Luften selv med dens Skyer og Rigdom paa Toner. Det er Studier, som kun gør ringe Virkning paa en Væg, thi de er ganske uden Frastandsegenskaber, uden Masse-Effekter af Linjer eller Farver. Man maa tage dem i Haanden for ret at nyde dem og for at kunne glæde sig over den fromme og følsomme Malersjæl, der aabenbarer sig i dem.

Nu hænger disse smaa Lærreder mellem Billeder af andre gode danske Kunstnere hos Samlere, der med Rette priser sig lykkelige over at eje disse første Prøver paa vort Friluftsmaleri. Købke selv havde imidlertid næppe tænkt sig denne Anvendelse af dem. Udsigten fra Kastelsvolden er den eneste af hans Studier, han nogensinde udstillede, thi han lærte hurtigt at skelne mellem Billeder og Studier, udstillede kun de første og unddrog, saa længe han levede, omhyggeligt Offentligheden Synet af de sidste, som han gemte paa Væggene i sit Soveværelse. Han var jo en konservativ Natur; der var intet af en Fører i ham; han var blød af Karakter og gav hurtigt og modstandsløst efter for Tidens og Vanens Krav. Det er dog værd at bemærke, at medens der til de fleste af hans senere større Billeder findes Studier, findes der til hans tidligste Studier ingen tilsvarende Billeder. Han har da maaske virkelig

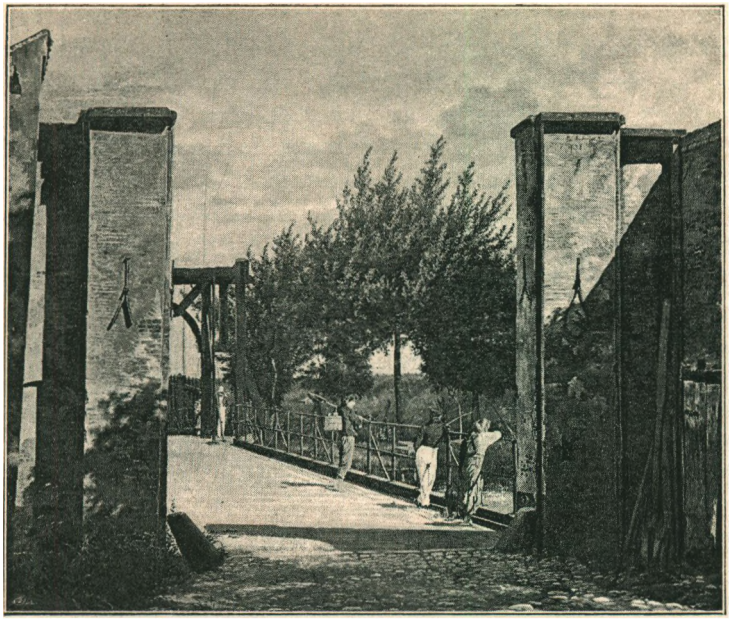

Fig. 21. PARTI UDENFOR DEN NORDRE KASTELSPORT.
(Tilhører Hr. Bygger *Carl Jacobsen*; f. T. udlaant til Museet i Maribo).

begyndt med at mene, at Studierne kunde være endelige Resultater af hans Kunst. Men han har snart maattet erfare, at til saa frisindet en Opfattelse var Tiden ikke moden, og han bøjede sig da for den den Gang gængse Anskuelse, at Studier kun var Studier, og at Billeder var noget helt andet, noget, man maatte male hjemme og udføre pænt, forat det kunde komme paa Udstillingen og blive købt af Kunstforeningen eller Prins Christian eller et af de Par andre Mennesker, der i hine Tider købte Kunst i Danmark. Men han gik dog ikke foreløbigt Samtidens Smag

saa meget i Møde, at han begyndte at komponere sine Landskaber. Han søgte sig simpelthen saadanne Motiver ud af selve Naturen, i hvilke der var mere af den Billedvirkning, man forlangte, og berigede dem gærne med en Staffage, som ingen Landskabsmaler har gjort bedre end han. I hans tidligste Studier savnes ofte et Centrum for Øjet, som den lige fuldendte maleriske Behandling trækker lige meget til sig paa alle Punkter. Uden foreløbigt at slaa af paa Fordringerne til Gennemførelsen begyndte han nu at vælge Motiver med mere samlede Farvevirkninger og med enklere Linjer.

Hans første Vej for at finde saadant et Motiv var ikke lang, ikke længere end udenfor en af Kastelsportene, hvorfra han malede Udsigten ned ad Broen, indrammet af de høje Bropiller (Nr. 68, Fig. 21). Billedet, som er dateret 1834, blev udstillet Aaret efter og købt af Kunstforeningen, hvis Fortjeneste det har været — i Modsætning til Galleriet — at vise Købkes Talent en uafbrudt Bevaagenhed i hans Ungdom. Det simple og ligelinjede Motiv er udmærket valgt og opfattet med virkelig Storhed. Billedet dekorerer fortrinligt og der er malerisk Kraft i dets Toner. Nogle Enkeltheder, f. Ex. de Aarer, der støtter op mod Muren til højre i Forgrunden, er ganske dejligt malede, men paa andre Punkter er det mindre sikkert og mindre rigt i Iagttagelsen end de tidlige Studier af Købke, og man føler paa mange Maader, det er noget af et Atelierarbejde, man her har for sig.

Til Udstillingen 1836 havde han indsendt et Prospekt af Frederiksborg Slot set fra Jægerbakken (Nr. 80, Fig. 22), malet Aaret forud. Han havde gentagende tilbragt sine Sommerferier i Frederiksborg By, havde gjort flere nydelige Smaastudier over enkelte Dele af Slottet, et af dets mindre

Fig. 22. FREDERIKSBORG SLOT SET FRA JÆGERBAKKEN.
(Tilhører Hr. Tømmermester *Kervn*).

Taarne og et Stykke af dets Tagryg med Udsigt over Landet (Nr. 61—62), og han havde gentaget disse Studier paa nogle meget store Lærreder, der dekorerede Endevæggene af Spisesalen i hans Faders Hus paa Blegdammen (Nr. 76—76a). Disse Dekorationer er uden synderlig kunstnerisk Værd, Maalestokken har været for enorm for Købkes Pensel og for de ganske smaa Motiver. Men de illustrerer godt hans første Bestræbelser efter at give sine Billeder en arkitektonisk Holdning ved at indføre arkitektoniske Linjer i dem. Billedet fra Kastelsbroen var halvt et Arkitekturbillede; Billedet af Frederiksborg Slot set fra Jægerbakken er for saa vidt helt et Arkitekturbillede, som det er Slottet selv, der ene udgør dets Motiv. Det er hen

mod Aften, Solen er ved at gaa ned bag en lang, violet Sky paa den blege, blaa Luft; Slotssøen ligger blank og stille og opfanger Spejlet af den mægtige, røde Bygning, der tværs over Billedet folder sig ud i sin fulde Storhed. Majestætisk tegner Slottet sine slanke Spir, sine Tage og Mure mod Luften, og bag fra belyst, som det er, gør det en ypperlig Silhuetvirkning, som Spejlet i Vandet gentager. Det er som malerisk Værk et over al Beskrivelse dejligt Billed, saa gennemført, at hvert af Slottets Vinduer — et Par Hundred i Tal — er tegnede og malede med yderste Omhu, og dog saa helt i Stemningen som vel tænkeligt. Det giver det trofasteste Portræt, vi ejer af det gamle Frederiksborg, og det giver samtidigt saa smuk en Skildring af en kølig, nordisk Sommeraften, som overhovedet er given af vor Kunst. Der findes en lille Studie (Nr. 79) til dette Billed, en fortræffelig Studie, i hvilken Stemningens lyriske Tone maaske er endnu mere svulmende anslaaet end i Billedet. Men man vilde dog ikke undvære dette eller bytte det bort mod Studien, thi Billedet aabenbarer Købkes Talent i dets højeste Udvikling og Modenhed og er en Sum af al hans kunstneriske Ævne. Det forener en virkelig grandios Opfattelse med den yderste Grad af Finhed i den maleriske Iagttagelse og Gennemførelse. Der er intet i dette Billed, man kunde ønske anderledes; lige ud til den smukke, sorte Ramme, i hvilken man aner Hilkers noble Smag, er det ganske idealt. Det blev købt af Kunstforeningen og vundet af en Privatmand, i hvis Familie det endnu findes. Det burde være selvskrevet til at indtage en Æresplads i vort Galleri.

Samtidigt med at male dette Billed gjorde Købke en Studie (Nr. 81) til et andet fra Frederiksborg, men først den næste Sommer kom han til at udføre det. Billedet

Fig. 23. PARTI AF ØSTERBRO I MORGENBELYSNING.
(Efter *A. Kittendorffs* Litografi. Tilhører Nationalgalleriet).

(Nr. 85) forestiller Slottet set fra Nordvest med Møntbroen i Forgrunden, og det er i den maleriske Stil nøje beslægtet med det foregaaende. Det har den samme Storhed i Opfattelsen, den samme Finhed i Gennemførelsen; men det har næppe saa højtidsfuld en Linjevirkning i Motivet og heller næppe saa rig en Stemningsfylde som Partiet fra Jægerbakken. Partiet ved Møntbroen blev det sidste, Købke malede i Frederiksborg, og paa Udstillingen 1837 var han atter udelukkende repræsenteret ved Billeder fra det nærmeste Nabolag af hans Hjem.

Det ene af disse var det berømte »Parti af Østerbro i Morgenbelysning« (Nr. 87, Fig. 23), der 1866 blev købt af Galleriet paa Avktionen efter Konferensraad Thomsen. Om dette Billed skriver Købke den 14. Juli 1836 til Roed:

»Jeg sidder her imellem alle mine Studier til mit Maleri af Partiet af Østerbro, som jeg fik anlagt igaar. Jeg har forandret flere Ting i det, det har kostet mig en Del Tid at samle de fornødne Studier, og før jeg ret kom paa det rene med mig selv. Nu bliver det i Hovedsagen, haaber jeg, saaledes som det er. Figurerne dertil har jeg rigtignok komponeret i Hovedet, men jeg mangler de fornødne Studier, som jeg dog haaber, jeg snart skal kunne faa, da jeg veed, hvorledes jeg skal have dem. Da jeg herved ret har følt Nødvendigheden ogsaa at kunne fremstille Dyr, saa har jeg temmelig ivrigt begyndt at studere dem, og jeg tror nok, da jeg har saa fortræffelig en Lejlighed dertil paa Fælleden, at jeg nok med Tiden skal komme efter det«.

Disse Linjer giver et Indblik i Købkes Malemaade ved den Tid. Det maa dog bemærkes, at naar han siger, han sidder omgivet af alle sine Studier til Østerbrobilledet, vil Studier her sige Tegninger og ikke Farvestudier af den Art, som findes til Billederne fra Frederiksborg. Naar han videre siger, at han foreløbigt har komponeret Staffagen »i Hovedet«, men at han haaber at faa gjort Studier dertil, vil Studier ogsaa her sige Tegninger. En endnu levende, gammel Kunstfælle af Købke erindrer tydeligt, hvorledes Billedets Udarbejdelse fremdeles gik for sig: Hver Morgen gik Købke hen paa Østerbro, stillede sig paa det Sted, hvorfra Motivet var taget, blev staaende længe der i dyb Betragtning og gik saa hjem og malede, hvad han havde set. Af denne hans nye Arbejdsmaade bærer Billedet Præg. Det giver sikkert topografisk en i alt væsentligt korrekt Skildring af den gamle Østerbrogade i København, og lige til Skovshovedkonernes morsomme Dragter er det sikkert »nøjagtigt« nok i alle Enkeltheder. Men rent malerisk

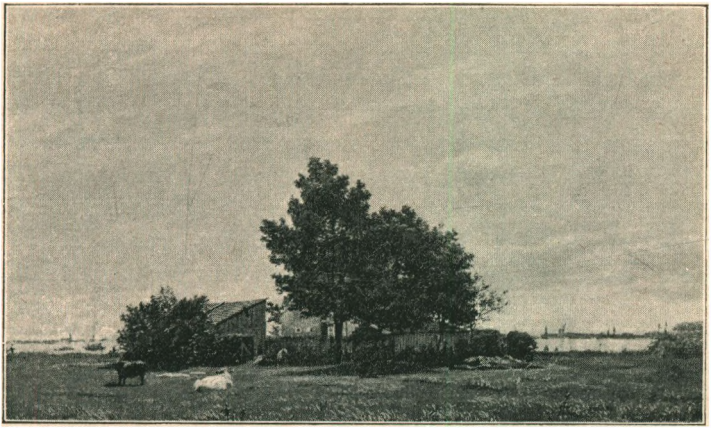

Fig. 24. PARTI I NÆRHEDEN AF KALKBRÆNDERIET.
(Tilhører Hr. Godsejer *Johannes Hage*).

skønnes det at være mindre umiddelbart i sit Forhold til Naturen end tidligere Landskaber af Købke. Hans Hukommelse, til hvilken han udelukkende har støttet den maleriske Gennemførelse, har ikke slaaet til paa dette store Lærred. Det har som Helhed en smuk, lidt sølvagtig kølig Farvetone, og enkelte Partier, navnlig den skyede Luft og Lysets Spil i de høje Sølvpopler, der gør saa udmærket en Virkning i Motivet, er lykkedes for ham. Men ellers spores det næsten paa hvert Punkt i Billedet, at det er udført uden Arbejde Ansigt til Ansigt med Naturen. Staffagefigurerne og den Drift Kvæg, der gaar paa Vejen, er lidt haarde i Omridsene; man mærker, de er malede efter Tegninger. I Farven paa selve Vejen er der Tomhed, ringe Lys og intet af det Spil i Penselføringen, man i mindre Arbejder af Købke beundrer, og som var en af hans kosteligste Egenskaber.

Samtidigt med Østerbrobilledet udstillede han et Par andre Landskaber, til hvilke der ligeledes mangler malede Forstudier, og som saaledes synes udførte paa samme Maade. Men de var desuagtet meget rigere paa »det omhyggelige Studium« og »det skarpe Blik for Naturen«, som *Kunstbladets* Kritiker 1837 fandt at rose i Østerbrobilledet. Det ene af dem (Nr. 91) var et Parti af Dosseringen, set mod Østerbro fra Gangstien udenfor den gamle Købkes Have, et Billed, i hvilket Eftermiddagsstemningen er skildret med stor Kraft, og i hvilket Farven, fornemmelig i de grønne Træer i Forgrunden, har en ualmindelig Fylde og Dybde. Det andet (Nr. 88, Fig. 24) var et lille Parti i Nærheden af Kalkbrænderiet med Udsigt over Sundet til København. Midt ude paa den aabne Strandmark ligger et gammelt Hus med teglrødt Tag og nogle Bræddeskure, omgivet af Træer, Buske og et Plankeværk, — en lille Verden for sig selv, fattig, men venlig og frisk, med Pust fra Søen og aaben Horizont til alle Sider. Det er en stille, lidt bleg og kølig Midsommerdag, Solen staar højt paa den let skyede Himmel og kaster Slagskygger fra Træerne ud paa Marken, hvor et Par Køer tygger Drøv af det frodige Græs. Det er et af Købkes allerskønneste Billeder, ganske overordentlig fint og rigt i Iagttagelsen af Farvetonernes Valører, smukt og enkelt i Motivet, med Strandmarkens vandrette Linjer brudt af Gruppen med Husene og de høje Træer, og med Horizonten til venstre brudt af Masterne paa Sejlerne ude i Søen, til højre af Skibene inde i Havnen. Det er et Motiv, som vækker Mindet om mangt et gammelt hollandsk Landskab. Købkes Glæde over disse Motiver paa Grænseskellet mellem Land og By er jo aabenbart i Slægt med Hollændernes Sans for lignende Motiver. Han har ikke alene rent i Almindelighed hele deres Kær-

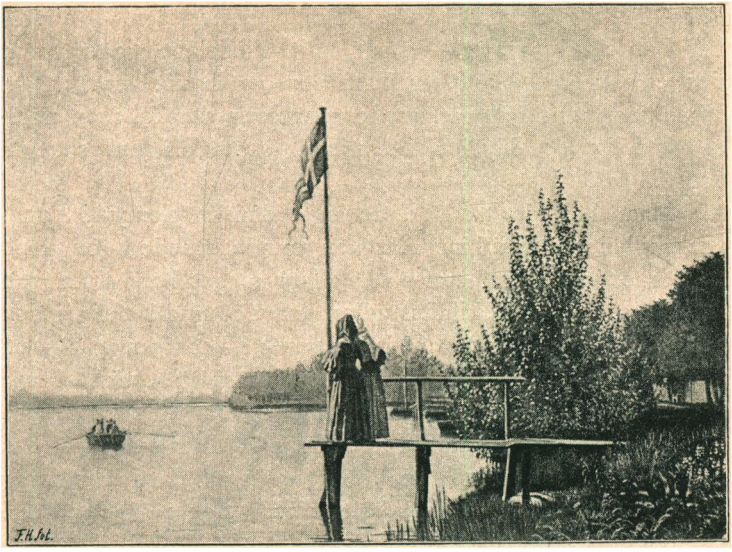

Fig. 25. Udsigt fra Dosseringen ved Sortedamssøen mod Nørrebro. (Tilhører Nationalgalleriet).

lighed til det, der ligger Hjemmet nært, men ogsaa meget af deres særlige Sans for Skønheden i de Egne, hvor saa hyppigt Markens eller Søens lige Linje skæres af et frit staaende Træ, af Huse med røde Tage, af Skorstene og Spir. Han deler Hollændernes Sans for Luften og for Vandet, der fanger Spejl af dens Toner, naar dets Overflade er stille og blank. Men i Gemyttet er Hollænderne almindeligvis helt forskellige fra Købke. I deres Billeder hænger Himlen næsten altid lavt; der er Drag af Vemod og Melankoli i Flertallet af deres Landskaber; det er, som saa man gennem de forrevne, mørke Skyer ind i Kunstnernes sørgmodige Sjæle. I Købkes Landskaber derimod er Luften

oftest lys og Skyerne lette. Om Sommersolen — Vinter har han aldrig malet — staar højt eller lavt, ja selv om det en sjælden Gang er Efteraar og Løvet drysser fra Træerne i hans Billeder, saa er der over dem alle en mild, en fredelig og idyllisk Stemning, som fornemmes ægte dansk.

Naar han da trods dette ægte danske Gemyt i Landskabsbillederne fra hine Aar kan minde stundom om Hollænderne, kan man heraf slutte, hvor meget han, siden han malede sine første Friluftsstudier, havde udviklet sig i den Kunst at finde Motiver med udpræget Billedvirkning, — en Kunst, i hvilken Hollænderne var sande Mestre. Hans Landskaber blev nu stedse enklere og simplere i Linjerne og stedse bedre som Kompositioner. Der var saaledes paa Udstillingen 1838 en Sommereftermiddags Stemning fra Bugten ved Kalkbrænderiet, hvor nogle Popler inde paa Land dannede en smuk Silhuet mod Luften (Nr. 93). Der var paa samme Udstilling en Efteraarsstemning fra Kærlighedsstien, hvor et enligt, afbladet Træ i Forgrunden tegnede sig i høj Grad dekorativt mod Søen og Luften (Nr. 105). Paa det følgende Aars Udstilling havde han tvende Landskaber med lignende Linjevirkninger. Det ene (Nr. 106, Fig. 25) var den Udsigt mod Nørrebro fra Dosseringen ved Sortedamssøen, som tilhører Galleriet, og som var det første Billed, dette afkøbte Købke. Her er det Flagstangen, de (fortræffeligt malede) staaende Figurer paa Baadebroen og selve dennes Linjer i Forening med Horizontens og Næssets i Mellemgrunden — lutter Brydninger mellem lodrette og vandrette Linjer —, som giver Holdning i Billedets Komposition. Det andet (Nr. 101, Fig. 26) var ligeledes en Udsigt fra Sortedamsdosseringen, men henad Østerbro, og Linjevirkningen i dette Motiv svarer ganske til den i

Fig. 26. Udsigt fra Dosseringen ved Sortedamssøen mod Østerbro. (Tilhører Hr. Greve *Scheel*, Ryegaard).

det foregaaende. Kun er Flagstangen her erstattet med Masten paa en Sejlbaad, der ligger ved Broen, og som fortøjes af nogle Personer paa denne. Kompositionerne i disse Billeder er for beslægtede til, at Ligheden mellem dem kan være tilfældig. Det er aabenbart, at han, der var begyndt med paa Maa og Faa at hente sine Motiver lige ud af Naturen, havde faaet andre Begreber om Landskabskunstens Maal, og at det var den samlede Virkning af Motivet, der nu laa ham stærkest paa Sinde. Samtidigt med hans stedse stigende Interesse herfor bemærker man da ogsaa, hvorledes hans Farve begynder at simplificeres.

Man kan spore denne Simplificering saa langt tilbage som til Østerbrobilledet; men medens den dér er sket paa Bekostning af Naturindholdet, er det i de sidstnævnte Billeder fra Sortedamssøen lykkedes ham at bevare sit Naturindtryk friskt, trods den Refleksion, han nu tog til Hjælp for sin Kunst.

V.

At det virkelig er fra Østerbrobilledet, man kan datere denne Forandring i hans Stil, fremgaar ikke alene af Billedet selv, men ogsaa af nogle Linjer i det ovenfor citerede Brev til Roed, i hvilket han omtaler sin Arbejdsmaade. Han skriver nemlig deri i Anledning af dette Billed: »Jeg har alvorligt gennemtænkt, hvad det egentlig er Maleren bør og kan fremstille med sine Midler, og kommer mere og mere til at føle, at vi kun kan udtrykke os, idet mindste jeg, med lidt, forudsat jeg gaar ud fra Totalindtrykket af Maleriet, som vi jo dog er enige om at være det rette«.

Han var sig altsaa Forandringen bevidst; han var i Følge sit eget Sigende begyndt at gennemtænke alvorligt, hvad og hvorledes Kunsten bør være. Han havde tidligere været sorgløs for sin Virksomhed og trygt givet sig sit naturlige Talent i Vold; han fik nu Hang til at gruble og spekulere over den Anvendelse, han burde gøre af det. Og da han ikke var skabt for Tænkning, berøvede den ham hans gamle Sjælehelse og gjorde ham i Løbet af kort Tid indesluttet, faamælt og sørgmodig. »Jeg var rigtig

melankolsk«, skriver han, »det kommer nu af det meget Tænken, naar blot man kunde slaa alle Tanker Fanden i Vold«. Da hans Melankoli tog til, og han følte Ævnen til at tænke svigte, fik han stærke religiøse Anfægtelser, og han begyndte ved sit Arbejde at fæste større Lid til Gud end til sig selv. Han beskriver selv i et Brev fra hin Tid sin Arbejdsmaade saaledes: »Før jeg rigtigt begyndte, tænkte jeg paa de Visdommens Ord: Herren er stærk i den Svage, og saa greb jeg Gud med hele min Kraft og satte mig paa det Punkt: at det ikke kom mig ved, hvad han vilde have, der skulde komme ud af det, naar jeg blot efter bedste Vilje og Indsigt arbejdede, og saaledes gik det fra Dag til Dag og Uge til Uge, altid søgte jeg at gribe den samme Traad, og nu kan Du ej troe, hvor jeg takker Gud og alene tilskriver ham Æren, at jeg vel lykkelig har fuldført mit Arbeide, baade med den tilfredsstillende Følelse, Glæden over at have gjort sin Pligt, og hvad jeg endnu takker Gud mere for, Glæden over selve Arbeidet«. Han havde tidligere hørt til *Grundtvigs* Tilhængere; *Harms'* pietistiske »Vinterpostille« blev nu hans bedste Læsning.

En alvorlig Forelskelse traadte ved den Tid til og øgede Uroen i hans Sjæl, indtil han i Foraaret 1836 friede og fik sit Ja. Hans Forlovede var en Slægtning af ham, Jomfru *Susanne Cecilie*, Datter af en afdød Kancelliraad Købke. Hun havde Slægtens Borgerlighed og Familiefølelse, og den gamle Bager blev visselig ikke beskæmmet i sit Haab, da han efter at have modtaget Underretningen om Forlovelsen tilskrev hende disse Ord: »At Du vil være det samme for Christen, som min kjære Grethe har været for mig, derom er jeg fuldkommen overbevist«. I Slutningen af 1837 fandt Brylluppet Sted, og da Købke netop

Fig. 27. KRISTUS OG NIKODEMUS.
(Altertavle i *Ramløse* Kirke).

den Gang søgte og havde Udsigt til en Rejseunderstøttelse, fik han og hans Hustru foreløbigt Bolig i Gaarden paa Blegdammen, hvor den store Havestue tjente ham som Atelier.

Derinde kunde man umiddelbart efter hans Giftermaal finde ham beskæftiget med at fuldende et Arbejde, hvis Eksistens vel kun er faa bekendt, nemlig en Altertavle (Nr. 97, Fig. 27) med legemsstore Figurer. Den forestiller Kristus og Nikodemus og blev malet til og findes endnu i Ramløse Kirke, nogle Mil nordvest for Frederiksborg. Formodentlig i Tillid til sin religiøse Vækkelse havde han paataget sig denne Opgave, der selvfølgeligt laa ganske ud over hans Ævner. »Min Altertavle«, skriver han i Slutningen af 1837 til Roed, »har jeg Gud ske Lov faaet saa temmeligt fra Haanden, jeg tror nok, naar den kommer paa sin Plads, at den saa vil gøre noget Virkning, men for nøje maa man ej undersøge den, da der er saa mange Ting, der skulde være anderledes«. Kompositionen er slet ikke ilde, og Købkes Fortrøstning til, at Altertavlen vilde gøre nogen Virkning paa sin Plads og paa Afstand, er egentlig ikke bleven skuffet. Tiltrods for den ynkelige Forfatning,

hvori Billedet for Øjeblikket befinder sig — fuldt af Revner og overstænket med Stearin fra Alterlysene — virker det med en vis stor Helhed gennem det paa Kristus og Nikodemus koncentrerede Lys midt i de mørke Omgivelser. Men nærmere beset er det et grumme svagt Arbejde. Kristus selv er en flov og sjælløs Skikkelse; hans Hoved, Hænder og Drapperi er lige formløst behandlede, og endnu formløsere er den staaende Forgrundsfigur, hvis Omrids bræmmes af det bagved staaende Lys. Der er i dette Billed Bestræbelser efter en større Stil, en enklere Omridstegning, en simplere Kolorit, end der tidligere havde været i hans Figurer, Bestræbelser, der ikke er uden Slægtskab med dem i hans Landskaber fra Tredivernes Slutning. Medens han dog i de fleste af disse har formaaet at bevare sin Personlighed, er han i Altertavlen ganske konventionel, idet Farven i de belyste Partier er paasat med en overordentlig Fedme og udelukkende varm i Tonerne, medens den i Skyggerne er ganske tynd, en Blanding af Benbrunt og Kasselerbrunt, — alt efter en gammel og kendt Recept.

Desværre blev denne konventionelle maleriske Stil fra da af uadskillelig fra Købke som Portrætmaler. Det var samtidigt med Østerbrobilledet, han var begyndt paa Altertavlen, og Aaret 1836 indvarsler saaledes ikke alene i hans Landskabs-, men ogsaa i hans Portrætkunst en ny Epoke. Hans Portrætkunst havde indtil da været en uafbrudt og uforstyrret Iagttagelse af Mennesket i dets hverdagslige Skikkelse; nu kom der Formler ind i hans Portrætkunst og afbrød og forstyrrede hans naturlige Iagttagelse. Hans Studium blev mindre umiddelbart, mindre friskt og mindre inderligt, og saa brat kommer denne Forandring frem, at man fristes til at søge den forklaret ved en udefra kommen Paavirkning. At en saadan kunde faa stor og blivende

Magt over Købke, er ikke svært at forstaa. Den har naaet ham paa en Tid, hvor han var misfornøjet med det, der var hans Ungdoms gode Gærning, hvor han havde forlist sin Tillid til sig selv og hengivet sig til religiøse Grublerier. Han har dog vel mærket snart, at det at være en troende Kristen ikke skaber Mesterværker af Kunst, og han har modstandsløst givet sig hen til noget mere positivt, en praktisk Anvisning udefra. Ophavsmanden til denne Anvisning har man eftersporet mellem Købkes jævnaldrende Venner; man har gættet paa, at den Forandring, som foregik med hans Portrætkunst, skulde skyldes Paavirkning fra Marstrand, Constantin Hansen eller Roed, om hvilke det er blevet sagt, at de »allerede den Gang viste Tilbøjelighed til at lette den umiddelbare Naturiagttagelse Arbejdet ved at opstille visse Dogmer, som Tiden ikke har ladet staa ubestridte«*. Det forholder sig dog næppe saaledes. Marstrand og Const. Hansen var den Gang begge i Udlandet; Roed rejste ganske vist først herfra i Sommeren 1837, men han viste paa hin Tid ingensomhelst Tilbøjelighed til at slaa af paa Studiet af Naturen**. Det er sikkert fra en helt anden Kant, man man søge den Paavirkning, der fik Købkes Anskuelser om Kunstens Maal og Midler til at skifte, og Vidnesbyrd fra hans egen Haand synes at pege bestemt i Retning af Billedhuggeren *Hermann Ernst Freund.*

Af det gentagende citerede Brev af 14. Juli 1836 kan man se, at Købke allerede den Gang var kendt med denne; thi efter at han har skrevet de anførte Linjer om, at han

* Karl Madsen, Christen Købke. »Ude og Hjemme«, 7de Aargang, Marts 1884.

** Eksempelvis er hans netop i Farven saa sande og fine Billed af Ribe Domkirkes Indre (Nationalgalleriet Nr. 793) malet i 1836—37.

alvorligt har gennemtænkt, hvad Maleren kan og bør fremstille med sine Midler, føjer han til, at han er kommen til Klarhed over dette ved flere trøstende og opmuntrende Samtaler med Freund. Da han umiddelbart efter omtaler Altertavlen, til hvilken han den Gang lige havde afleveret Tegningen, skriver han om Motivet: »Jeg fremstiller det saa simpelt som muligt«. I et andet Brev, dateret 28. Decbr. 1837, skrevet halvt til Constantin Hansen og halvt til Roed, ytrer han i Samklang hermed, at et Kunstværk efter hans Mening fremfor alt bør være »simpelt«, og han tager deraf Anledning til at sige om et af Marstrands hjemsendte Billeder, at »hans gamle Vane kan han ei aflægge, han er altid bange, at han ei faar Stof nok i sit Arbeide«. I samme Brev meddeler han, at han jævnlig besøger Freund og søger Raad hos ham; »jeg har lært meget af ham«, skriver han, »og har faaet ganske andre Begreber om Kunst, siden Du forlod os, jeg havde ret Lyst til at tale med Dig, om ikke ogsaa de Erfaringer, Du haver gjort, vilde omtrent stemme overens med mine«. Alene paa Grundlag af disse Linjer kunde man fastslaa, at det ikke var fra Constantin Hansen eller Roed, han havde modtaget Paavirkning, thi han vilde jo ikke spørge dem, om hans egne »Erfaringer« stemte overens med deres, hvis han selv havde laant dem fra dem.

Noget direkte Forbilled for denne Del af hans Produktion vil man overhovedet forgæves søge i vor Kunst, og det er da sandsynligt, at den Forandring, der foregik med hans Portræter (og af hvilken man finder Reflekser i hans Landskaber), er Følgen af en Række mundtlige Anvisninger fra Freund. Det har ikke været Købke givet at forstaa, hvor ærefuldt det vilde have været, om han havde holdt sig paa den Højde, til hvilken han allerede i Tredivernes

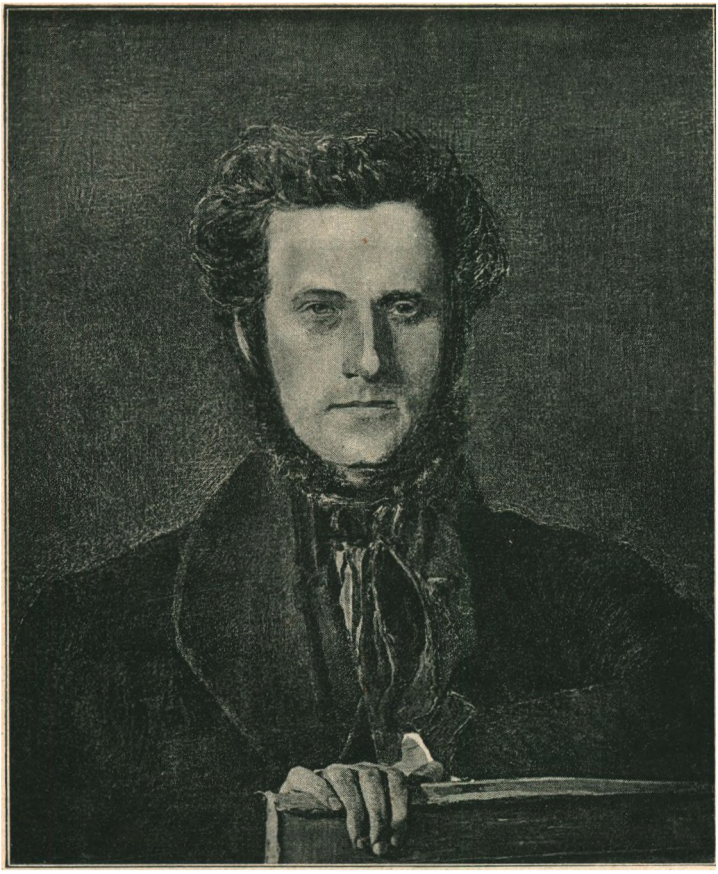

Fig. 28. Portræt af Dekorationsmaleren Hilker.
(Museet i Aalborg).

Begyndelse var naaet i sine Portræter. Med Urette har han sandsynligvis fundet dem lidt smaa i Anlægene, lidt smaalige i Behandlingen, og han har næret Ønsker om at naa til et enklere Foredrag og en større Stil i Menneskeskildringen, — Ønsker, i hvilke Freund har bestyrket ham, og til hvis Opfyldelse han har troet at kunne anvise ham Vejen. Freund var jo Plastiker og Stilist fremfor alt, og har han med Købke drøftet dennes Arbejder, er det rimeligt at antage, at han deri har fundet Mangel paa Plastik og Stil. Freunds Avtoritet overfor de unge Kunstnere, der kom i Berøring med ham, var større end nogen andens, Høyens ikke en Gang undtagen. I sit med klassisk Smag etablerede Hjem ved Frederiksholms Kanal samlede han jævnligt sine unge Kolleger,. og Købke dyrkede den udmærkede og endnu skønne Mand som noget af en Gud. Da Freund et Par Aar senere døde, medens Købke var i Udlandet, beklagede denne vemodig hans Bortgang. I et Brev til Hilker minder han om, hvorledes Freund i de nærmeste Dage efter deres fælles Afrejse idelig havde staaet for dem: »Jeg kunde«, skriver han, »slet ikke faa ham ud af Hovedet, og naar jeg ret med Interesse tænker paa, hvad jeg skulde tage fat paa eller udføre, saa bliver Tanken strax sløvet ved Forestillingen om, at jeg ei længer har hans Raad og Veiledning«. Om den Indflydelse, han har øvet paa Købke, kan der da ikke godt være Tvivl, og at hans Paavirkning er gaaet i plastisk-dekorativ Retning, er lige saa sikkert, som at den fik en anti-malerisk Indvirkning paa hans Kunst.

I et Billed, der forestiller Hilker (Nr. 98, Fig. 28) og synes malet hen mod Slutningen af 1837, studerer man med Held de første tydelige Spor af denne Indflydelse paa

Købkes Portræter. Saavel i Figurens Anordning paa Billedfladen som i Udtrykket er der noget, der er nyt for Købke. Der er i dette Billed en Slags Symmetri i Linjerne, en egen stræng Holdning i Skikkelsen og en dertil passende Strænghed og Alvor i Udtrykket, — lutter højtidelige Egenskaber, man forgæves vil søge i hans tidligere Portræter. Der var i hine en kraftig Fornemmelse af Livet selv, som det er; der er i Portrætet af Hilker overvejende en Fornemmelse af den Kunst, som omskaber Livets Former for at give dem det ideale Præg af Skønhed og Stil. Det er intet Virkelighedsbilled, det er en Komposition, man her har for sig, og selv i Koloriten er det komponeret. I hele den skarpt afgrænsede Lysside er Farven gulere og varmere, end man træffer den i Naturen; Skyggerne er malede med en enkel, næsten ganske ubrudt brun Farve og uden det mindste af den objektive Iagttagelse af hele og halve Toner og klare Reflekser, der giver tidligere Portræter af Købke saa højt et malerisk Værd. Han stræbte forhen at individualisere sin Farve efter det Individ, han havde for Øje og skulde portrætere; her har han med Vilkaarlighed givet Portrætet en Farve, han fra da af anvendte uforandret paa alle forskellige Individer. For hans medfødte Ævne til dyb og indtrængende Karakteristik med Penslen blev denne Fjærnelse fra Naturen skæbnesvanger. Han vedblev fremdeles at kunne tegne ypperlige Studiehoveder med sin Blyant; men saa ofte han lavede sig til for at male et Portræt og vilde tvinge sit naturligt fattende Farvesyn bort fra Indtrykket af Virkeligheden og ind paa en knap og kummerlig Palet, saa ofte malede han Billeder, i hvilke man føler hans oprindelige og personlige Ævner slides og sløves og langsomt gaa til Grunde.

Kække og karakterfulde er de Blyants-Forstudier*, han tegnede til Portrætet af den Mand, som sikkert meget mod sit Vidende kom til at øve saa ugunstig en Indflydelse paa hans Kunst. Men i det malede, legemsstore Portræt i fuld Figur af Freund er Kækheden helt og Karakterfuldheden næsten ganske borte. Det fremstiller den store Billedhugger siddende paa en græsk Stol, iført den navnkundige Arbejdsbluse med Broderier af klassisk Mønster. Paa en Kavalet foran ham staar hans Statuette af Odin. Det er, ligesom Portrætet af Hilker, smukt og alvorligt og ikke uden Storhed i Kompositionen; men medens der endnu i hint var Skarphed i Karakteristiken og megen Energi i Formen, er Karakteristiken her bleven noget vag og famlende og Formen lidt afsleben og rund. Farven er konventionel, rød og brun og fattig paa Skønhed. Alle de kølige Toner, der havde været Købkes Ære som Maler, er lukkede ude af dette Portræt, i hvilket selv den hvide Bluse er gul. Penslen er gaaet ubarmhjærtig hen over alle de Detailler, som Købke forhen omfattede med saa megen Ømhed, og det er rent ud bedrøveligt at sammenligne en Enkelthed som det barberede Underansigt her med det tilsvarende af den gamle Sømand.

Beslægtet med Stilen i dette Billed, men meget ringere er et andet legemsstort Portræt, der forestiller Amtmand Graah (Nr. 99). Det findes paa Raadhuset i Hjørring, hvor det flygtigt set danner en stilfuld Baggrund for det højtidelige, klædebetrukne Forsamlingsbord og de store ærværdige Armstole. Den gamle og graahaarede, men endnu ranke og smukke Amtmand i den stramtsluttende Uniform fra

* Tilh. Billedhuggeren Hr. Prof. Freund. En malet Forstudie til Hovedet, tilhørende Hr. Prof. A. Haslund, brændte hos den kgl. Malerisamlings Restavrator ved Kristiansborg Slots Brand.

Fig. 29. Portræt af Kunstnerens Hustru.
(Tilhører Frk. *J. Kølike*).

Frederik VI's Dage ser med Velvilje ned i Salen til dem, der har taget hans Gærning i Arv. Han har Holdning, og hans røde Kjole og lyseblaa Benklæder dekorerer unægteligt godt. Men nærved set er dette kun en Overfladefigur. Der er ingen Sjæl i Udtrykket, og der mangler Krop i Klæderne. Det hele er synligt for stort i Anlæget, for stort for Købkes Talent og for stort for den skikkelige Amtmand, der har været uegnet til at laves til som Statue. — Men Købke, hvis Held det netop før havde været, at hans Talent kunde udvikle sig i den Fred og Ro, der var det en Livsbetingelse, havde nu én Gang forgrebet sig paa det, og Lysten til at forlange det overordentlige, ja selv det umulige af det kunde han ikke længere slippe. Da han skulde male et Portræt af en Morbroder, en gammel Grosserer i København (Nr. 102), fremstillede han ham i lidt over naturlig Størrelse for at give et storstilet Billed af en ærværdig Olding. Enhver, der kender noget til Købkes smaa Portræter, vil let kunne tænke sig Resultatet.

Bedre lykkedes ham i hine Aar et Par Portræter af Kvinder, f. Ex. et Brystbilled af en ung, smuk Dame med en lidt febrilsk Hudfarve (Nr. 103) og et legemsstort Knæbilled af hans unge Hustru (Nr. 104, Fig. 29). I dette sidste Portræt synes hans Følelser endnu en sidste Gang at have overmandet hans Refleksion. Det er ganske vist helt brunt i Farven og ogsaa noget sløvt i Formen, men der er en naturlig yndefuld, slet ikke stiliseret Holdning over denne sympatetiske Skikkelse, hvis Hjærtensgodhed lægger sig for Dagen i det fine, blide Blik fra de smukt formede, graagrønne Øjne*. Hun ser nok ud som en Kvinde, der

* Det fremgaar af et Brev til Roed fra Købke, at Portrætet allerede i Oktober 1836 var anlagt. Det blev dog først udstillet paa Charlotten-

kunde gøre Hjemmet hyggeligt og brede Fred over dets lille Idyl, og det lykkedes hende i Virkeligheden ogsaa at glatte nogle af de Rynker, som Kunsten, den vanskelige Kunst, havde draget paa hendes gode Husbonds Pande.

Hans Afrejse stod imidlertid for Døren. Samtidigt med sit Giftermaal havde han søgt Understøttelse af Fonden *ad usus publicos* til en Rejse til Udlandet. Allerede i Oktober 1837 havde Akademiet besluttet »fortrinligen at anbefale Købke, som anses at være aldeles moden til Rejsen«, og da han Aaret efter fik Løfte om fra 1839 at faa en Understøttelse paa 600 Rigsdaler aarligt i to Aar, besluttede han sig til snarest muligt at tage afsted, sandsynligvis fordi han den Gang kunde faa Følgeskab af sin Ven, *Christian Hilker*, der ligeledes skulde rejse paa offentlig Bekostning.

Det sidste, vi véd om Købke inden hans Afrejse, er dette, at han sammen med Hilker d. 17. Aug. 1838 tog Afsked med Eckersberg*. I de nærmest følgende Dage har han da formodentlig forladt Danmark.

borg 1838, og da det findes opført i Tillæget til Katalogen (anden Ophængning), er det sandsynligvis først blevet fuldendt i Foraaret samme Aar. Deraf da maaske dets Præg af at tilhøre en Overgangstid.

* Eckersbergs Dagbog.

VI.

Maalet for Købke og Hilker var Italien.

De rejste ud, som vore Kunstnere den Gang rejste og mangen Gang rejser endnu: uden synderlig Bagage i nogensomhelst Henseende. De havde det smaat med Penge og fattigt med Klæder i deres Tornystre: danske Kunstnere var i hine Tider bekendte i Udlandet for deres usle Levemaade og deres længe ubetalte Regninger. De tyngedes heller ikke af Kendskab til de fremmede Landes Sprog; Købke ganske særligt var i saa Henseende næsten blank. Ogsaa med de Forkundskaber, der kan gøre en Rejse dobbelt frugtbar for Sjælen, havde de det smaat: Kunsthistorien og Historien var dem næsten lukkede Bøger. Og havde de læst lidet, havde de set endnu mindre. Der var den Gang ingen Fotografier, som kunde komme ind i deres Stuer og bringe dem Budskab om Kunstens Herligheder ude i den vide Verden; hvad de derom vidste, skyldte de saa godt som udelukkende Eckersbergs, Freunds og Høyens mundtlige Meddelelser.

Paa deres fælles Nedrejse til Rom gjorde de flittig Brug af deres Blyanter, og ved Hjælp af nogle daterede

Udkast af Hilker og nogle løse Tegninger af Købke* kan man forfølge, hvilken Vej de drog. De gik efter et kort Ophold i Berlin** til Dresden, videre over Hof og Nürnberg til Regensburg, derfra over Salzburg-Hallein til Innsbruck og ankom til Verona omtrent midt i Oktober 1838. Nogle Dage senere var de i Padua, omtrent d. 20. Oktober kom de til Venedig, hvor de opholdt sig i ca. 14 Dage i Selskab med et Par tyske Arkitekter, med hvilke de over Bologna og Ravenna gjorde Rejsen videre til Florents. Her traf de sammen med den første Landsmand, Landskabsmaleren Jerndorff***, hvem de i de første Dage af December forlod for over Siena at gaa til Rom, hvor de ankom en Ugestid før Jul.

Talrige af vore bedste Kunstnere mødte dem dér. Der var Købkes Svoger, Medailløren *Krohn;* der var *Roed*, *Sonne*, *Küchler*, *Marstrand*, *Constantin Hansen* og *Ernst Meyer*. Thorvaldsen var derimod omsider brudt op og havde umiddelbart efter Købkes Afrejse fra Hjemmet fejret sit glimrende Indtog i København. Han havde, som man véd, været et af de store Midtpunkter i Kunstnerlivet i Rom; han havde draget sine Landsmænd ind deri, og endnu i adskillige Aar efter hans Bortrejse nød de selskabeligt godt af den Anseelse, hans store Navn havde skabt vort Land. De sluttede sig navnlig varmt til Tyskerne, som var de egentlige Skabere af det berømte Kunstnerliv paa Knejperne i Rom. Franskmændene havde deres smukke Akademi paa Pincio, hvor Staten betalte dem for at være

* Tilh. Hr. Fuldmægtig P. Købke og hans Søster.

** »Købke og Hilker opholdt dem ikke længe her« (Brev fra A. Kierulff i Berlin til Maleren J. L. Lund, *epist. Danor.* XIX, kgl. Bibl.).

*** Breve fra Jerndorff til hans Forlovede. I hans Søns, Hr. Prof. A. Jerndorffs Eje.

flittige og dydige, Englænderne holdt sig fornemt tilbage i Hotellerne,. og skal man dømme efter en Ytring af *Nicander*, ifølge hvilken Tyskerne i Rom var »odrägliga, stinkande och skäggiga«, synes Svenskerne ikke at have delt vore Landsmænds Begejstring for dem. De Danske beflittede sig paa at tilegne sig Tyskernes Sprog, de lærte deres Viser og lod sig smitte af deres lystige Selskabelighed, til hvis Centrum, den evropæisk berømte *Café Greco* de havde uhindret Adgang. Det er næppe overdrevent at sige, at Samlivet med Tyskerne i denne Café har haft en ikke meget mindre Indflydelse paa hele vor Malerkunsts Udvikling end Arbejdet i Eckersbergs Værksted og Samtalerne ved de senere Fredagaftener hos Høyen.

Maalet for alle unge danske Kunstneres Ønsker og Længsler var den Gang lige saa meget denne Café som Rafaels Stanzer i Vatikanet. Der var over det lille Værtshus i *via Condotti* en Nimbus af Ungdom og Livsfryd, der nok kunde tiltrække og blænde dem, der kom fra Frederik VI's Residens med dens bestandig borgerlige Foreninger. Café Greco gjaldt Ens første Gang i Rom, og mangen lod Vetturinen køre straks derhen. Dér fandt man sine Breve og Veksler, sine Landsmænd eller deres Adresser. I tidligere Tider havde Kunstnerne modtaget de Ny-Ankomne ved *ponte-molle* og ført dem i Optog ind i Staden. Men omtrent fra Tredivernes Begyndelse gjordes ponte-molle i Caféen, — en Skik, der bestod i, at den Ny-Ankomne under forskellige Ceremonier gav Drikkevarer til hele Selskabet, der saa drak Velkomst med ham. To eller tre Gange om Dagen samledes de tyske og danske Kunstnere i det lave, tilrøgede Rum, der af en samtidig Svensker beskrives som »af snille soligt, fast eljes där är trångt som i ett ägg«. Man larmede og gjorde Kommers, man aftalte Udflugter

med hinanden, man pruttede om de Regninger, som romerske Skrædere og Skomagere præsenterede paa Caféen, hvor de havde mere Haab om at finde de fattige, fremmede Kunstnere end hjemme paa disses Atelierer. Og om Aftenen, naar de høje, trearmede Olielamper kom paa Bordene og blandede deres Os med Røgen fra Kridtpiberne, trak man Frakkerne af og sad i Skjorteærmer foran de fyldte Glas og istemte af fuld Hals Tyskernes Viser om »Gummielasticum« og »Knödel und Sauerkraut« og slog Takt i Borde og Tallerkener med Knive og Gafler. Man skumlede lidt over Kritikerne derhjemme, som man kaldte »Dintenfische« og »Federvieh«, men ellers snakkede man kun lidt om Kunst. Malere skulde ikke snakke, men male, og naar de ikke malede, skulde de gøre Kommers, thi langt ud paa Gaden skulde man kunne høre, at dette var en Knejpe for frie Kunstnere, der følte sig udenfor eller ovenover de borgerlige Tilværelsers dumme Dikkedarer og Façoner. I Hjemmet drak man Tevand for sine surt erhvervede Skillinger; i Rom drak man kostelig Vin for de Dalere, Akademiet udredte til Ens Ophold. Knebent nok kunde det være med disse Dalere; altid var de danske Malere i Forlegenhed og altid i Gæld, men blot dette frie og forsorne Liv mellem de lystige Tyskere var en Fest i Sammenligning med det fattige Liv i Norden. Og Anledning til Fest kunde man altid finde. Et Par Gange om Ugen, ja somme Tider mange Aftener i Træk var der ponte-molle i Caféen, og drak man ikke Velkomst, drak man Afsked og drog i store Skarer til *Fontana Trevi,* hvor den bortdragende tømte et Glas af Kildens Vand, paa det, at han maatte komme snart igen til Rom. Og var man ikke i Café Greco, var man i »Lepren« eller i »Falconen« eller i »Gensola« ved ponte Sisto, hvor Kunstnerne mødtes med den italienske Almue,

og alt i alt blev der vel tilbragt mere Tid i disse Værtshuse end i Værkstederne. Og ikke alene blev der i disse sidste ligesaa ofte drukket Kaffe og spillet Kort som malet, men hvert Øjeblik blev Arbejdet afbrudt af de mange katolske Fester i Byen eller af Landture ud til Bjærgene. Og derude, hvor der var bedre Plads end i Caféen, blev Løjerne stundom grovere. Man sloges og brødes, gymnasticerede og vendte Kuldbøtter, rev hinanden ned fra Æslerne og kom ret »bedunstede« hjem. Karakteristisk er det, at, da den tyske Billedhugger *Wagner* gav Afskedsgilde i 1837, bestod Underholdningen i at springe gennem et mægtigt Baal, der var tændt i Haven ved hans Bolig*. Navnlig i Julen, ved Karnevalet og den saakaldte Cervara-Fest, der aarligt samlede alle Kunstnere i Rom paa et Tog til nogle den Gang berømte Huler, gik det saare lystigt til. Kun undtagelsesvis bragte Malerne deres Hustruer med til Rom; de fleste af Sammenkomsterne var kun for Mænd, og var end Tonen som Regel ret uskyldig, var den ogsaa uden Dæmper.

En vis Synftighed i Jargon og Væremaade blev et Kendetegn for de Kunstnere, der havde Del i dette glade Lav. Formløsheden i den selskabelige og kammeratlige Omgang hørte sig til. Man var dus i Flæng og titulerede gærne hinanden med »Gamle Dreng« eller »Gamle Snøbel«, og skrev man en Billet til en af sine ligesindede, stak man ham skriftligt »en myrderlig en paa Nyseren«. Det var Tyskernes Burschen-Wesen, man stræbte at efterligne. Man gik gærne i Arbejdsbluse eller endnu hellere i Skjorteærmer paa Gaden, man hentede selv sin Skinke og sine Æg og

* Rørbye tog Del i denne Sport og omtaler den i en Dagbog, der tilhører Hr. Museumsdirektør P. Krohn.

Fig. 30. CONSTANTIN HANSEN: DANSKE KUNSTNERE I ROM (1837).
Portrætfigurerne forestiller fra venstre mod højre: Constantin Hansen, Bindesbøll, Rørbye, Marstrand, Küchler, Blunck, Sonne.
(Efter *Ad. Kittendorffs* Litografi).

gik ind paa en Vinstue for at faa Vin dertil; man indkøbte selv Ingredienserne til den ofte haardt nødvendige Sildesalat og fik den kyndigt tillavet af en Cameriere paa et Osteri. Iøvrigt levede man daarligt, klædte sig daarligt og boede daarligt for at kunne være med til ponte-moller og Ture ud paa Landet. Følgeligt hærgede Sygdomme de til dette Livs Strabadser og Klimaet uvante- og tilmed uforsigtige Nordboer, og den Tid, som Værtshusene og Kammeraterne levnede dem til Arbejde, blev yderligere

beskaaren af den evigt herskende Feber. Eksempelvis blev i Slutningen af 1838 og i Begyndelsen af 1839, da Købke og Hilker opholdt sig i Rom, først Roed syg, saa Constantin Hansen, saa Küchler og endelig Marstrand. Og de, der ikke var syge, plejede trofast de angrebne, og saaledes hengik Tiden for Stipendiaterne. De fik da gennemgaaende ikke overvættes meget malet, og — hvad værre var — de fik set eller i hvert Fald lært umaadelig lidt af de Skatte, som oprindeligt havde gjort Rom til Samlingsstedet for Kunstnerne. Naturligvis var der Undtagelser: rent fraset Thorvaldsen har paa *Hilker* og *Constantin Hansen* og maaske paa *Roed* Kunsten i Italien haft en absolut og betydelig Indflydelse. Men ellers vil man i den overvejende store Del af hin Tids danske Billeder, malede i Syden, forgæves søge noget, der kunde minde om, at vore Malere den Gang i større Udstrækning end nu havde den Lykke paa nærmeste Hold at skue noget af den største og ædleste Kunst, der er frembragt. *Sonne* havde f. Eks. i hele to Aar været i Rom uden saa meget som en eneste Gang at betræde Vatikanet*. Og selv om hans Eksempel maaske er enestaaende, er det sikkert, at det meget mere end Kunstens Mindesmærker var Folkelivet og det lystige Kammeratskab, i hvilket det nødes, der bragte Nordboerne til at længes mod Rom.

Italienerne den Gang var det malerisk klædte, sorgløst syngende, spillende og dansende Folk, man nu forgæves vil søge sønden for Alperne. Den Gang sang og spillede og dansede de, fordi det var deres Natur og deres Lyst, og ikke fordi nogle rejsende ønskede at se dem saaledes. Naar Mandeltræerne begyndte at blomstre, og de første

* Zeuthen, min Udenlandsrejse 1833—34. Kbhvn. 1875.

Lærker kvidrede under den dybe, blaa Himmel, saa hentede Romeren sin Gitar fra Væggen og satte Silkebaand og nye Strænge i den. Saa bragte han sin elskede Serenader i de bløde Foraarsaftener, saa dansede han Tarantel og Saltarella med Pigerne, der slog Tamburin dertil og yndefuldt løftede deres Kjoler. Og Malerne fra det høje Norden og fra den By, hvor sjofle Falbyderes Raab og Skarnagerens hæslige Skralde var ene om at bryde Gadernes Dødsstilhed, kom og lyttede til Gitarens daarende Klang og saa med Undren paa dette idylliske Folk, som Fattigdommen selv gjorde skønt og straalende, som levede det af Vorherres milde Sol. De havde rigtigt den Forudfølelse, at dette Æventyr var sin Ende nær, at der vilde komme en Tid, hvor der ikke mere blev sunget og danset og spillet som den Gang. De ældre dernede kunde fortælle de yngre om endnu mere poetiske Dage i Rom: om en Skik, der var uddød, om en Type, som var forsvunden, om Klædningsstykker, som den transalpinske Mode havde fortrængt. De sagde ogsaa, at Vinen havde været endnu lifligere, Dansen endnu hedere, Elskoven og Hadet vildere. Det skønnedes da, at man var kommen i den ellevte Time til Rom, og den Følelse blev de nordiske Malere naturlig, at de var en Art højere Etnografer, hvem det var betroet at give Efterverdenen en Forestilling om det mærkeligste, de fandt paa deres Vej. Inden Døre var der det fremmedartede Liv i Osterierne; udenfor var der de snurrige Æsler, de langskæggede Geder, de storhornede Oxer for de løjerlige Vogne, de sorte Svin, de smaa Abbater, de tykke Munke, de sortøjede Børn, Hyrderne, Sækkepibespillerne, Markskrigerne, Barbererne og Skriverne paa aaben Gade, Improvisatoren, Recitatoren og Polichinellen med deres brogede Forsamlinger af Tilhørere, og fremfor alt de

dejlige, skælmske unge Piger med de hvide Lin over de høje Barme. Alt sligt noterede de sig med deres Blyant eller Pensel, og de har efterladt os utallige paalidelige Bidrag til vort Kendskab til de nationale italienske Kostymer. Men, hvad de kun sjældent fik med, var det rent menneskelige ved dette Folk. Det forekom Nordens Malere, at i Syden var der Karneval hele Aaret rundt, og Karnevalsstemningen syntes dem at ligge i Luften til daglig. Den Stemning greb dem, og det er den, de har skildret i deres Billeder. De har givet os en Slags Italien under Masken, men hvad der var under Masken, derom har de kun sjældent vidst synderlig Besked og kun haft lidet at sige os.

Det vilde være urimeligt og uskønsomt at nægte, at mange af vore Malere fra hine Dage — *Marstrand* naturligvis fremfor alle — har skænket os smukke, fornøjelige og indtagende Billeder af Livet i Syden. Men nægtes bør det heller næppe, at disse Billeder flertalsvis betyder en Stansning i den naturlige Udvikling af vor nationale Kunst. Uden Undtagelse tør man vistnok sige, at Eckersbergs Indflydelse tydeligt mindskedes hos alle de af vore Malere, der fik Lejlighed til at virke i Rom. Fra sin Rejse i Italien 1813—16 havde Eckersberg hjembragt en Mængde Studier eller rettere Billeder af Mindesmærker, Ruiner og Udsigter. Mange af disse Billeder var rigt stafferede med Figurer, der dog aldrig var ham det centrale i Motiverne, og egentlige Folkelivsbilleder fra Syden kendes ikke fra hans Haand. Ogsaa hans Elever — fornemmelig Constantin Hansen — har malet Studier over italiensk Arkitektur, men kvantitativt er det almindeligvis kun en ringe Plads, som disse indtager i deres samlede Produktion fra Syden:

deres egentlige Opgave saa de næsten alle i Motiver af Italiens Folkeliv.

Disse Motiver var altsaa nye den Gang i den danske Kunst. Eller omtrent nye bør man hellere sige. Thi en Kunstner, vi gærne vilde regne for dansk, og som ogsaa mente og ønskede selv at være det, en Kunstner, der ikke direkte var Elev af Eckersberg, nemlig *Ernst Meyer*, var allerede fra Tyvernes sidste Halvdel bosat i Rom og malede saa godt som udelukkende Billeder af Folkelivet dernede. Han var født i Altona og talte kun daarligt vort Sprog, og det Sprog, han talte med sin Pensel, kan heller næppe kaldes rigtig dansk. Hans Lune og hans Aand — beundringsværdigt fin og spillende, men ikke stor — er mere tysk end dansk, og hans kunstneriske Form er mere lært i München end i København. Han havde næsten intet af den Eckersbergske Skoles Ejendommeligheder i sin Kunst; alene dette, at han saa godt som for Livstid løsrev sig fra sit Fædreland, er i Uoverensstemmelse med en Skole, hvis Grundlag dybest nede er den stærke Følelse for Hjemmet. Fra 1833 var han under stedse stigende Opmærksomhed begyndt at sende sine Arbejder til vore Udstillinger, og de blev hurtigt for de yngre danske Malere en Billedliggørelse af al Italiens Sødme. De havde en egen forførerisk Skønhed, et besnærende Skælmeri og nogle Stænk af Sentimentalitet, som ikke var Samtiden utilpas. Gennem hans Billeder grundede de unge sig deres første Forestillinger om Italien, og naar de sidenhen kom derned for at male, valgte de Motiver i Lighed med hans, ligesom deres Betragtningsmaade var forud paavirket af ham. Meyer, der havde tilbragt saa stor en Del af sit Liv i Rom, var selvskreven til at blive de ny-ankomnes Cicerone, og han, hvem Tyskerne — for en Gangs Skyld med nogen Ret —

betragtede som en af deres Landsmænd, blev, efterat Thorvaldsen var rejst, det nye Bindeled mellem de to Nationers Kunstnere.

Man hører herhjemme endnu jævnligt Landet Italien, rent i Almindelighed, skyldt for at have øvet allehaande uheldige Indflydelser paa vor Malerkunst, — en Paastand, hvis Urimelighed burde være indlysende i en Tid, hvor nogle af vore yngre Kunstnere har kunnet male nogle af deres bedste Billeder i Italien. I Virkeligheden var det intet andet end det særegne, fortrolige Forhold mellem Tyskerne og Danskerne, der i hine Dage en Tid lang bragte vor Kunst ud af dens Kurs.

Bedre maaske end noget andet Sted kan man i Thorvaldsens Museums Malerisamling gøre den Erfaring, at mellem tyske og danske Billeder, malede den Gang i Italien, er der ringe Forskel i Aanden, om end de danske gennemgaaende staar højt over de tyske. Nationalitetsforskellen, som selskabeligt slet ikke existerede, viskedes ogsaa kunstnerisk næsten ganske ud. Ikke blot Motiverne fik de to Nationer fælles, men ogsaa den ejendommelige Behandling af dem. Eckersbergs store Betydning var den at have været Grundlæggeren af det naturalistiske Maleri i Danmark. Ernst Meyer og endnu mere de rigtige Tyskere har haft den Betydning at bryde for tidligt Traditionerne fra Eckersberg. Selve det at male Billeder af et fremmed Folks Liv var, som sagt, i Uoverensstemmelse med Eckersbergs Lære, ifølge hvilken kun det, der laa nær ved Haanden, laa saa nær ved Hjærtet, at det burde males. Men endnu mindre Eckersbergsk var den Maade, paa hvilken Danskerne i Omgang med Tyskerne lærte at udøve selve Kunsten. Der var maaske hos den danske Professor et lidt pedantisk og ikke rigtig artistisk Syn paa Naturen,

men det var et sundt Eksempel for en Kunst, der var saa ung og saa forsømt i Opdragelsen som den danske den Gang, og det er ikke Eckersbergs mindste Fortjeneste at have lært sine Elever át gøre sig Arbejdet vanskeligt ved et ihærdigt og trofast Virkelighedsstudium. Tyskerne lærte dem at abstrahere fra Naturen til Fordel for visse almindelige Skønhedsbegreber og at lette sig Arbejdet paa allehaande bekvemme Maader. De fik dem til at male efter Klæder i Stedet for efter Mennesker, naar de ikke havde Raad til at holde Model, og de fik dem til at gøre Billeder paa Grundlag af mere eller mindre flygtige Blyantsskizzer efter Naturen. De lærte dem endvidere, hvorledes man kunde gøre Tegninger og systematisk tilskrive almindelige Farvebestemmelser — rød, blaa, gul, grøn etc. — som Støtte for Hukommelsen ved Udarbejdelsen af et Billed. Medens der fra hin Tid er efterladt os paafaldende faa malede Studier, eksisterer der i Tusindtal af den Slags beskrevne Tegninger, — Vidnesbyrd om, hvorledes de strænge Forestillinger, Eckersberg havde bibragt sine Elever om Malerkunstens vidtløftige Pligter mod Naturen, slappedes under deres Omgang med Tyskerne i Rom. Og en endnu uheldigere Vane lærte de af disse: at laane hos hinanden Studier eller Tegninger til Brug for deres Billeder, naar de var i Forlegenhed for en Fremstilling af en Vogn, en Figur, en Ged, en landskabelig Baggrund eller mere.

Der kom da Halvhed ind i deres Naturalisme, en Halvhed, de sjældent helt blev kvit, naar de efter deres Hjemkomst optog de nationale Motiver, og deres Folkelivsmaleri paa dansk Grund blev derfor i Stil og i Aand for en meget stor Del en Udløber af det paa italiensk. Denne Halvhed i Naturalismen blev skæbnesvanger for hele den senere Udvikling af vor Malerkunst. For enkeltes Ved-

kommende heledes Bruddet med de Eckersbergske Traditioner ganske vist nogenlunde med Aarene; men for de flestes Vedkommende var det ulægeligt, og mellem disse sidste var *Købke*.

For hans sjælelige Tilstand blev Rejsen udelukkende til Lykke. Han forvandt sine religiøse Anfægtelser, han genvandt sit Humør, han var mellem de lystigste af de lystige i Café Greco. Et Portræt af Marstrand, malet i Rom (Fig. 31), har bevaret Billedet af hans daværende Udseende. Hans Sundhed var blomstret op, og det fortælles, at Italienerinderne i Karnevalstiden morede sig med at efterligne hans Ydre ved at puste deres Kinder tykke og knibe sig i dem for at faa dem lige saa røde som hans. I dette Velvære forstyrrede han foreløbigt ikke sig selv: han arbejdede kun lidet i de 4—5 Maaneder, han tilbragte i Rom. Der kendes fra hin Tid kun et Par tegnede Portræter af hans Svoger, Medaillør Krohn*, en Tegning af Klostret S. Isidore, set fra et Vindu i Gaden af samme Navn, hvor Købke boede sammen med Hilker, og hvor han ogsaa tegnede et Portræt af denne**. Af Malerier udførte han kun to, nærmlig et — desværre forsvundet — Portræt af en Landsmand, samt et Portræt af Medaillør Krohn i græsk Karnevalsdragt (Nr. 107). Figuren tegner sig mod et Landskab med Ruinerne i Pæstum, hvor Købke ikke havde været, og som han da formodentlig har malet efter en af sine Venners Studier, — i Overensstemmelse med Skik og Brug hos Kunstnerlavet i Rom, som hvis lærvillige Elev han ogsaa viste sig i den store Mængde

* Den ene af disse Tegninger, betegnet Rom 1839, findes hos Hr. Toldassistent V. Købke. Den anden, dateret Rom 7. Marts 1839, tilhører Hr. Museumsdirektør P. Krohn.

** Disse Tegninger tilhører Frk. Ida Schou.

Fig. 31. PORTRÆT AF CHRISTEN KØBKE I ROM.
(Malet af Marstrand).
(Tilhører Hr. Fuldmægtig *P. Køhke*).

Tegninger med tilskrevne Farvebestemmelser, han senere udførte i Neapel og Omegn*.

Hans Afrejse fra Rom til Neapel fandt Sted den 9. Maj 1839 i Selskab med en Berliner-Arkitekt, Jerndorff og Hilker**. De tog med Vetturin over Albano, Genzano, Velletri, Terracina og St. Agathe og ankom den 12. Maj til Neapel, hvor de fik Logi i et af Danske den Gang yndet Værtshus, Signor Feraris *Locanda dei fiori*. For Hilker var Neapel og Pompeji det egentlige Maal, og han fik hurtigt sin Rejsefælle interesseret for Oldtidens gamle Malerier. Købke kopierede flere af disse i Museo Borbonico og gjorde det med den fineste Forstaaelse af deres Ejendommeligheder. Han kalkerede endvidere flere Hundred Omrids efter kampanske Malerier*** og gjorde Tegninger efter nogle af de berømteste antike Statuer. Da Arbejdstrangen saaledes var vaagnet i ham, vaagnede ogsaa hans Lyst til at male efter Naturen, og han tog fat paa nogle Udsigter fra Moloen over Golfen til Castel d'Uovo og Vesuv. I September kom Constantin Hansen derned, og sammen med denne tog Købke til Capri, medens Hilker tog Ophold i Pompeji. Paa Capri malede Købke nogle

* At Købke efter at have været i Italien virkeligt ikke tog i Betænkning lejlighedsvis at følge Tidens Skik og Brug og arbejde efter andres Studier og Udkast, kan man bl. a. se af et af hans Breve til Constantin Hansen i Rom, i hvilket han efter sin Hjemkomst beder Vennen gøre Skizzer for ham til »en Romer paa sin Vogn med Oxer for«. Brevet, der er dateret Blegdammen 17. Okt. 1841, tilhører Fru Etatsraadinde Constantin Hansen.

** I Selmers Nekrologer staar det fejlagtigt anført, at Hilker allerede længere Tid i Forvejen var ankommen til Neapel. Det fremgaar af Jerndorffs Breve til hans forlovede, at Hilker kom dertil sammen med ham og Købke.

*** Tilh. Hr. Museumsdirektør P. Krohn.

Fig. 32. Søstudie fra Neapels Golf.
(Tilhører Forfatteren).

Studier fra den store og den lille *Marina*, gjorde Søstudier og en Masse i høj Grad detaillerede Tegninger af Øens Klippeformationer, Pergolaer, Fiskere og Baade, — altsammen med tilskrevne Farvebestemmelser og altsaa i den Hensigt at bruge dem til Billeder. Mellem hans malede Studier findes enkelte smukke. Paa sollyse Dage dernede blev hans Farve lysere og renere igen, og det saa virkeligt en kort Tid ud til, at den skulde komme sig af sin gule og brune Sot. Der kom ogsaa Humør igen i hans Pensel, og det var, som om den Friskhed, han havde genvundet for sin Sjæl, bragte Friskhed ind i hans Arbejder. Særligt gælder dette nogle Søstudier (Fig. 32). Han var kommen til Capri i Vinhøstens glade Tid og havde faaet Logi hos

den brave Pagano og hans »engleskønne« Døtre, med hvem han og Constantin Hansen dansede Tarantel om Aftenen. »Mandskabet er ved godt Mod«, skrev hans Rejsefælle til Kunstnernes Ven, Assessor Collin i Kjøbenhavn, »Fartøjet er paa Capri blevet tjæret«. Og længere hen skriver han: »Købke har malt smukke Studier; jeg giver ham Undervisning i Italiensk og han mig til Gengæld i Munterhed«.

Ved Juletid kom Vennerne tilbage til Neapel og fejrede sammen med Hilker, Adam Müller, Küchler og Digteren Paludan-Müller en fornøjelig, nordisk Juleaften hos Ferari, hvis Kone var dansk af Fødsel. Paa ny tog Købke med Iver fat paa at kopiere i Museet, til han hen mod Foraaret 1840 vendte tilbage til Capri. Efter nogle Maaneders Forløb tog han til Pompeji, hvor han malede et Par fortræffelige Studier. Den ene var en Udsigt fra *via sepulcralis* gennem de tvende høje Porte for Enden af Gaden (Nr. 128). Den anden var et Parti fra Pompejis *forum* med dets Perspektiv af Søjlerækker (Nr. 129, Fig 33). Af særlig italiensk Kolorit er der maaske ikke meget i disse Studier, Farven i Luften er nordisk bleg, Sollyset ikke meget kraftigere end i mangt af Købkes danske Billeder, og de minder om disse baade ved den fine og indtrængende maleriske Iagttagelse og ved de arkitektoniske Linjers enkle Virkninger. Saaledes gør Portene paa Motivet fra *via sepulcralis* en ganske lignende Linjevirkning som Bropillerne paa Billedet fra Kastellet.

Det var i Juli Maaned, han malede disse Studier, og det stundede nu mod Enden af hans Ophold i Italien. Han havde af Akademiet faaet bevilget 150 Rigsdaler til sin Hjemrejse, og han begyndte at forberede sig til denne.

Fig. 33. FORUM I POMPEJI. STUDIE.
(Tilhører Hr. Fuldmægtig *P. Kølke*).

Han vendte tilbage til Neapel, hvor han lagde den sidste Haand paa en Kopi af Gratierne i Museet, og hvor han endnu i den sidste Time begyndte paa et udmærket Portræt i Blyant af den svenske Billedhugger *Fogelberg**. Den 27. Juli forlod han Neapel. Over Rom, Perugia, Assisi, Florents, Bologna, Mantua og München gik derpaa Rejsen

* »Jag träffade Herr Köpke uti Neapel dagen förr hans afresa därifrån« (Brev fra Fogelberg til Medaillør Krohn, dat. Rom, 2. December 1840). Tegningen tilhører Hr. Boghandler Lynge.

mod Nord, og i September Maaned 1840 var han atter i København.

Under 28. September noterer Eckersberg i sin Dagbog, at han har haft Besøg af Købke, der fire Dage forinden var kommen hjem fra sin Udenlandsrejse.

VII.

»Jeg har da fundet, hvad Malerne angaar«, skriver Købke i Januar 1841 til Roed, »alt herhjemme, som jeg forlod det, det gaar i den gamle Slendrian, *Freund* savner man over alt*, og havde man ei selv anviist sig sin Virksomhed, saa skulde man vistnok ei faae den anviist udvendig fra«. Under hans Fraværelse var Frederik VI død, og der oprandt ikke under dennes Efterfølger de gode Tider for Kunsten, man havde ventet af den kunstelskende Prins Christian.

For hans egen Kunst var Forholdene i hans Hjem blevne mindre gunstige. Medens han var borte, havde Døden bortrevet en af hans Brødre, og kort efter hans Hjemkomst døde en anden. Samtidigt stødte andre Familiesorger af forskellig Art til, og Købke, som i den nærmeste Tid ventede sin Familie forøget, maatte nu for første Gang begynde at tænke paa Udkommet. Han skal have paastaaet, da han kom hjem, at Fælleden udenfor hans Vinduer var ham meget kærere end al Italiens Skøn-

* Freund var død i Juni 1840.

hed, og han begyndte straks at gøre nye landskabelige Studier i og ved sit Hjem, — Studier, der dog gennemgaaende blev noget ringere end dem fra Tiden før hans Afrejse. De er bredere, men ogsaa lidt mere overfladisk gjorte; de mangler hines friske, kølige Farve, de er varmere, jævnligt lidt brune i Tonerne. Ingen af disse Studier blev nogensinde til Billeder. Thi da først Kassen med hele hans møjsommeligt indsamlede Materiale fra Syden ankom, tog han med Iver fat paa at bearbejde det, og det slog nogenlunde til i de ikke mange Aar, han endnu havde tilbage at leve. Meget hellere var han vendt tilbage til sit eget gamle Omraade, men alle hans Venner sendte i hine Aar italienske Billeder til Udstillingerne, og han fandt det fordelagtigst at følge deres Eksempel. Det kom ham maaske ikke utilpas, at han nu kunde sidde stille inden Døre og tære paa Forraadet fra Italien. Man kan se af de enkelte Studier, han fik gjort efter Naturen, at han endnu mere end før havde ondt ved at fjærne sig fra sit Hjem; thi det er lige uden for dettes Tærskel, langs Dosseringen, i Haven og fra Gaarden paa Blegdamsvejen, han har hentet Motiverne til dem. I højere Grad end nogensinde tidligere, men paa en noget anden Maade, følte han sig nu bunden til Hjemmet. Han havde dér en frugtsommelig Hustru og Forældre, som sørgede over Tabet af deres Børn, og han, der var den ældste af Sønnerne i Huset, maatte tage sig af dettes forskelligste Anliggender.

Hans første større Arbejde efter Hjemkomsten blev et Billed (Nr. 134), han efter Kunstforeningens Bestilling udarbejdede paa Grundlag af sin Studie fra Pompejis Forum. For vore Dages Betragtningsmaade kan det synes mærkeligt, at Købke har villet gøre et Billed ud af saadan en Studie, hvis Gennemførelse er større end de fleste moderne

Billeders. Men han har sikkert ikke taget fejl, naar han har fundet Studien for fattig paa Indhold og for bleg i Tonen til at tilfredsstille de gængse Forestillinger om Italien hos det Publikum, hvis Gunst han ikke mere mente at kunne undvære.

Paa alle Punkter gjorde han derfor Billedet, der er lige dobbelt saa stort som Studien, rigere paa Enkeltheder og stærkere i Farven. Han gjorde Himlen kraftig blaa og Lufttonerne over Baggrunden klarere. Han rykkede den forreste Søjle nærmere Midten af Billedet for at give dettes Komposition en større Symmetri. Han rettede nogle af de skæve Søjler, gjorde dem mindre forfaldne, satte endog et Kapitæl paa en, der manglede et saadant. Paa Studien var Forgrundens store, klare Skygge noget øde og tom. Paa Billedet fyldte han den op med et Par styrtede Søjler, som han omslyngede med Vinranker og omgav med brogede Blomster. Og endelig anbragte han i Mellemgrunden en Flok hvide Geder og strøede nogle altfor store, grønne Firben ud paa Maa og Faa. Det blev et Billed med megen Sirlighed i Arrangementet og megen Elegance i Behandlingen, men med et ringe Indhold af kunstnerisk Personlighed. Den strøgne, blaa Luft, de skarpe, violette Toner over Bjærgene i Baggrunden, den blækkede Skygge i Forgrunden, de irgrønne Vinblade, — alt sligt er uden koloristisk Charme og kunde næsten være malet af en hvilkensomhelst af de mange Kunstnere, der den Gang sad i Norden og malede Billeder fra Syden. Mellem alle disse sammenstykkede Billeder, malede halvt efter Erindringen, halvt efter Studier og efter Tegninger med tilskrevne Farvebestemmelser, er Købkes ingenlunde de ringeste. Der er i enkelte af dem meget virkningsfulde Kompositioner og i dem alle en uendeligt omhyggelig Gennemførelse. Men selv

i det bedste af dem, det i mange Maader pragtfulde og imponerende »Parti af Capris Sydside« (Nr. 135), paa hvilket Købke i September 1842 søgte og modtog Agreering ved Akademiet, er Farven noget holdningsløs og koloreret. Tænker man tilbage paa hans danske Landskaber med de simple Motiver, den overordentlige Grad af Finhed i Tonerne, den kvikke og inspirerede Penselføring, kan man kun med Vemod betragte saa slidsomt forarbejdet et Billed som Galleriets »Morgenstund paa Capris Kyst« (Nr. 143) med dets strøgne, blaa Luft, dets tørre Behandling af Klippernes Former og dets tarvelige Staffage af Normaltyper paa italienske Fiskere.

Det er i disse italienske Landskaber af Købke, som om der var gaaet noget i Stykker inderst inde i Kunstneren, som om en stor, indvendig Forblødning havde bredt Mathed over hans Sind, Træthed over hans Øje og hans Haand, saa han maatte trælle sig møjsommeligt til sine Billeder. Forhen havde han gjort fattige Motiver rige, nu gjorde han de rige fattige. Hans bekendte store Fremstilling af en ofte malet, italiensk Pergola (Nr. 146, Fig. 34), som bugner af mægtige Vinklasser, er et Mønsterbilled paa Flid, men et Skræmmebilled paa Kedelighed, og dets konventionelle Staffage af en spindende Italienerinde og en Moder med sit Barn er Købke lidet værdig.

Selv om man nok kan undres over, at han har kunnet gøre noget saa godtkøbs som denne Staffage og noget saa rent ukunstnerisk som Billedet af den Capridreng (Nr. 145), han malede samme Aar som Pergolaen, er der i dette hans overvættes hurtige Forfald som Maler af italienske Landskaber og Figurer dog egentlig intet forbavsende. Allerede inden hans Rejse, nemlig fra det Øjeblik, da han var holdt op med at lade sit maleriske Talent faa Lov at

Fig. 34. En Pergola paa Capri.
(Tilhører Hr. Grosserer *E. le Maire*).

vokse og udvikle sig i Fred og Ro og havde villet forædle det ved en Podning, for hvilken det var ganske uegnet, — fra det Øjeblik var hans Talent saa smaat begyndt at sygne. Og idet han nu som Landskabsmaler unddrog det den Foryngelse, som det uafbrudt fornyede Arbejde efter selve Naturen er for baade smaa og store Talenter, og som end ikke de største helt kan undvære, skred dets Hensygnen hurtigt frem. Medens han de nærmeste Aar før Rejsen havde erstattet adskilligt af det levende Liv i sine Portræter med døde Formler, havde disse ikke faaet Overtaget over Naturiagttagelsen i hans Landskaber, og derfor

er disse sidste fra Tredivernes Slutning saa mange Gange bedre end Portræterne fra samme Tid. Nu, efter hans Hjemkomst, da han sad i sin Stue og læste sig til i sine Tegninger, hvilke Farver Tingene i hans Billeder skulde have, blev Forholdet hurtigt det omvendte: Portræterne blev bedre end Landskaberne. Som Portrætmaler var han jo tvungen til Arbejde direkte efter Virkeligheden, og selv om de fleste af Portræterne fra Tiden efter hans Hjemkomst lider af Brunhed i Farven, fornægter hans Karaktersans sig i intet af dem. Man kan nævne mellem disse Portræter et Par Billeder af hans Svigermoder og hans Moder (Nr. 148 og 161), et elskværdigt Gruppebilled af to læsende Børn (Nr. 150) og fremfor alt det i Formen virkelig mesterligt behandlede og i Udtrykket levende Portræt af hans Morbroder (Nr. 156, Fig. 35), der — i Modsætning til Købkes tidligere Teknik — er malet med ganske tyndtflydende Farver. I Billeder som disse, fornemmelig i det sidste, føler man, hvorledes han som Portrætmaler vikler sig ud igen af de stive Formler, i hvilke hans oprindelige Talent havde forpuppet sig. Han giver sine Figurer den utvungne og naturlige Holdning og det hverdagslige Udtryk tilbage. Der er endog fra hans sidste Leveaar et Par Portræter, i hvilke hans Farve er ved at genvinde noget af sin gamle Friskhed, og rent kunstnerisk havde han saaledes aabenbart endnu Betingelser for at rejse sig paa ny i sin fulde Højde.

Men Skæbnen vilde det anderledes. Den røvede ham netop da det Tilværelsens fulde Solskin, til hvilket han saa længe havde været vant, og uden hvilket hverken han eller hans Kunst kunde trives. Det er allerede sagt, at der mødte ham Sorg og Bekymringer i hans Hjem straks efter hans Tilbagekomst fra Udlandet, og han ramtes i de

Fig. 35. Portræt af Kunstnerens Morbroder, Grosserer W. N. Petersen.
(Tilhører Hr. Etatsraad *Petersen*, Odense).

følgende Aar baade ofte og haardt. Han mistede i 1843 sin udmærkede gamle Fader, og for dette Mønster af en kærlig Søn var Tabet uendelig tungt. Hans egen Hustru var jævnligt syg og altid sart. Da han selv vilde pleje hende, gik megen Tid tabt for hans Arbejde, og navnlig efterat han havde faaet sin Familje yderligere forøget med en Datter, voksede hans økonomiske Sorger. En helt ny Tilværelse oprandt for ham, da Gaarden paa Blegdammen i 1845 blev solgt, og han skulde indrette sig en Husholdning selv. »Du kan nok selv tænke Dig«, skriver han straks efter Flytningen til en af sine Brødre, »hvad der har bevæget sig i gamle Moder ved at forlade Blegdammen, ved at gennemgaa i Tankerne det Tidsrum, hun har tilbragt der, og saa ved selv at være Vidne til, at fremmede Folk saaledes efter Godtbefindende skalter og valter med, hvad der har været eens eget, og hvad Moder dog havde glædet sig ved at pleje og passe saa godt«. Han har sikkert selv i ikke ringere Grad end Moderen følt Savnet af de Omgivelser, som personligt endnu var ham dyrebare, om end han som Kunstner var i Begreb med at svigte dem. Han fik Bolig i Frederiksborggade, altsaa inde i den mørke By, hvor han maatte undvære den store, lyse Malerstue, til hvilken han havde været vant paa Blegdammen. Nye Familiebekymringer stjal hans Humør, Sygdom i Familien hans Tid, og endelig vederfores ham den Krænkelse, der helt og holdent skulde knække ham.

Han var, som nævnt, i 1842 bleven agreeret ved Akademiet og havde til sit Medlemsstykke faaet Opgaven »Et Parti af den italienske Kyst ved Middelhavet«, hvilket Billed han i Overensstemmelse med Reglementet skulde gøre færdigt inden Udløbet af to Aar og under Kontrol af de to »Commissairer« *J. L. Lund* og *J. P. Møller*. I

1844 underrettede han Akademiet om, at Receptionsarbejdet ikke kunde blive færdigt i rette Tid, og han fik to Aars Henstand, som han benyttede. I September 1846 meldte Kommissærerne til Akademiet, at Købkes Billed var færdigt, og den 19. Oktober samme Aar blev det efter en Diskussion — forkastet som Medlemsstykke. Akademiets Forsamlingsprotokol meddeler Begivenheden saaledes: »Mandag den 19. Oktober var Akademiet forsamlet under Forsæde af Direktøren. Nærværende vare Professorerne *Lund, Eckersberg, Hetsch, Rørbye, Ursin, Stein*, Medlemmerne *Hornbech, J. P. Møller, C. A. Jensen, Fabritius de Tengnagel, Lund, Kloss, Christensen, Roed, Møller, Kiærschou, Sonne*. Paa Sedlerne var anmeldt, at en Kunstner foreviser sit Arbejde for Reception. Det af Købke udstillede Arbejde »et Parti ved Capri« underkastedes Diskussion, idet paa Direktørens Opfordring man yttrede sig om Maleriet nedenfra opad. Derpaa underkastedes det Votering. Denne gav 7 hvide og 10 sorte. Professorerne Ursin og Stein havde ikke afgivet Stemme. Justitsraad Møller havde givet sin Stemme aabenlyst med Ja«.

Det refuserede Billed (Nr. 158) var et Parti fra *marina piccola* paa Capri. Det var noget asfalteret og olietryksagtigt i Tonen og alt i alt et noget ringere Arbejde end det, paa hvilket Købke fire Aar i Forvejen var bleven agreeret. Der kunde for saa vidt have været nogen Grund til Skuffelse for de strænge Dommere. Men en Tradition vil vide, at det mere var personlige end kunstneriske Hensyn, der foranledigede Billedets Forkastelse. En af J. L. Lunds forhenværende Elever havde nylig faaet sit Receptionsarbejde forkastet; dette skulde hævnes paa en af Eckersbergs Elever, og Købke blev Ofret for den smaalige Intrige. Han kom saaledes til at dele Skæbne med

sin Ven, Constantin Hansen, hvis Medlemsbilled Aaret forud var blevet forkastet af samme velvise Akademi. »Øg er de, som de altid har været«, skrev Købke en Gang i et Brev om Akademiets Folk i Anledning af nogle »Dumheder«, de havde begaaet ved Stipendiernes Uddeling, og med Mindet om den rigtige Tanke i disse Ord burde han vistnok hurtigt have trøstet sig over sit Nederlag.

Men det ramte ham fuldstændigt tilintetgørende. Alle, som den Gang har kendt ham, er enige om, at det fremskyndede hans altfor tidlige Død, idet Sorgen derover nedbrød hans Helbred. Hans religiøse Anfægtelser vaagnede paa ny, Livsmodet forlod ham og han henfaldt til Grublerier. Han talte til sine Venner om at slaa sig ned som Dekorationsmaler, i hvilken Egenskab han gentagende havde haft Lejlighed til at øve sig, bl. a. ved den indvendige Udsmykning af Thorvaldsens Museum, hvor han i 1844—45 paa Grundlag af Gengivelser efter Gemmer og pompejansk Maleri havde udført en Del smukke og karakterfulde Dekorationer i Penselstuk og Fresko*. Man kan dog se af Breve fra hans allersidste Tid, at hans Haab til Livet og hans Lyst til kunstnerisk Arbejde var ved at indfinde sig igen; han malede et livfuldt og i Kompositionen morsomt Portræt af en Bager i Arbejdsdragt (Nr. 164), og han var i Begreb

* Foruden disse Dekorationer har Købke udført andre af lignende Art paa Bestilling af Puggaard i »Krathuset« og »Skovhuset« ved Ordrup. Paa førstnævnte Sted et Loft med voksende Vin, paa sidstnævnte Sted et Loft med hvide Figurer i Basrelief efter Kompositioner af Thorvaldsen. Da det vides, at han til disse Dekorationer har haft Medhjælpere, og da de saaledes ikke helt kan regnes mellem hans egenhændige Arbejder, findes de ikke opførte i Katalogen bag i dette Skrift.

Mellem Købkes Tegninger forekommer flere Udkast til Vægdekorationer i pompejansk Stil. De blev gjorte til »Krathuset«, men blev ikke anvendte dér.

med at anlægge en ny Fremstilling af en italiensk Pergola (Nr. 165), da han pludselig angrebes af en Sygdom, som i faa Dage gjorde det af med hans Liv. Han havde allerede i flere Aar været en ivrig Tilhænger af den Gräfenbergske Kur, der bestod i en overdreven Brug af koldt Vand indvendigt og udvendigt. En Morgen følte han sig ilde efter sit Bad, en hidsig Lungebetændelse udtømte hurtigt hans Kræfter, og den 7. Februar 1848 døde den ikkun 37aarige Kunstner. Fem Dage senere samledes en lille Skare af Slægt og Venner om hans Baare i Trinitatis Kirke og tilsang ham et Farvel, som Constantin Hansen havde forfattet, for derpaa at følge ham til hans sidste Hvilested paa Assistens Kirkegaard. I Midten af April var hans Venner og enkelte Kunstelskere for sidste Gang forsamlede i hans Malerstue i Frederiksborggade, hvor Avktionen over hans efterladte Arbejder fandt Sted*. Intet af hans Malerier betaltes dér med over et halvt hundred Rigsdaler, ingen af hans Studier med over femten, og da hans Bo var gjort op, var 8000 Rigsdaler alt, hvad der tilfaldt hans Enke. Hun søgte Akademiet om en Understøttelse for sig og sine Børn, men overlevede kun et Aar sin Mand.

»Dersom dansk Kunst«, saaledes sluttede Medaillør Krohn sin smukke Nekrolog over Købke, »skal udvikle sig til selvstændig Betydning, da maatte dens Ejendommelighed udtale sig gennem den Kærlighed, hvormed Kunstneren behandler sit Stof, fri for Svulst, fri for Effektjageri og fri for affekteret Sentimentalitet. Og dersom en slig selvstændig Udvikling af Kunst i vort Fædreland maatte lykkes, da ville de Kunstnere, som have arbejdet i denne Aand og

* Fortegnelse over afdøde Maler C. S. Købkes efterladte Samling af Oliemalerier, Studier etc., hvilke bortsælges ved offentlig Auktion den 17. April 1848 Kl. 9 og følgende Dage i Frederiksborggade Nr. 138 og 139.

saaledes forberedt denne Udvikling faa deres rette Betydning for os, og blandt disse vil da *Købkes* Navn ikke blive glemt«.

Om han virkeligt har haft nogen direkte indgribende Betydning for Udviklingen af vor Kunst, er vel tvivlsomt. Nogen egentlig Skole knytter der sig ikke til hans Navn, og det er næppe rigtigt, naar *Lundbye* er bleven nævnt mellem de unge Kunstnere, der fra Tid til anden skal have nydt hans Undervisning. Men baade for Lundbye, der i sine Breve kalder ham den »herlige« Købke, og for andre har han været et udmærket Eksempel, og stille virker han som saadant den Dag i Dag for mange. Mellem alle vore gamle Malere er Købke en af dem, hvem Nutiden ærer højst og ærer ganske uden Forbehold. Og med Rette og forklarligt nok. Thi end ikke Gran af Forældelsens hastigt faldende Støv har lejret sig over den gode Del af hans Kunst. Der er i de bedste af hans Billeder hin ideale Forening af en højt udviklet malerisk Kultur med Ægthed, Oprindelighed og Inderlighed i Følelsen, som skaber de evigt unge Værker.

FORTEGNELSE

OVER

KØBKES VÆRKER

A.

MALERIER OG STUDIER I OLIE.

En * foran Numret betyder, at Billedet ikke findes opført i Kunstforeningens Katalog over Købke-Udstillingen 1884, eller at det dér er opført mellem de Billeder, hvis Ejere var Katalogens Forfatter ukendte.

Maalene paa samtlige Billeder er tagne i Tommer bag paa Blindrammerne; de afviger derfor mere eller mindre fra Tallene i Kunstforeningens Katalog, der angav Lysningsmaalene. Højden er angiven først.

1.* 1827. Portræt af Kunstnerens Broder, Kommandør Købke som Kadet. Staaende halv Figur i ¾ Profil mod venstre. Tilhører Hr. Kommandør *Købke*.
Se p. 5.
19½ × 16.

2.* 1827. Portræt af Kunstnerens Søster, Cecilie Margrethe Petersen. Brystbilled i naturlig Størrelse. Hovedet i ¾ Profil mod venstre. Blaa Kjole. Tilhører Hr. Kommandør *Købke*.
S. p. 5.
19½ × 16.

3. 1827. Portræt af Kunstnerens Søster, Fru Adolphine Petersen som Barn. Halv Figur. Hovedet lidt mod

venstre. Kunstforeningens Katalog Nr. 1. Tilhører Hr. Etatsraad *Petersen*, Odense.
Se p. 5. 20 × 16¼.

4.* 1827. Portræt af Kunstnerens Fader, Bagermester Peter Berendt Købke. Brystbilled, omtrent en face i naturlig Størrelse. Blaa Kjole med forgyldte Knapper. Tilhører Hr. Pastor emer. *N. Feilberg* i København.
Se p. 5. 20 × 16.

5. 1827. Portræt af Kunstnerens Svoger, Urtekræmmer Chr. Petersen. Brystbilled i Profil mod højre. ½ naturlig Størrelse. Blaa Frakke. Kunstforeningens Katalog Nr. 2. Tilhører Frk. *M. Petersen*, Kronprinsessegade 44.
Se p. 5. 11¾ × 10.

6.* 1827. Brystbilled af en Slavesergeant. ¾ Profil mod venstre. Naturlig Størrelse. Chakot paa Hovedet, Haanden paa Sabelhæftet. Dateret 18 $\frac{10}{7}$ 27. Tilhører Hr. Borgerrepræsentant, Arkitekt *Koch*.
Se p. 5. 20½ × 17.

7.* 1827. Portræt af en ubekendt. Brystbilled af en skaldet Mand i blaa Frakke. Ifølge en Tradition i Købkes Familie en Fremstilling af en gammel Bagersvend. Paa Blindrammen staar skrevet: »Til min kære Broder Peter paa hans 18de Fødselsdag 1830«. Bag paa Lærredet er Billedet dateret 18 $\frac{1}{12}$ 27. Tilhører Hr. Pastor *F. Feilberg*, Askov.
20 × 17.

8.* 1828. Portræt af Pastor N. Feilberg som ung. Brystbilled i ¾ Profil. Naturlig Størrelse. Sort Frakke. Tilhører Hr. Pastor emer. *N. Feilberg*.
Se p. 5. 16 × 13.

9. 1828. Portræt af Kunstnerens 84-aarige Mormoder, Marie Magdalene Petersen, f. Hellemann. Brystbilled, ¾ Profil mod venstre. Med hvid Kappe og

Krave. Kunstforeningens Katalog Nr. 3. Tilhører Hr. Grosserer *J. Waidtløff*, Odense.
Se p. 6. 14 × 12.

En Gentagelse af dette Billed tilhører Hr. Etatsraad *W. Petersen*, Odense.

10. 1828. Portræt af Thorvaldsen. Kopi efter den øverste Del af Eckersbergs Medlemsstykke. Kunstforeningens Katalog Nr. 4. Tilhører Hr. Konferensraad *T. Petersen.*
Se p. 6. 20½ × 17¼.

11.* 1828. Portræt af Frederik VI. Kopi af et Billed af Eckersberg. Tilhører Hr. Baron, Hofjægermester *Chr. Rosenørn-Lehn*, Baroniet Guldborgland, Orebygaard.
Se p. 6. 17½ × 13½.

12.* 1829. Udsigt fra et Vindue i Eckersbergs Atelier til en Fløj af Charlottenborg. I Mellemgrunden til venstre Thotts Palæ. Solskin. Betegnet: Fra C. Købke til min kære Emmerik (Guldberg). Tilhører Hr. Borgmester *Petersen*, Ringkøbing.
Se p. 12. 12 × 10.

13.* 1829. Parti af Garnisonspladsen med den daværende Slagterbod i Forgrunden, ved hvilken Slagteren og en med Grønsager handlende Amagerkone sidder. Signeret bagpaa ⅖ 29. Tilhører Hr. Inspektør *P. Feilberg*, Søborggaard.
Se p. 13. 9 × 14.

14.* 1829. Portræt af Oberst Høegh-Guldberg. Brystbilled i omtrent naturlig Størrelse, ¾ Profil mod højre. Blaa Frakke med forgyldte Knapper. Tilhører Hr. Overretssagfører *Høegh-Guldberg*, Aarhus.
Se p. 16. 17½ × 14¼.

15.* 1829. Portræt af Oberstinde Høegh-Guldberg. Brystbilled i omtrent naturlig Størrelse, ¾ Profil mod

venstre. Sort Kjole. Tilhører Fru *E. Vedel*, Hegnetslund pr. Køge.
Se p. 16. $17\frac{1}{2} \times 14\frac{1}{2}$.

16. 1829. Portræt af Fru M. Stougaard, f. Hahn. Brystbilled i $\frac{3}{4}$ Profil med et blaat Silketørklæde om Hovedet. $\frac{1}{3}$ naturlig Størrelse. Kunstforeningens Katalog Nr. 6. Tilhører Hr. Museumsdirektør *Pietro Krohn*.
Se p. 16. $8 \times 6\frac{3}{4}$.

* En Gentagelse af dette Billed, dog med et noget andet Udtryk, signeret bagpaa C. Købke 18 $\frac{1}{4}$ 29, tilhører Hr. Læge *Sørensen*, Tømmerby pr. Bjerget ved Thisted.

17.* 1829. Portræt af Fru Guldberg, f. Gebauer. Halv Figur, omtrent Profil mod højre. Olivengrøn Kjole. Signeret bagpaa C. Købke 18 $\frac{26}{8}$ 29. Tilhører Enkefru *Weis*, Aarhus.
Se p. 18. $8\frac{3}{4} \times 7\frac{1}{2}$.

18.* 1829. Portræt af Dyrmaleren Emmerik Guldberg. Brystbilled, $\frac{3}{4}$ Profil mod venstre. Paa Hovedet en Hue med Pelskant. Blaa Frakke. Dateret 18 $\frac{3}{8}$ 29. Tilhører Hr. Borgmester *Petersen*, Ringkøbing.
Se p. 16. $9 \times 7\frac{1}{2}$.

19.* 1829. Portræt af Maleren Gebauer, omtrent i halv Figur, siddende, med korslagte Arme. Hovedet i $\frac{3}{4}$ Profil mod venstre. Ufuldført. Købkes Avktionskatalog, Studier Nr. 56. Tilhører Frk. *Anna Gebauer*.
Se p. 18. $9\frac{1}{2} \times 8\frac{1}{4}$.

20. 1829. Portræt af Kunstnerens Moder. Brystbilled i omtrent Profil mod højre. Søblaa Kjole. Signeret bagpaa C. K. 18 $\frac{8}{12}$ 29. Kunstforeningens Katalog Nr. 7. Tilhører Hr. Etatsraad *Petersen*, Odense.
Se p. 23. $9 \times 7\frac{1}{2}$.

21. 1829. Portræt af Maleren Marstrand som ung ved Staffeliet. Hel Figur. Kunstforeningens Katalog Nr. 5. Tilhører Hr. *Benny Goldschmidt*.
Se p. 24. $10\frac{1}{2} \times 8\frac{1}{4}$.

22.* 1829. Portræt af Kunstnerens Søster, Frk. Christiane Marie Købke. Brystbilled i ¾ Profil mod højre. Grøn Kjole. Tilhører Hr. Etatsraad *Petersen*, Odense. 8 × 7.

23.* 1829. Portræt af Fru Maren Petersen, malet efter hendes Død efter en Maske i Gibs. Brystbilled. Tilhører Frk. *Emma Petersen,* Ahlefeldtsgade 18 A. 14 × 11¼.

24. 1829—30. Parti af Aarhus Domkirke. Det indre af den nordre Korsarm. Signeret C. Købke 1830. Købt af Kunstforeningen samme Aar. Udstillet 1831. Kunstforeningens Katalog Nr. 12. Tilhører *Nationalgalleriet.*
Se p. 25. 18½ × 13.

25.* 1829—30. Portræt af Maleren Bendz. Brystbilled. Hovedet ¾ Profil mod højre. I Haanden (som er udenfor Rammen) en Malerstok. Udstillet 1832. Litograferet af *Heuer.* Tilhører Hr. *Edgar Collin,*
Se p. 24. 8½ × 7½.

En Kopi af dette Portræt, malet af Bendz selv (?), tilhører Hr. Dr. *Bendz.*

26. 1830. En Cigarsælger ved den nordre Udgang af Kastellet. Udstillet 1831. Kunstforeningens Katalog Nr. 9. Tilhører Hr. Etatsraad *Petersen*, Odense.
Se p. 26. 9 × 9½.

27. 1830. Parti af Torvet i Kastellet med Udsigt til Kastelsvolden. I Forgrunden 3 staaende Figurer. Udstillet 1831. Kunstforeningens Katalog Nr. 10. Tilhører Hr. Skolebestyrer *J. Krohn.*
Se p. 25. 11½ × 9.

28. 1830. Parti af Afstøbningssamlingen paa Charlottenborg. En Mand staar med Ryggen mod Beskueren og betragter en af Afstøbningerne. Signeret C. K. 1830. Købt af Kunstforeningen. Udstillet 1831.

Kunstforeningens Katalog Nr. 11. Tilhører Hr. Grosserer *Heinr. Hirschsprung.*
Se p. 25. $15\frac{1}{2} \times 13\frac{1}{2}$.

29. 1831. Staaende kvindelig Modelfigur set bagfra. Den ene Haand under Kinden, den anden støttet til et Bord, hvorover et hvidt Drapperi. Kunstforeningens Katalog Nr. 16. Tilhører Hr. Grosserer *Oscar Wandel.*
Se p. 32. $12\frac{1}{2} \times 9\frac{1}{2}$.

30. 1831. Overkroppen af en mandlig Modelfigur. Kunstforeningens Katalog Nr. 15. Tilhører Hr. Musiker *Rasmussen.*
Se. p. 32. $8\frac{1}{4} \times 10\frac{1}{4}$.

31. 1831. En liggende kvindelig Modelfigur, set fra Ryggen. Landskabet senere malet af *Marstrand,* der ejede Studien. Kunstforeningens Katalog Nr. 18. Tilhører Hr. Kommandør *Wilde.*
Se p. 32. $10 \times 13\frac{1}{4}$.

32. 1831. Portræt af Fru Olivarius. Brystbilled i $\frac{4}{5}$ naturlig Størrelse, $\frac{3}{4}$ Profil mod venstre. Højre Haand holder et Shawl sammen over Brystet. Udstillet 1832. Kunstforeningens Katalog Nr. 13. Tilhører Hr. Museumsdirektør *Pietro Krohn.*
Se p. 32. $19\frac{1}{4} \times 16$.

33. 1831. Portræt af Julius Eckersberg som Dreng, staaende med en Tegning i Haanden ved en Stol. Hel Figur. Kunstforeningens Katalog Nr. 8. (Heri fejlagtigt opført under 1829. Ifølge Eckersbergs Dagbog fuldført d. 5 Novb. 1831). Tilhører Frk.'erne *Eckersberg.*
Se p. 32. $16 \times 10\frac{3}{4}$.

34. 1831. Udsigt til Kastelsvolden fra Loftet paa Kornmagasinet ved Bageriet. En ung Kvinde gaar strikkende over Broen, der fra Loftet fører over til Volden. Signeret med Blyant bagpaa Blindrammen:

C. Købke 1831. Udstillet 1832. Købt af Kunstforeningen. Kunstforeningens Katalog Nr. 14. Tilhører Frk. *Reinhardt.*
Se p. 33. $14\frac{3}{4} \times 11\frac{3}{4}$.

35. 1831—32. Udsigt fra et Vindue paa Toldbodvej. Studie. Købkes Avktionskatalog, Studier Nr. 23. Kunstforeningens Katalog Nr. 30. Tilhører Hr. Maler *Otto Haslund.*
$5\frac{3}{4} \times 10\frac{3}{4}$.

36. 1832. Portræt af Fru H. Petersen, f. Philipsen. Knæbilled i $\frac{1}{5}$ naturlig Størrelse. Siddende i en Sofa, støttende højre Arm paa Sofapuden. I venstre Haand et Sytøj. Signeret C. Købke 1832. Udstillet samme Aar. Kunstforeningens Katalog Nr. 19. Tilhører Fru Justitsraadinde *E. Petersen.*
$18\frac{1}{4} \times 13\frac{1}{4}$.

37. 1832. Portræt af Fru Wilde, f. Thiele, som Barn. Halv Figur i $\frac{1}{5}$ naturlig Størrelse. Hovedet vendt mod venstre. Den ene Arm hviler paa et Bord. Rød Kjole. Signeret C. Købke 1832. Kunstforeningens Katalog Nr. 20. Tilhører Hr. Kommandør *Wilde.*
$8\frac{1}{2} \times 7\frac{3}{4}$.

38.* 1832. Portræt af Landskabsmaleren Sødring siddende i Skjorteærmer paa en Stol; i den ene Haand en Spatel, paa den anden en Palet. Figuren tegner sig op mod en Dør og en Væg i Atelieret. Hovedet en face. Knæbilled. Signeret nederst til højre C. Købke 18 $\frac{26}{5}$ 32. Bag paa Lærredet har Sødring skrevet: Foræret mig af min Ven Chr. Købke paa min Fødselsdag den 31 Maj 1832. Tilhører Hr. Jagtjunker *W. Gyldenfelt.*
Se p. 54. $16 \times 14\frac{1}{4}$.

39. 1832. Portræt af Kunstnerens Broder, Pastor C. Købke. Brystbilled i $\frac{1}{4}$ naturlig Størrelse. Hovedet næsten en face. Blaa Frakke. Signeret C. Købke $\frac{9}{6}$ 32. Ud-

stillet 1833. Kunstforeningens Katalog Nr. 21. Tilhører Frk. *M. Køhke.*

$8\frac{1}{4} \times 6\frac{1}{2}$.

En i 1841 malet, lidt forstørret Kopi af dette Portræt — Kunstforeningens Katalog Nr. 22 — tilhører Hr. Toldassistent *V. Køhke.*

$9 \times 7\frac{1}{4}$.

40. 1832. Portræt af Kunstnerens Søster, Fru Adolphine Petersen som Barn. Brystbilled næsten en face. Skotsk Kjole med hvid Krave. Signeret C. Køhke 18 $\frac{19}{6}$ 32. Udstillet 1833. Kunstforeningens Katalog Nr. 23. Tilhører Hr. Etatsraad *Petersen*, Odense.

16 × $13\frac{1}{2}$.

41. 1832. Portræt af Prof. Høyens Moder. Brystbilled i $\frac{1}{2}$ naturlig Størrelse. Hovedet en face hælder lidt til venstre. Signeret C. Køhke 18 $\frac{26}{6}$ 32. Udstillet 1833. Kunstforeningens Katalog Nr. 25. Tilhører Hr. Maler *Joakim Skovgaard.*

Se p. 36.

$11\frac{1}{4} \times 9\frac{1}{4}$.

42. 1832. Portræt af Overavditør Th. Petersen. Brystbilled i Uniform. Hovedet en face, $\frac{1}{2}$ naturlig Størrelse. Signeret C. K. 21—10—1832. Kunstforeningens Katalog Nr. 26. Tilhører Frøken *Emma Petersen*, Ahlefeldtsgade 18 A.

15 × 12.

43. 1832. Portræt af Kunstnerens Kusine, Fru Justitsraadinde Antoinette Køhke, f. Uldall. Brystbilled i $\frac{1}{3}$ naturlig Størrelse. Omtrent en face, Rønnebærfarvet Kjole. Signeret C. Køhke 18 $\frac{22}{11}$ 32. Udstillet 1833. Kunstforeningens Katalog Nr. 27. Tilhører Fru *J. Hillerup*, Kristineberg pr. Nykøbing F.

Se p. 38.

11 × $8\frac{1}{2}$.

44. 1832. Portræt af Fru S. Køhke, f. Ryder. Halv Figur. $\frac{3}{4}$ Profil mod venstre. $\frac{1}{2}$ naturlig Størrelse. Højre Arm støttet til et Bord, hvorpaa en opslaaet Bog.

Sort Kjole med opstaaende, hvid Krave. Kunstforeningens Katalog Nr. 28. Tilhører Frk. *M. Købke.*
$20\frac{1}{4} \times 17\frac{3}{4}$.

45. 1832. Portræt af Fru Conradine Feilberg, f. Købke. Hel Figur, staaende ved en Vinduesfordybning. Signeret bagpaa C. Købke 1832. Skizze til næstfølgende. Kunstforeningens Katalog Nr. 32. Tilhører Frk. *S. Krohn,* Saxkøbing.
Se p. 54.
$11\frac{3}{4} \times 8$.

46. 1832. Portræt af Fru Conradine Feilberg, f. Købke. Hel Figur staaende ved en Vinduesfordybning. Kunstforeningens Katalog under Littera C. Tilhører Hr. Pastor emer. *F. Feilberg*, Askov.
Se p. 54.
36 × 24.

47. 1832. Portræt af en gammel Bondekone med et rødtærnet Tørklæde om Hovedet. Signeret C. Købke 18 $\frac{1}{12}$ 32. Kunstforeningens Katalog Nr. 29. Tilhører *Kunstforeningen.*
Se p. 38.
$11\frac{1}{2} \times 10\frac{1}{4}$.

48. 1832—33. Parti af Kastelsvolden med Udsigt over Sundet. Paa Stien i Forgrunden til venstre en spadserende Mand. Købkes Avktionskatalog, Oliemalerier Nr. 7. Kunstforeningens Katalog Nr. 31. Tilhører Hr. Museumsdirektør *Pietro Krohn.*
$7\frac{1}{2} \times 11$.

49. 1832—33. Parti fra Kastelsvolden, set ud over Langelinje mod Flaadens Leje. Kunstforeningens Katalog Nr. 33. Tilhører Hr. Toldassistent *V. Købke.*
$9 \times 12\frac{1}{2}$.

50. 1832—33. Dosseringen set fra Søen. Stille Aften. Studie. Købkes Avktionskatalog, Studier Nr. 19. Kunstforeningens Katalog Nr. 36. Tilhører Hr. Maler *Joakim Skovgaard.*
$7\frac{3}{4} \times 10\frac{3}{4}$.

51. 1832—33. Parti af Gaarden ved Bageriet i Kastellet. I Gaarden holder en Vogn. Købkes Avktionskatalog, Oliemalerier Nr. 8. Kunstforeningens Katalog Nr. 34. Tilhører Hr. Museumsdirektør *Pietro Krohn.*

12 × 9.

52. 1832—33. Portræt af Toldinspektør M. Petersen. Knæbilled i ½ naturlig Størrelse. Hovedet omtrent en face. Hænderne over hinanden paa de korslagte Ben. Kunstforeningens Katalog Nr. 38. Tilhører Forstanderinde Frk. *Petersen,* Helgesensgade 2.

18¼ × 14.

53. 1833. Portræt af en gammel Sømand. Udstillet 1833. Kunstforeningens Katalog under Littera B. Tilhører *Nationalgalleriet.*

Se p. 38.

11¾ × 10¼.

54.* 1833. Portræt af Litografen P. H. Gemzøe. Legemsstort Brystbilled, ¾ Profil mod venstre. Betegnet i Baggrunden til højre over Skulderen: C. Købke 18 ⅓ 33. Tilhører Hr. Baron, Hofjægermester *Chr. Rosenørn-Lehn,* Baroniet Guldborgland, Orebygaard.

21¾ × 18¼.

55. 1833. Selvportræt. Brystbilled omtrent en face. Graabrun Frakke. Kunstforeningens Katalog Nr. 42. Tilhører Hr. Etatsraad *Petersen,* Odense.

Se p. 44.

16 × 13½.

56. 1833. Mandlig Modelfigur med det højre Ben hvilende paa en Kasse, til hvilken han støtter sig med Hænderne. Signeret nederst til højre C. K. 1833. Købkes Avktionskatalog, Studier Nr. 57. Kunstforeningens Katalog Nr. 17 (heri fejlagtigt opført under 1831). Tilhører Hr. Maler *Aug. Fischer.*

20½ × 16¾.

57. 1833. Portræt af Landskabsmaler Lyngbye. Brystbilled en face. Signeret C. Købke 18 ⅝ 33. Kunstforeningens

Katalog Nr. 40. Tilhører Hr. Gartner *Zweidorff*, Strandvejen.
Se p. 54. $10\frac{1}{4} \times 8$.

58. 1833. Udsigt fra Kastelsvolden over Kastelsgraven og Langelinje ud mod Kalkbrænderiet. Udstillet 1834. Købt af Kunstforeningen samme Aar. Kunstforeningens Katalog Nr. 24. Tilhører Hr. Dr. *Ortmann*.
Se p. 64. $8\frac{3}{4} \times 12\frac{1}{2}$.

59. 1833. Udsigt over Langelinje og Sundet fra Kastelsvolden. I Forgrunden en Kanon. Købkes Avktionskatalog, Oliemalerier Nr. 6. Kunstforeningens Katalog Nr. 41. Tilhører Billedhuggeren Hr. Prof. *Freund*.
Se p. 67. $9\frac{1}{2} \times 12\frac{1}{2}$.

60. 1833. Kastelsvolden paa den mod Byen vendende Side. I Mellemgrunden en Gruppe Træer. Skyet Luft. Købkes Avktionskatalog, Studier Nr. 20. Kunstforeningens Katalog Nr. 37. Tilhører Billedhuggeren Hr. Prof. *Freund*.
Se p. 68. $6\frac{1}{2} \times 12$.

61. 1833. Et af de smaa Taarne paa Frederiksborg Slot. Kunstforeningens Katalog Nr. 43. Tilhører Hr. Museumsdirektør *Pietro Krohn*.
Se p. 71. $9\frac{3}{4} \times 7$.

62. 1833. Tagryggen af Frederiksborg Slot med Udsigt over Sø, By og Skov. Kunstforeningens Katalog Nr. 44. Tilhører Frk. *M. Købke*.
Se p. 71. $8\frac{1}{4} \times 10\frac{1}{2}$.

63.* 1833. Frederiksborg Slot. Partiet ved Møntbroen. Motivet omtrent som i Nr. 85, men Belysningen en anden. Billedets Ægthed tvivlsom, men under alle Omstændigheder ingen Kopi efter Købke. Muligvis et Ungdomsarbejde af denne fra samme Tid som tvende foregaaende Studier. Tilhører Hr. Fabrikant *Budde-Lund*.
11 × 14.

64. 1833. Portræt af Overavditør Th. Petersens Hustru, f. Roepstorff. Brystbilled en face. $\frac{1}{2}$ naturlig Størrelse. Brunlig-violet Kjole. Signeret C. Købke 18—9—33. Kunstforeningens Katalog Nr. 45. Tilhører Frk. *Emma Petersen*, Ahlefeldtsgade 18 A.
12 × 15.

65. 1833. Parti fra Kastelsvolden. I Forgrunden en Mand paa en Bænk. Købkes Auktionskatalog, Oliemalerier Nr. 9 (?). Kunstforeningens Katalog Nr. 35. Tilhører Hr. Etatsraad *Petersen*, Odense.
$8\frac{1}{2}$ × 11.

66*. 1833. Luftstudie. Forneden en smal Stribe Sø med Sejlere. Horizontale Skylejringer. Tilhører Forfatteren.
$6\frac{1}{4}$ × $9\frac{1}{4}$.

67. 1833—34. Parti ved den nordre Kastelsport, set fra Bastionen øst for Broen. Let skyet Himmel. Købkes Avktionskatalog, Oliemalerier Nr. 5. Kunstforeningens Katalog Nr. 46. Tilhører Billedhuggeren, Hr. Prof. *Freund*.
$9\frac{1}{2}$ × $12\frac{1}{2}$.

68. 1834. Parti udenfor den nordre Kastelsport. Paa Broen nogle Drenge. Signeret C. Købke 1834. Udstillet 1835. Købt af Kunstforeningen. Kunstforeningens Katalog Nr. 47. Tilhører Hr. Brygger *C. Jacobsen;* for Tiden udlaant til Museet i Maribo.
Se p. 70.
$30\frac{3}{4}$ × 36.

69. 1834. Portræt af Fru Etatsraadinde J. J. Pløyen, f. Bachmann. $\frac{1}{3}$ naturlig Størrelse. Hovedet en face. Højre Haand med Brillerne lagt over venstre i Skødet. Graa Kjole. Signeret bagpaa med Blyant Købke 18$\frac{1}{11}$ 34. Kunstforeningens Katalog Nr. 48. Tilhører Frk. *Pløyen*.
Se p. 58.
$9\frac{1}{2}$ × $7\frac{1}{2}$.

70. 1834. Portræt af Kunstnerens Fader, Bagermester Peter Berendt Købke. Knæbilled i naturlig Størrelse. Sort Kjole med blanke Knapper. Hovedet en face. Siddende med en Stok i venstre Haand, den højre hviler paa Laaret. Kunstforeningens Katalog Nr. 39. Tilhører Hr. fhv. Toldassistent *V. Købke.*
Se p. 50.
21 × 16½.

En Gentagelse heraf tilhører Hr. Etatsraad *Petersen*, Odense. En anden Gentagelse ejes af Hr. Kommandør *Købke* (Kunstforeningens Katalog Littera D—E).

71.* 1834 (?). Portræt af Fabrikant Carl Ad. Feilberg. Brystbilled i omtrent halv naturlig Størrelse, en face. Tilhører Hr. Fabrikant *Feilberg.*
15 × 12.

72. 1834 (?). Parti af Dosseringen i Nærheden af Østerbro, overtrukken Himmel. Købkes Avktionskatalog, Studier Nr. 17. Kunstforeningens Katalog Nr. 101. Dér opført som et Arbejde fra 1840—45; den kølige Farveholdning tyder imidlertid paa en tidligere Oprindelse. Tilhører Hr. Etatsraad *Petersen*, Odense.
9 × 11¾.

73. 1834 (?). Udsigt fra Dosseringen ved Sortedamssøen mod Nørrebro. I Forgrunden en Baadebro med en Flagstang. Forstudie til Nr. 106. Kunstforeningens Katalog Nr. 102. Tilhører Hr. fhv. Tandlæge *Købke.*
8 × 11¼.

74. 1834—35. Portræt af Maleren Constantin Hansen. Knæbilled i naturlig Størrelse, Hovedet en face. Han har i højre Haand en Stok, den venstre støtter han i Siden. Betegnet bag paa (falskt) 1837. Kunstforeningens Katalog Nr. 49. Tilhører Hr. Kunsthandler *Foltmar.*
Se p. 54.
40½ × 33.

75. 1834—35. Portræt af Kunstnerens Søster, Fru C. M. Petersen, f. Købke. Brystbilled i ½ naturlig Størelse,

omtrent en face. Brun Kjole med sort Bælte med Guldspænde. Kunstforeningens Katalog Nr. 50. Tilhører Hr. Museumsdirektør *Pietro Krohn.*
Se p. 54. 11½ × 9.

76—76a.* 1834—35. To store Malerier, som udfyldte Endevæggene af Spisestuen i Bager Købkes Ejendom paa Blegdamsvejen. Det ene forestiller et af de smaa Taarne paa Frederiksborg (68 × 61½) og er malet efter Studien Nr. 61. Det andet forestiller Tagryggen af Frederiksborg Slot med Udsigt over Sø, By og Skov (67½ × 66) og er malet efter Studien Nr. 62. Begge Billeder tilhører Hr. Murmester *Nic. Petersen.*
Se p. 71.

Samme Sted, hvor disse Billeder var anbragte, havde Købke ogsaa malet — graat i graat — et Par store Gengivelser af Thorvaldsens »Dagen« og »Natten«. De tilhører *Fru Volck.*

77. 1835. Portræt af Medaillør F. C. Krohn. Brystbilled i ½ naturlig Størrelse, i Skjorteærmer. Hovedet en face. Signeret C. Købke 18 ⅝ 35. Kunstforeningens Katalog Nr. 55. Tilhører Frk. *S. Krohn*, Saxkøbing. 10¼ × 8½.

78. 1835. Efteraarslandskab. Frederiksborg Slot i Mellemgrunden. Kunstforeningens Katalog Nr. 52. Tilhører Hr. Fuldmægtig *P. Købke.* 9⅜ × 13½.

79. 1835. Frederiksborg Slot set fra Jægerbakken. Aften. Studie til næstfølgende. Kunstforeningens Katalog Nr. 51. Tilhører Frk. *J. Købke.*
Se p. 72. 9 × 13½.

80. 1835. Frederiksborg Slot set fra Jægerbakken. Aften. Sign. C. Købke 1835. Udstillet 1836. Købt af Kunstforeningen. Kunstforeningens Katalog Nr. 54. Tilhører Hr. Tømmermester *Kerrn.*
Se p. 70. 28½ × 40.

* En paabegyndt Gentagelse af dette Billed ejes af Fru Etatsraadinde *Constantin Hansen.*

81. 1835. Frederiksborg Slot. Parti ved Møntbroen. Studie til Nr. 85. Kunstforeningens Katalog Nr. 53. Tilhører Fru Etatsraadinde *Roed*.
Se p. 72. $9\frac{1}{2} \times 10\frac{3}{4}$.

82. 1835. Portræt af Fru C. M. Petersen, f. Købke. Knæbilled i naturlig Størrelse. Staaende op med korslagte Arme. Kunstforeningens Katalog under Littera G. Tilhører Fru *C. Gottlieb*, f. Feilberg, Helsingør. $36 \times 28\frac{1}{2}$.

83. 1835. Portræt af Kunstnerens Fader, Bagermester Peter Berendt Købke. Brystbilled en face, $\frac{1}{3}$ naturlig Størrelse. Højre Haand holder han indenfor Vesten. Kunstforeningens Katalog Nr. 59. Tilhører Hr. Museumsdirektør *Pietro Krohn*.
Se p. 50. $8\frac{3}{4} \times 7\frac{1}{2}$.

84. 1835. Portræt af Kunstnerens Moder. Halv Figur i $\frac{1}{3}$ naturlig Størrelse. Hovedet, en face, støtter hun paa venstre Haand. Paa Bordet til højre et Strikkenøgle. Kunstforeningens Katalog Nr. 60. Tilhører Hr. Museumsdirektør *Pietro Krohn*.
Se. p. 50. $9 \times 7\frac{1}{2}$.

85. 1836. Frederiksborg Slot. Parti ved Møntbroen. Signeret bagpaa C. Købke $\frac{2}{1836}$. Kunstforeningens Katalog Nr. 58. Tilhører Fru Etatsraadinde *Thiele*.
Se p. 73. $22\frac{1}{4} \times 24\frac{3}{4}$.

86. 1836. Portræt af Maleren Vilh. Marstrand. Brystbilled i $\frac{1}{3}$ naturlig Størrelse. Hovedet lidt mod venstre; i Munden en Rose. Kunstforeningens Katalog Nr. 61. Tilhører *Nationalgalleriet*.
Se p. 56. $7 \times 5\frac{3}{4}$.

87. 1836. Parti af Østerbro i Morgenbelysning. Udstillet 1837. Kunstforeningens Katalog under Littera F. Tilhører *Nationalgalleriet*.
Se p. 73. $40\frac{3}{4} \times 61\frac{3}{4}$.

88. 1836. Parti i Nærheden af Kalkbrænderiet med Udsigt mod København. Middagsbelysning. Udstillet 1837. Købt af Kunstforeningen. Kunstforeningens Katalog Nr. 64. Tilhører Hr. Godsejer *Johannes Hage*, Nivaagaard.
Se p. 76.
14 × 22.

89. 1836. København set fra Dosseringen. Mellem Siv i Forgrunden en Landingsbro. Studie paa Pap. Købkes Avktionskatalog, Studier Nr. 14. Kunstforeningens Katalog Nr. 56. Tilhører Hr. Maler *Joakim Skovgaard.*
9½ × 11½.

90. 1836. Portræt af Kunstnerens Broder, cand. theol. P. Købke. Brystbillede en face med korslagte Arme. Signeret C. K. Novbr. 1836. Kunstforeningens Katalog Nr. 62. Tilhører Hr. Jærnstøber *Brandt*, Odense.
Se p. 54.
23 × 20.

91. 1836. Parti af Dosseringen i Eftermiddagsbelysning set mod Østerbro. En Busk ved Bredden i Forgrunden. Klar Luft. Signeret bagpaa: C. Købke, Decemb. 1836. Udstillet 1837. Kunstforeningens Katalog Nr. 63. Tilhører Hr. Museumsdirektør *Pietro Krohn.*
Se p. 76.
9¾ × 15.

92. 1836(?). Parti af Dosseringen. I Forgrunden en Sivgruppe. Studie. Købkes Avktionskatalog, Studier Nr. 15. Kunstforeningens Katalog Nr. 57. Tilhører Hr. Maler *Joakim Skovgaard.*
9¼ × 11¾.

93. 1836—37. Parti af Bugten ved Kalkbrænderiet set fra Strandpromenaden mod Nord. Stille Sommereftermiddag. Signeret bagpaa C. Købke, Sept. 1837. Anlagt 1836. Udstillet 1838. Købt af

Kunstforeningen. Kunstforeningens Katalog Nr. 65. Tilhører Hr. Professor *Ussing*.
Se p. 78. $19\frac{3}{4} \times 30\frac{3}{4}$.

94.* 1837. Parti af den nordre Kastelsbro. Studie til næstfølgende. Tilhører Hr. Vekselleer *Martin Cohen*.
$9\frac{1}{2} \times 13$.

95. 1837. Parti af den nordre Kastelsbro, Aften. Signeret bagpaa C. Købke, Sept. 1837. Udstillet 1838. Kunstforeningens Katalog Nr. 66. Tilhører Hr. Kommandør *Købke*.
$16 \times 24\frac{1}{2}$.

96.* 1837. Portræt af Tæller i Nationalbanken, Eschricht, Omtrent en face. Blaagrøn Frakke. Signeret bagpaa C. Købke 1837. Tilhører Hr. Kommandør *Wilde*.
$11\frac{1}{2} \times 8\frac{3}{4}$.

97.* 1837. Altertavle i Ramløse Kirke: Kristus og Nikodemus. Midtvejs i Billedet Kristus med Hovedet vendt mod Nikodemus, som sidder til venstre med Haanden under Kinden. Til højre i Forgrunden, paa et lavere Plan, staar en Tilhører, der vender Ryggen mod Beskueren. Kunstigt Lys. Billedet er ca. 3 Alen højt, 2 Alen bredt.
Se p. 83.

98. 1837. Portræt af Dekorationsmaleren Hilker. Brystbilled en face i naturlig Størrelse. Højre Haand støtter sig til den øverste Kant af en Blindramme. Kunstforeningens Katalog under Littera I. Tilhører Museet i *Aalborg*.
Se p. 88. 25 × 21.

99.* 1837—38. Portræt af Amtmand, Kammerherre Graah. Knæbilled i naturlig Størrelse. I højre Haand en Rulle Papir, venstre Haand hviler paa en Stoleryg. Blaa Benklæder, rød Kjole med Guldbroderier. Findes paa Raadhuset i *Hjørring*.
Se p. 90. 54 × 36.

100. 1838. Portræt af Billedhuggeren, Prof. H. E. Freund. Hel Figur i naturlig Størrelse. Paa en Kavalet foran ham staar hans Statuette af Odin. Kunstforeningens Katalog under Littera H. Tilhører det *kgl. Kunstakademi.*
Se p. 90. 60 × 36½.

101.* 1838. Udsigt fra Dosseringen ved Sortedamssøen henad Østerbro. Ved en Bro i Forgrunden ligger en Sejlbaad, som fortøjes af nogle Personer paa Broen. Dateret bagpaa Maj 1838. Udstillet 1839. Tilhører Hr. Greve *Scheel*, Ryegaard.
Se p. 78. 14¼ × 18½.

102. 1838. Portræt af Kunstnerens Morbroder, Grosserer H. W. Petersen. Siddende Halvfigur i lidt over naturlig Størrelse. I højre Haand et aabent Brev. Signeret bagpaa C. Købke, Juni 1838. Udstillet 1840. Kunstforeningens Katalog Nr. 68. Tilhører Hr. Læge *Otto Petersen.*
Se p. 92. 35½ × 27¾.

103. 1838. Portræt af Fru Emilie Krohn, f. Købke. Brystbilled en face. Brun Kjole med hvid Krave. Ovalt Billed. Kunstforeningens Katalog Nr. 69. Tilhører Frk. *J. Købke.*
Se p. 92. 18½ × 16¼.

104. 1838. Portræt af Kunstnerens Hustru, Susanne Cecilie, f. Købke. Halv Figur i naturlig Størrelse. Hovedet en face, Hænderne hvilende i Skødet. Brunlig-violet Kjole. Anlagt allerede i 1836. Udstillet 1838. Kunstforeningens Katalog Nr. 70. Tilhører Frk. *J. Købke.*
Se p. 92. 28 × 22.

105. 1838. Parti fra Kjærlighedsstien mod Nørrebro. Efteraarslandskab i Morgenbelysning. Til venstre i Forgrunden et enligt staaende Træ. Paa Stien en gaaende Mand. Signeret bagpaa C. Købke 1838.

Udstillet 1838. Kunstforeningens Katalog Nr. 67. Tilhører Hr. Ordensvicekansler, Greve *Danneskjold-Samsøe.*
Se p. 78. 12 × 18.

106. 1838. Udsigt fra Dosseringen ved Sortedamssøen mod Nørrebro. Paa Broen i Forgrunden to kvindelige Figurer. En Baad paa Søen. Udstillet 1839. Kunstforeningens Katalog under Littera K. Tilhører *Nationalgalleriet.*
Se p. 78. 20 × 27.

107. 1839. Medaillør Krohn ved Karnevalet i Rom 1839. Staaende Figur i græsk Dragt ved Ruiner af et antikt Tempel. Kunstforeningens Katalog Nr. 71. Tilhører Hr. Museumsdirektør *Pietro Krohn.*
Se p. 106. 13 × 9½.

108. 1839. En Vagtel staaende ved 2 Ax. Sort Grund. Kopi efter et pompejansk Maleri. Signeret Juni 1839. Kunstforeningens Katalog Nr. 72. Tilhører Hr. Prof. Dr. *A. Haslund.*
Se p. 108. 9½ × 13½.

109. 1839. En Vagtel ædende af et Ax. Sort Grund. Kopi efter et pompejansk Maleri. Signeret 11. Juni 1839. Kunstforeningens Katalog Nr. 73. Tilhører Frk. *J. Købke.*
Se p. 108. 9½ × 13½.

110.* 1839. En Paafugl paa hvid Grund. Kopi efter et pompejansk Maleri. Bag paa Blindrammen har Hilker skrevet: Malet af Christen Købke i Museet i Neapel 1839. Købkes Avktionskatalog, Kopier Nr. 9. Tilhører Hr. Malermester *Weber.*
Se p. 108. 9½ × 13½.

111. 1839. En Paafugl paa hvid Grund. Kopi efter et pompejansk Maleri. Signeret Neapel d. 4. Juli 1839. Købkes Avktionskatalog, Kopier Nr. 8. Kunst-

foreningens Katalog Nr. 74. Tilhører Hr. Fuldmægtig *P. Købke.*
Se p. 108. $9\frac{1}{2} \times 13\frac{1}{2}$.

112. 1839. Castel del uovo i Neapel. Købkes Auktionskatalog, Oliemalerier Nr. 4. Kunstforeningens Katalog Nr. 87. Tilhører Frk. *S. Krohn.*
Se p. 108. $9\frac{1}{2} \times 13\frac{1}{2}$.

113.* 1839. Søstudie fra Bugten ved Neapel. Skyet Luft. Paa Strandbredden i Forgrunden en optrukken Baad. Købkes Avktionskatalog, Studier Nr. 4. Tilhører Hr. Etatsraad *Købke.*
Se p. 109. $8\frac{3}{4} \times 13\frac{1}{4}$.

114. 1839. Parti af Bugten ved Neapel med Vesuv i Baggrunden. Studie til Nr. 142. Kunstforeningens Katalog Nr. 86. Tilhører Hr. Fuldmægtig *P. Købke.* 12 × 15.

115. 1839. Parti fra Capri i Nærheden af marina piccola. I Baggrunden de tvende Faraglioni. Studie til Nr. 158. Kunstforeningens Katalog Nr. 85. Tilhører Frk. *J. Købke.* $14\frac{1}{2} \times 20\frac{1}{4}$.

116. 1839. Parti af marina piccola paa Capri med en af de tvende Faraglioni. Friskt Vejr. Studie til Nr. 135. Købkes Avktionskatalog, Oliemalerier Nr. 3. Kunstforeningens Katalog Nr. 82. Tilhører Hr. Overlærer *Koch* i Randers.
Se p. 109. $14\frac{1}{2} \times 19\frac{1}{4}$.

117. 1839. Parti af marina grande paa Capri. I Baggrunden Forbjerget Massa. Eftermiddag. Optrukne Baade i Mellemgrunden. Købkes Avktionskatalog, Oliemalerier Nr. 2. Kunstforeningens Katalog Nr. 80. Tilhører Hr. Højesteretsassessor *P. Koch.*
Se p. 109. $15 \times 20\frac{1}{2}$.

118. 1839. Parti af marina grande paa Capri. I Baggrunden Forbjerget Massa. Baade og Figurer paa

Land. Signeret C. K. Capri, 39. Kunstforeningens Katalog Nr. 78. Tilhører Hr. Grosserer *Heinr. Hirschsprung.*
Se p. 109. 11¼ × 14½.

119. 1839. Søstudie fra Neapels Golf. Uroligt Vejr. Købkes Avktionskatalog, Studier Nr. 5. Kunstforeningens Katalog Nr. 83. Tilhører Forfatteren.
Se p. 109. 9½ × 13¼.

120. 1839. Søstudie i uroligt Vejr. Fra Capri. Købkes Avktionskatalog, Studier Nr. 8. Kunstforeningens Katalog Nr. 84. Tilhører Hr. Musiker *Rasmussen.*
Se p. 109. 10 × 14½.

121. 1839. Parti af marina grande paa Capri. I Forgrunden en Fiskerbaad. Købkes Avktionskatalog, Studier Nr. 3. Kunstforeningens Katalog Nr. 79. Tilhører Hr. Museumsdirektør *Pietro Krohn.*
Se p. 109. 10¼ × 14½.

122. 1839. Klippeparti fra marina piccola paa Capri. Ufuldført Studie. Købkes Avktionskatalog, Studier Nr. 1. Kunstforeningens Katalog Nr. 81. Tilhører Hr. Landskabsmaler *J. la Cour.*
Se p. 109. 13¼ × 19½.

123. 1839—40. Tre samtalende Kvinder. Kopi efter et pompejansk Maleri. Købkes Avktionskatalog, Kopier Nr. 2. Kunstforeningens Katalog Nr. 75. Tilhører Billedhuggeren, Hr. Prof. *Stein.*
Se p. 110. 24 × 24.

124. 1839—40. En scenisk Fremstilling. Kopi efter et pompejansk Maleri. Købkes Avktionskatalog, Kopier Nr. 4. Kunstforeningens Katalog Nr. 76. Tilhører Hr. Maler *Joakim Skovgaard.*
Se p. 110. 15¾ × 17.

125. 1839—40. En Bacchantinde paa en Søtiger. Rød Grund. Kopi efter et pompejansk Maleri. Købkes

Avktionskatalog, Kopier Nr. 1. Kunstforeningens Katalog Nr. 77. Tilhører Hr. Museumsdirektør *Pietro Krohn.*
Se p. 110. 23 × 33.

126. 1839—40. En optrukken Baad ved Neapels eller Capris Strand. Studie. Købkes Avktionskatalog, Studier Nr. 6. Kunstforeningens Katalog Nr. 89. Tilhører Frk. *J. Schou.*
$9\frac{3}{4} \times 13\frac{3}{4}$.

127. 1839—40. Fra Stranden ved Neapel. I Baggrunden Capri. Friskt Vejr, blaa Sø. Købkes Avktionskatalog, Studier Nr. 2. Kunstforeningens Katalog Nr. 88. Tilhører Fru *Annette Rode.*
10 × $13\frac{3}{4}$.

128. 1840. Porten fra via sepulcralis i Pompeji. Signeret 3. Juli 40. Studie til Nr. 153. Kunstforeningens Katalog Nr. 90. Tilhører Frk. *J. Købke.*
Se p. 110. 12 × $15\frac{3}{4}$.

129. 1840. Forum i Pompeji. Tidlig Morgen. Signeret 10. Juli 1840. Studie til Nr. 134. Kunstforeningens Katalog Nr. 91. Tilhører Hr. Fuldmægtig *P. Købke.*
Se p. 110. $14\frac{1}{2} \times 17\frac{1}{4}$.

130.* 1840 (?). Portræt af cand. theol. Hans Peter Niels Købke, Kunstnerens Broder, malet efter dennes Død. Brystbilled en face, omtrent i halv naturlig Størrelse. Tilhører Hr. Pastor emer. *N. Feilberg.*
13 × 10.

131. 1840—41. Parti fra Dosseringen mod Nørrebro. I Forgrunden et enkeltstaaende Træ. Hen mod Aften. Kunstforeningens Katalog Nr. 103. Tilhører Hr. Fuldmægtig *P. Købke.*
Se p. 114. 10 × 13.

132. 1840—41. Parti fra den nordre Side af Dosseringen med Østerbro i Baggrunden. I Forgrunden en Baad

ved en Bro. Studie. Signeret (falskt?) C. Købke. Kunstforeningens Katalog Nr. 108. Tilhører Hr. fhv. Fabrikant *P. A. Fischer.*
Se p. 114. $8\frac{1}{2} \times 13$.

133. 1840—41. Havetrappen paa Blegdammen. Studie. Kunstforeningens Katalog Nr. 105. Tilhører Frk. *J. Købke.*
$10\frac{1}{2} \times 14$.

134. 1841. Parti af forum i Pompeji. I Baggrunden Vesuv. Signeret nederst til højre C. Købke 1841. Bestilt af Kunstforeningen. Udstillet 1842. Kunstforeningens Katalog Nr. 92. Tilhører Hr. Vekselmægler *Deegen.*
Se p. 114. 28 × 36.

135. 1841. Parti af Capris Sydside (Marina piccola). Klart Dagslys. Stærk Søgang. Købkes Agreeringsbilled. Udstillet 1842. Kunstforeningens Katalog Nr. 93. Tilhører Hr. Kammerherre *J. Scavenius.*
Se p. 116. $46\frac{1}{2} \times 66\frac{3}{4}$.

136. 1841 (efter). Parti af Bager Købkes Gaard paa Blegdammen. I Forgrunden til venstre et Hjørne af Vaaningshuset. Over et Stakit ser man Haven. Kunstforeningens Katalog Nr. 107. Tilhører Hr. Fuldmægtig *P. Købke.*
Se p. 114. 11 × 14.

137. 1841 (efter). Havelaagen paa Blegdamsvejen, set fra Haven. Købkes Avktionskatalog, Studier Nr. 18. Kunstforeningens Katalog Nr. 104. Tilhører Hr. Museumsdirektør *Pietro Krohn.*
Se p. 114. $11\frac{1}{4} \times 9\frac{1}{4}$.

138. 1841 (efter). Parti af Dosseringen mod Østerbro. Maaneskin. Kunstforeningens Katalog Nr. 106. Tilhører Hr. Museumsdirektør *Pietro Krohn.*
Se p. 114. $7\frac{3}{4} \times 11$.

139*. 1841 (efter). Landskab. Motiv fra en Have (Falkonér-Allé?); i Mellemgrunden til venstre et stort Træ, til

højre Bygninger. Ufuldført. Tilhører Hr. Kontorist *C. S. Ryder.*

$13\frac{3}{4} \times 18\frac{1}{2}$.

140. 1842. Portræt af Fru I. E. Købke, f. Sundbye. Brystbilled i $\frac{1}{2}$ naturlig Størrelse. Nedringet, sort Kjole. Næsten en face. Kunstforeningens Katalog Nr. 94. Tilhører Hr. Toldassistent *V. Købke.*

$10\frac{1}{4} \times 8$.

141. 1842. Portræt af Fru C. Gottlieb, f. Feilberg, som Barn. Brystbilled en face, halv naturlig Størrelse. Højre Haand holder en Appelsin og hviler paa et Bord. Kunstforeningens Katalog Nr. 95. Tilhører Fru *Gottlieb*, f. Feilberg, Helsingør.

$10\frac{1}{2} \times 8\frac{3}{4}$.

142. 1842. Parti af Bugten ved Neapel med Vesuv i Baggrunden. Udstillet 1843. Købt af Kunstforeningen. Kunstforeningens Katalog under Littera L. Tilhører *Städtiches Museum i Leipzig*, opbevares i dets Magasin.

$22\frac{1}{2} \times 31\frac{1}{2}$.

143. 1843. Morgenstund. Motiv fra Øen Capri kort efter Solens Opgang. Udstillet 1844. Kunstforeningens Katalog under Littera M. Tilhører *Nationalgalleriet.* Se p. 116.

$60 \times 88\frac{1}{4}$.

144.* 1844. En lille Capridreng. Halv Figur i omtrent $\frac{1}{3}$ naturlig Størrelse. Hovedet næsten en face. Holder i venstre Haand en Fiskestang, i højre en Kurv. Ifølge en — ikke egenhændig — Paaskrift bagpaa malet 1844, maaske et paa Capri malet Forarbejde til næstfølgende. Tilhører Hr. Hofjuvelér *Rasmussen.*

$11\frac{3}{4} \times 9\frac{3}{4}$.

145. 1844. Samme Fremstilling, mere udført. Sign. nederst til højre C. Købke 44. Udstillet 1844. Kunst-

foreningens Katalog Nr. 97. Tilhører Enkefru *Langhoff*.
Se p. 116.
$11\frac{1}{4} \times 9\frac{3}{4}$.

146. 1844. En Pergola. Motivet fra Capri. Udstillet 1845. Købt af Kunstforeningen. Kunstforeningens Katalog Nr. 109. Tilhører Hr. Grosserer *E. le Maire*.
Se p. 116.
$27\frac{1}{2} \times 35\frac{1}{2}$.

147. 1844. Portræt af Kontorchef J. Schyth. Brystbilled omtrent en face, $\frac{3}{4}$ naturlig Størrelse. Sort Frakke. Kunstforeningens Katalog Nr. 99. Tilhører Fru *M. Schyth*.
$12\frac{1}{4} \times 9\frac{1}{2}$.

148. 1844(?). Portræt af Kunstnerens Svigermoder, Kancelliraadinde J. D. Købke, f. Ratz. Brystbilled en face i $\frac{2}{3}$ naturlig Størrelse. Sort Kjole med hvid Krave. Kunstforeningens Katalog Nr. 98. Tilhører Hr. Fuldmægtig *P. Købke*.
Se p. 118.
$13\frac{1}{2} \times 10\frac{1}{2}$.

149. 1845. Portræt af Fru Adolphine Petersen, f. Købke. Brystbilled i $\frac{2}{3}$ naturlig Størrelse. Nedringet, sort Kjole med bred Krave. Hovedet en face. Udstillet 1845. Kunstforeningens Katalog Nr. 110. Tilhører Hr. Skolebestyrer *J. Krohn*.
$16 \times 12\frac{1}{2}$.

150. 1845. To læsende Børn. Portrætgruppe i halv Figur, $\frac{2}{3}$ naturlig Størrelse, forestillende Kunstnerens Søn og Fru Gottlieb, f. Feilberg, som Børn. Kunstforeningens Katalog Nr. 111. Tilhører Hr. Boghandler *Philipsen*.
Se p. 118.
$16\frac{1}{4} \times 18\frac{1}{2}$.

151.* 1845. Nedgang til et Køkken. I Baggrunden en Have. Studie til efterfølgende. Tilhører Enkefru *A. Paulli*.
$13 \times 12\frac{1}{2}$.

152. 1845. Nedgang til et Køkken. En Dreng (Kunstnerens Søn) sidder paa en Trappe og leger med en Kat og to Killinger. I Baggrunden en Have. Kunstforeningens Katalog Nr. 112. Tilhører Hr. Etatsraad *Petersen,* Odense.

$20\frac{1}{2} \times 17\frac{1}{2}$.

153. 1846. Parti ved Indgangen til Pompeji fra via sepulcralis. Signeret C. K. 1846. Udstillet 1847. Købkes Avktionskatalog, Oliemalerier, Nr. 1. Kunstforeningens Katalog Nr. 113. Tilhører Hr. Vekselserer *Cohen.*

$14\frac{1}{2} \times 19\frac{3}{4}$.

154.* 1846. Portræt af Frk. Petrea Petersen. Brystbilled i $\frac{1}{3}$ naturlig Størrelse, omtrent en face. Graagrøn Kjole. Tilhører Hr. Etatsrsad *Petersen,* Odense.

$13\frac{1}{4} \times 9\frac{1}{2}$.

155. 1846. Portræt af Skolebestyrer J. Krohn som Barn. Brystbilled i $\frac{2}{3}$ naturlig Størrelse. Rødbrun Dragt med hvid Krave. Hovedet omtrent en face. Kunstforeningens Katalog Nr. 115. Tilhører Hr. Skolebestyrer *J. Krohn.*

$11\frac{1}{2} \times 9\frac{1}{2}$.

156. 1846. Portræt af Kunstnerens Morbroder, Grosserer W. N. Petersen i Odense. Brystbilled en face. Mørkeblaa Frakke. Kunstforeningens Katalog Nr. 100. Tilhører Hr. Etatsraad *Petersen,* Odense.
Se p. 118.

$11\frac{1}{2} \times 8\frac{3}{4}$.

157.* 1846. Portræt i Anlæg af Etatsraad W. Petersen. Hovedet en face. Tilhører Hr. Etatsraad *Petersen,* Odense.

10×9.

158. 1846. Parti af Marina piccola paa Capri. I Baggrunden de tvende Faraglioni. Hen mod Aften. Forkastet Receptionsbilled. Kunstforeningens Kata-

log Nr. 96. (Heri fejlagtigt opført under 1843—44.) Tilhører Hr. Vekselerer *J. S. Salomonsen.*
Se p. 121. 30½ × 46½.

159. 1847.* Portræt af Billedhuggeren, Prof. Chr. Freund. Knæbilled i naturlig Størrelse. Hovedet en face. Han støtter højre Haand paa et Bord, venstre i Siden. Kunstforeningens Katalog Nr. 117. Tilhører Billedhuggeren, Hr. Prof. *Freund.*
42½ × 32.

160. 1847. Portræt af Fru E. Hilker, f. Schou. Brystbilled i ½ naturlig Størrelse. Hovedet drejet lidt mod højre. Sort Atlaskkjole med hvid Kniplingskrave. Kunstforeningens Katalog Nr. 116. Tilhører Frk. *J. Schou.*
12¼ × 9½.

161. 1847. Portræt af Kunstnerens Moder. Knæbilled i ⅔ naturlig Størrelse. Hovedet en face, Hænderne hvilende i Skødet. Sort Silkekjole med hvid Krave. Kunstforeningens Katalog Nr. 114. Dér opført som et Arbejde fra 1846; ifølge en Familietradition og en gammel Paaskrift bag paa Billedet skal det være malet 1847. Tilhører Hr. Etatsraad *Petersen,* Odense.
Se p. 118. 21 × 17.

162.* 1847. Portræt af Pastor Knudsen. Brystbilled en face. Brun Frakke. Tilhører Hr. Mejerist *Knudsen.*
13½ × 10¾.

163.* 1847(?). Portræt en face af Kunstnerens Svoger, Urtekræmmer Chr. Petersen. Brystbilled. Blaa Frakke. Tilhører Hr. Grosserer *Heinr. Hirschsprung.*
11 × 8½.

164. 1848. Portræt af Bagermester P. Ryder. Han er iført Arbejdsdragt og sidder med korslagte Arme. Knæbilled i omtrent naturlig Størrelse. Kunstforeningens Katalog Nr. 118. Tilhører Fru *T. Schneider.*
Se p. 122. 28¼ × 20¼.

165. 1848. En Pergola paa Capri. Motivet fra Paganos Have. En Moder sidder med sit Barn, en gammel Kone staar og spinder ved Siden af. Kunstnerens sidste, ufuldendte Maleri. Kunstforeningens Katalog Nr. 119. Tilhører Frk. *J. Køhke.*
Se p. 123.
$26\frac{3}{4} \times 22$.

166.* 1848(?) Portræt af Kunstnerens Søn som Barn. Ufuldført. Tilhører Frk. *J. Køhke.*
$8\frac{1}{4} \times 6\frac{1}{2}$.

167. ? Kopi efter Petzholdt. Opgangen fra Marina piccola paa Capri. Køhkes Avktionskatalog, Kopier, Nr. 63. Kunstforeningens Katalog Nr. 120. Tilhører Hr. Musiker *Rasmussen.*
$9\frac{1}{4} \times 13\frac{1}{4}$.

De Arbejder i Fresko og Stuk, som Køhke efter antike Forbilleder udførte i Thorvaldsens Museum, findes nævnte i *Fenger* og *Bruun,* Thorvaldsens Museums Historie, Kbhvn. 1892.

B.

RADERINGER, STAALSTIK OG LITOGRAFIER.

Tre staaende Figurer (efter Staffagen paa Billedet fra 1830 af Torvet i Kastellet). Radering (1831).

Prospekt af det indre af den nordre Korsarm i Aarhus Domkirke (efter Billedet fra 1829 med samme Motiv). Radering (1831).

En siddende Hund efter en Antik paa Charlottenborg. Radering (1836).

Portræt af den gamle Sømand (efter Billedet paa Galleriet). Radering (1836).

Frederiksborg Slot, Parti ved Møntbroen (efter Billedet fra 1836). Radering (1837).

Desuden har Købke i 1841 stukket et Par Portræter i Staal — H. V. Bissen og Holberg — til Dansk Folkekalender for samme Aar. En Tegning til Portrætet af Holberg ejes af Frk. *Emma Petersen;* en Tegning til Portrætet af H. V. Bissen ejes af dennes Søn, Hr. Prof. *Bissen.*

Ogsaa i Litografien har Købke forsøgt sig. Der findes i Hr. Museumsdirektør P. Krohns Eje det eneste eksisterende Aftryk af en Sten med 3 Portræter: af Kunstnerens Fader, af hans Moder og af Pastor N. Feilberg. Paa Avktionen over Medaillør *Krohns* Efterladenskaber fandtes under Købkes Navn opført: »To Hoveder efter v. Dyck, Forsøg i Litografi«. Aftrykket kendes ikke.

C.

TEGNINGER.

I denne Fortegnelse er saa godt som udelukkende opført Navne paa Ejere af saadanne Tegninger, som Forfatteren selv har set, og for hvis Ægthed han mener at turde indestaa. At Listen ikke kan gjøre Fordring paa mere end en blot tilnærmelsesvis Fuldstændighed, er det vistnok unødvendigt at tilføje.

Arkitekt *Bindesbøll*, Professor *Bissen*, Jærnstøber *Brandt* (Odense), Kemiker *Detlefsen*, Pastor emer. *Feilberg*, Inspektør *Feilberg* (Søborggaard), Maler *Aug. Fischer*, Professor *Freund*, Kapt. *Gottlieb* (Helsingør), *Emil Hannover*, Kapt. *F. Hansen*, Professor *A. Haslund*, Dr. *G. Jespersen* (Ordrup), Litograf *Kittendorff*, Kobberstiksamlingen, Højesteretsassessor

Koch, Overlærer *Koch* (Randers), Museumsdirektør *P. Krohn*, Skolebestyrer *J. Krohn*, Kunstforeningen, Fuldmægtig *P. Købke*, Frk. *J. Købke*, forhenv. Toldassistent *V. Købke*, Kommandør *Købke*, Kancelliraad *Lynge*, Forfatter *Karl Madsen*, Højskoleforstander *Nutzhorn* (Askov), Frk. *Emma Petersen*, Frk. *M. Petersen*, Etatsraad *Petersen* (Odense), Musiker *Rasmussen*, Maler *Johan Rohde*, cand. jur. *Rosenberg*, Kontorist *Ryder*, Assistent *Schlichtkrull*. Frøken *Ida Schou*, Maler *F. Schwartz*, Etatsraad *Schwartzkopfs* Dødsbo, cand. mag. *Gabr. Sibbern*, Maler *Joakim Skovgaard*, Cigarhandler *Sunnert*, Malermester *Weber*. Fru *Weis* (Aarhus), Kommandør *Wilde*, *Windingske* Samlinger.

D.

MALERIER OG STUDIER AF KØBKE, HVIS EJERE IKKE KENDES.

En Maaneskinsstudie. Købkes Avktionskatalog, Studier Nr. 13 b.
Udsigt fra et Vindue paa Toldbodvej. do. do. Nr. 21.
Parti af Kbhvn. set fra Nørrebro. do. do. Nr. 22.
Parti af Classens Have. do. do. Nr. 25.
Parti af Esrom Sø. do. do. Nr. 26.
Parti i Falkoneralleen. do. do. Nr. 27.
Udsigt mod gamle Kalkbrænderi. do. do. Nr. 28.
Forskellige Luft- og Plantestudier, i Avktionskatalogen opførte under Nr. 29—31 og 35—55, en under Nr. 32 sammesteds opført Landsbykirke, nogle Modelfigurer og et Par anlagte Billeder, opførte under Nr. 58—60, samt et Par Kopier efter ital. Billeder af *Petzholdt*, Avktionskatalogens Nr. 61—62.
Portræt af Dyrmaler C. Holm. Malet 1833. Udstillet 1834.
Portræt af Løjtnant i Marinen Christen Feilberg. Malet 1834.

Portræt af cand. jur. Lindahl. ½ naturlig Størrelse. Malet i Rom 1839.

Kopier efter antike Malerier. Avktionskatalogens Nr. 3, 5, 6, 7, 10, 11. Malede 1839—40.

Af de i Anhanget til Kunstforeningens Katalog nævnte Malerier af Købke, hvis Ejere ikke kendes, er et Portræt af Fru *M. Bilsted*, f. Feilberg, malet 1832, brændt. Et sammesteds opført Portræt af Fru *Rothe*, malet 1841, synes, efter Meddelelser fra Familien, at være tilintetgjort.

Efter at Bogens Trykning var tilendebragt, har man gjort mig opmærksom paa, at det i Fortegnelsen over Købkes Malerier under Nr. 163 opførte Portræt af Kunstnerens Svoger næppe kan være malet i 1847. Efter Formening af den fremstilledes Familie skal det være malet ca. 1840.